www.cec.cat

Muntanya

910

ANY 138 • DESEMBRE 2014

PIRINEUS

El pic de Tomaset amb esquís

EXCURSIONISME
Els bufadors de Beví

ESQUÍ DE MUNTANYA
De l'Oberland al Valais

FETS I GENT
El Montseny i Palmira

ALPINISME
La nord de l'Eiger, 50 anys

BARRANQUISME
Tres barrancs de Gresolet

3,95 €

9 770212 211006 00910

acolliment familiar

TU HO POTS FER REALITAT!

GIRONA
C/ Garrotxa, 7 - 17006 Girona
Tel. 972 40 00 40 / Fax. 972 40 71 19
acollimentsgrn@infanciaifamilia.org

BARCELONA
C/ Casp, 172, 4t A - 08013 Barcelona
Tel. 93 231 00 89 / Fax. 93 247 67 05
infanciaifamilia@infanciaifamilia.org

www.infanciaifamilia.org

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social i Família

Generalitat de Catalunya
Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció

TÜVRheinland® CERT ISO 9001

Muntanya

Edita
Centre Excursionista
de Catalunya
Paradís, 10
08002 Barcelona
Telèfon: 933 152 311
Fax: 933 151 408
revista.muntanya@cec.cat

Director
Ferran Alexandri
ferran.muntanya@cec.cat

Secretari de Redacció
Ernest Godó
ernest.muntanya@cec.cat

Consell de Redacció
Ton Barnils, Jordi Bernat, Joan Campañà, David Mengual, Alfred Montserrat, Enric Nosàs, Pau Quesada, Josep M. Sala, Carol Torres

Edició i correcció
Estudi Ferran Alexandri
www.alexandri.cat

Disseny i maquetació
Estudi Toni Inglès
toni@toni-ingles.cat

Cartografia
Albert Martínez

Publicitat i subscripcions
Telèfon: 933 152 311

Distribució a llibreries
Altaïr Distribució
Telèfon: 933 427 177

Impressió
Gràfiques BASSÓ
www.grafiquesbasso.com
IMPRÈS EN PAPER ECOLÒGIC

Dipòsit legal: B-545-1958
ISSN:0212-2111

La revista *Muntanya* respecta les opinions expressades a través dels articles dels seus col·laboradors, però no les comparteix necessàriament, fent propis només els continguts de l'editorial.

La revista *Muntanya*, editada pel Centre Excursionista de Catalunya, segons el que preveu l'article 32.1 paràgraf segon del TRLPI vigent, s'oposa expressament a què qualsevol de les pàgines d'aquesta revista, o bé una part d'aquestes pàgines, siguin utilitzades per a la realització de resums de premsa. Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser feta amb l'autorització dels titulars, tret de les excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos a CEDRÓ (Centro Español de Derechos Reprográficos) si us cal fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta publicació (*www.conlicencia.com*; 917 021 970 / 932 720 447).

Associació de Publicacions Periòdiques en Català

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

Muntanya

ANY 138 • DESEMBRE 2014

910

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Club Alpí Català

8 El pic de Tomaset a l'hivern. Circuit amb esquís pel port del Banyell i el port de Siguer
Francesc Xavier Gregori

Un cim que ha esdevingut una proposta engrescadora en la pràctica de l'excursionisme tant d'estiu com d'hivern, un cim altiu, desafiant i amb vistes immillorables.

16 Orgues de pedra. Una excursió per la serra dels Bufadors
David Fajula

Els bufadors de Beví són forats de coves per on surt aire corrent, ubicats a la serra dels Bufadors, en un canyó de roca, cobert de vegetació exuberant, a cavall entre Osona i el Ripollès.

26 Temps era temps: de l'Oberland al Valais amb esquís. Memòria de dues excursions dels anys 1981 i 1973
Josep M. Sala Albareda

Un relat amè i nostàlgic per rememorar dues antigues travesses d'esquí de muntanya a Suïssa, explicat per un veterà muntanyenc del CEC.

36 D'una cova del Montseny a les ruïnes de Palmira
Carles Albesa i Riba

Digressions des del Montseny a l'entorn de Lady Hester Stanhope, una excèntrica aristòcrata anglesa, i del jove viatger català Sinibald de Mas en el marc de l'antiga ciutat de Palmira.

46 1964: Eiger, l'«Ogre». Primera ascensió estatal de la cara nord
Jordi Pons Sanjinés

Josep Manel Anglada i Jordi Pons van superar la cara nord de l'Eiger, una de les parets més difícils de l'alpinisme mundial, l'agost de 1964. Va ser una gesta catalana, però també la primera en l'àmbit peninsular.

58 Tres barrancs dels cingles de Gresolet
Mari Nivera i **Damià Pérez**

Aquesta ressenya ens descobreix tres dels descensos que fins ara estaven prohibits: el barranc de l'Olla de la Mel, el barranc del Paller i el barranc de les Bassotes, que es poden fer durant tot l'any.

SECCIONS **4** Editorial **5** La columna **6** La motxilla de muntanya **66** Publicacions **68** Crònica alpina **70** Vies d'escalada **74** L'excursió del mes **76** L'entrevista **78** Noticiari **80** Objectiu muntanya **82** Índex 2014

La necessitat de replantejar l'excursionisme

És evident que al llarg de la història del Centre Excursionista de Catalunya hi ha hagut períodes en què el mot *excursionisme* ha tingut diferents continguts. Es tracta de mots que són, en realitat, conceptes, i que s'expressen en una sola paraula, com per exemple *dretes* o *esquerres*.

Certament, no entenem avui el mateix per *excursionista*, que el que entenien els nostres fundadors ara fa gairebé 140 anys. En la nostra entitat, el naixement d'una secció d'esports de muntanya va significar un gran debat, però l'excursionisme entès com un moviment social i cívic, d'estimació i rescat del patrimoni monumental, lingüístic, folklòric o geogràfic va ser una eina fonamental per a la recuperació de Catalunya.

Aquesta feina, feta també per moltes altres entitats, es va veure estroncada a conseqüència de la guerra civil espanyola i després amb la dictadura. Amb tot, l'excursionisme va continuar la tasca de recuperació del país, encara que d'una manera molt més limitada. En realitat, el que es va desenvolupar fortament van ser els esports de muntanya.

ARA LLEIDA

Avui encara som més lluny d'allò que va ser l'excursionisme. És cert que ara més que mai la ciutadania fa excursions per totes les muntanyes del món, i més que mai els esports de muntanya tenen un gran ressò mediàtic. Però, ¿què se n'ha fet de l'excursionisme com a moviment social de país, perquè tots els catalans sentíssim com a propi el nostre patrimoni monumental, paisatgístic, històric i de les tradicions?

Al meu entendre, perquè tota la societat catalana se senti una nació cal que conegui i estimi el seu patrimoni com a país, i això és el que va fer l'excursionisme des de finals del segle XIX fins a la guerra civil. Ara hi hem de tornar.

Josep M. Puente
President del Centre Excursionista de Catalunya

DIRECTOR DE MUNTANYA

Articles excursionistes atípics

De vegades trobem articles desproveïts dels caràcters més típics de l'excursionisme; però al mateix temps notem que aporten autèntica llum: la passió per les muntanyes, pel paisatge i fins i tot per les persones que s'hi relacionen, encara que sigui d'una manera marginal. Així, és possible de divulgar episodis i anècdotes d'allò més gratificadors.

En aquest número, Carles Albesa, especialista en temes montsenyencs i estudiós de la història de l'excursionisme, ens brinda una narració extraordinària que ens duu del Montseny fins a l'antiga Palmira. En aquest ambient i en aquesta geografia tan singular és possible de relacionar personatges tan dissemblants com ara una excèntrica aristòcrata, un bisbe heterodox, un espia esdevingut diplomàtic o una famosa ballarina.

La redacció de *Muntanya* creu que aquesta mena d'articles, encara que siguin poc afins a la temàtica habitual que hom espera trobar, també poden resultar ben interessants, no només als lectors d'àmbit estrictament excursionista, sinó a tothom.

Ferran Alexandri

F. XAVIER GREGORI

Foto de portada: El pic de Tomaset per la carena sud-est.

Anar a la natura a fer salut

Miquel Rafa i Fornieles

¿Qui no ha tornat d'una excursió cansat físicament però reactivat emocionalment? ¿Quants cops no hem notat una sensació de plenitud en contemplar la bellesa d'un paisatge des d'un cim o una carena, o bé l'acollida reconfortant d'una raconada de bosc amb arbres vells carregats de vida i de verdor? I que aquestes imatges i moments no són efímers, sinó que ens acompanyen en el temps i en el record i ens proporcionen benestar. Aquestes sensacions són ben habituals en les persones que estem en contacte freqüent amb la natura, com ara els excursionistes. Res de nou, podem pensar. Ara bé, ¿quin és realment el vincle entre aquest benestar emocional i la nostra salut física i mental? Aquest és un dels temes que darrerament s'està posant de relleu entre els professionals de la medicina i la salut i els gestors i conservacionistes dels espais naturals, com s'ha evidenciat en unes recents jornades organitzades per la Fundació Catalunya-La Pedrera a la seva seu. Resulta que, efectivament, anar a la natura és també fer salut.

Un dels casos més espectaculars que s'han posat de manifest i documentat científicament són les caminades i activitats als boscos vells, és a dir, allà on hi ha arbres centenaris i on el bosc és ecològicament més madur i complex. Des de fa uns quants anys, els japonesos i els sud-coreans ja han desenvolupat unes teràpies que anomenen 'banys de bosc' (*shinrin yoku*, en japonès) i que consisteixen sobretot en fer activitats tranquil·les en aquests espais. Sembla ser que, en fer-ho, no només baixem la pressió arterial i conseqüentment l'estrès i el ritme cardiovascular, sinó que aquests arbres vells deixen anar unes substàncies químiques, les fitoncides, que tenen efectes activadors sobre les anomenades cèl·lules assassines, responsables de mantenir a ratlla les cèl·lules canceroses. Literalment: és com fer un bany d'aromateràpia totalment natural i beneficiós.

I els resultats són tan bons que fins i tot els sistemes públics de sanitat d'aquests dos països desenvolupats ja ho han anat incorporat als tractaments de determinades malalties mentals, cardiovasculars i cancerígenes, tant en l'àmbit preventiu com pal·liatiu. I és que, a més, són molt més econòmics que les receptes sanitàries típiques, basades sobretot en els productes farmacèutics i els tractaments clínics. Només cal anar als boscos vells i mantenir-los mínimament cuidats i protegits. Cosa que, dit de passada, no és menor. Molts d'aquests boscos han anat desapareixent de casa nostra fins i tot en l'actualitat, quan hi ha inventaris, normatives de protecció i una gestió forestal que cada vegada té més en compte els altres valors no *fustaners* del bosc. És una raó addicional, factor econòmic inclòs, per mantenir els boscos vells, que són molt pocs (no arriben a un 0,3 % del total forestal català) en aquestes condicions de maduresa i de protecció.

D'altra banda, també cal tenir present que la natura té un gran valor com a font de benestar per als més petits, com a espai d'aprenentatge i de desenvolupament harmoniós del cos i de la ment, i que, en definitiva, esdevé una de les millors aules possibles. Però els ritmes de vida actuals ens van allunyant del contacte amb l'entorn natural, fins i tot als menuts, i ja es parla del *síndrome del dèficit de natura* com una de les causes de molts trastorns psicològics i mentals.

Així doncs, ja tenim unes raons de pes i addicionals per seguir practicant i fomentant l'excursionisme i totes les seves variants que ens posen en contacte amb la natura. ¡Som-hi!

MIQUEL RAFA I FORNIELES

Un bosc vell de la fageda de Fontanils (Garrotxa).

HISTÒRIES EN BLANC I NEGRE

La Catalunya rica i plena que no va poder ser (i 4)

Joan F. Molina

Sovint hi ha la tendència a considerar que els anys de la Generalitat Republicana són una illa de plenitud nacional catalana entre dues dictadures. De la mateixa manera, però, que la tasca de la Generalitat és difícilment comprensible sense la labor de la Mancomunitat, el món cultural dels anys trenta és hereu del noucentisme, amb el seu ideal de la «Catalunya-ciutat». Així, hom entén que a l'*Àlbum Catalunya* hi hagi ni més ni menys que set capítols dedicats a la ciutat de Barcelona i al seu entorn més immediat. És veritat que la Generalitat i el Parlament no són privatius de Barcelona, sinó de tot el Principat.

Com a barceloní m'ha cridat l'atenció el capítol 32, titulat «Monuments barcelonins», perquè recull deu estàtues d'altres pròcers catalans. Així, tenim els monuments a Jacint Verdaguer, Rafael Casanova, Josep A. Clavé, Bonaventura C. Aribau, Frederic Soler *Serafí Pitarra*, Roger de Llúria, el Dr. Robert, Guifré el Pelós, Pau Claris i Antoni Viladomat. La significació política de bona part dels homenatjats ha fet que la sort dels seus monuments hagi estat diversa des del ja llunyà 1933, de manera que sols la meitat no han sofert canvis. Un d'aquests, el monument al Pelós, va ser fos durant la guerra per fer servir el metall en la indústria armamentística, i no s'ha reposat. El monument a Verdaguer va estar a punt d'ésser destruït el juliol del 1936, però es va imposar el sentiment català per damunt dels incontrolats. Seria divertit saber què n'hauria opinat Jacint Verdaguer sobre això.

Els monuments a Claris, Casanova i el Dr. Robert foren desmuntats l'any 1939, amb l'ordre de fer-los desaparèixer, per la significació política dels personatges. El seny i el sentit patriòtic (per molt amagat que pogués estar) d'alguns responsables de l'Ajuntament de Barcelona van evitar que es fonessin: es van amagar i, després del 1975, van reaparèixer, essent reposats al seu lloc original, excepte el monument al Dr. Robert, que passà de la plaça de la Universitat a la de Tetuan, adduint raons tècniques.

Pel que fa al monument al músic J. A. Clavé, en el decurs del franquisme va emigrar de la cruïlla de la rambla de Catalunya amb el carrer de València al capdamunt del passeig de Sant Joan per facilitar la circulació de vehicles.

AGENDA DE MUNTANYA

Desembre calent al CEC: XXXVIII Aplec Excursionista dels Països Catalans i XXIV Cursa CEC-Collserola

Del 5 al 8 de desembre se celebrarà a Berga la 38a edició de l'Aplec Excursionista dels Països Catalans, sota l'organització del Centre Excursionista de Catalunya. Excursions, visites culturals, conferències i actes diversos aplegaran excursionistes d'arreu dels Països Catalans durant tres dies. A més de recórrer indrets tan emblemàtics com el Pedraforca, el santuari de Queralt o el Pi de les Tres Branques, els participants podran aprofundir en el coneixement de la comarca del Berguedà i visitar-ne racons menys coneguts.

El CEC també organitza la tradicional Cursa CEC-Collserola, en la seva 24a edició, que tindrà lloc el proper diumenge 14 de desembre i reunirà fins a 1.000 participants en dues curses. La sortida i arribada es farà des de les instal·lacions esportives de l'Escola Sant Gregori, al barri de Sant Gervasi Barcelona, i futura porta d'accés al parc natural de Collserola, anomenada de *Bellesguard*. Més informació a *www.cec.cat*.

BEAL REBEL & VENUS

Una nova línia d'arnesos regulables

BEAL crea una nova línia d'arnesos amb un disseny que busca un objectiu clar: repartir de forma òptima la pressió en tota la superfície en contacte amb el cos de l'escalador durant l'espera en la reunió o en el moment de la caiguda, i minimitzar els efectes de la força de l'impacte. Par això ha desenvolupat l'estructura Web-Core, a partir d'una cinta contínua ampla, de baix gramatge i lleugera, perfilada per làser. Els recobriments interiors i exteriors estan laminats a alta temperatura per reduir pes. Amb la tecnologia Web-Core, Beal aconsegueix una perfecta distribució de la pressió, sense generar punts de compressió molestos. També té altres avantatges: arnesos més fins, compactes i lleugers. Disponibles en dues talles, REBEL per a home i VENUS per a dona. Pes: 385 g.

www.bealplanet.com

www.ferrino.it

FERRINO FINISTERRE

La millor motxilla per a tresc i senderisme

La nova FINISTERRE es una opció encertada per al tresc i el senderisme, amb un disseny i detalls on sens dubte preval la funcionalitat i la comoditat. Amb un frontal net on es troben perfectament integrats un pràctic compartiment frontal abatible, dues butxaques àmplies amb cremallera en tots dos costats, cintes portapiolets/pals escamotejables, base retràctil amb cintes de compressió i cremallera a la base per a l'accés addicional a l'interior de la motxilla. El cos de la motxilla és en teixit Diamond HD amb reforços en Supertex i detalls en Dupont Hypalon, amb respatller DNS amb una malla perforada més lleugera i transpirable. Cinturó envolupant amb una butxaca pràctica amb cremallera. Pes/capacitat: 38 l, 1.450 g; 48 l/1.550 g.

MARMOT MEGAWATT

La jaqueta que aconsegueix la temperatura òptima

El pas de l'aire sense restriccions a través de totes les capes garanteix un equilibri tèrmic millor: l'aire calent es desplaça de zones amb elevada concentració a zones més fredes. Aquest moviment compensatori evita l'excés de calor durant l'activitat, i aconsegueix una temperatura òptima sigui quin sigui el nostre rendiment energètic. La construcció híbrida de la jaqueta MEGAWATT té molt clar aquest factor equilibri tèrmic. Per això incorpora, en contacte amb el nostre cos, el millor de la fibra Polartec® Alpha® quant a transpiració, protecció tèrmica, compressibilitat, resistència, lleugeresa i assetcatge ràpid. En el tors i la caputxa, l'efectiu aïllament tèrmic, la lleugeresa i la compressibilitat del plumífer 800 fill amb tractament Down Defender. Resultat: aïllament tèrmic i permeabilitat dinàmica allà on és més necessari. Teixit Pertex Micro-light©, caputxa fixa amb ajustament perifèric, punys asimètrics amb LYCRA i sortida per la polze, cremallera amb doble carro, butxaques amples i butxaca interior amb filat completen les prestacions de la jaqueta. Pes: 718 g.

www.marmot.com

El pic de Tomaset a l'hivern

Circuit amb esquís pel port de Banyell i el port de Siguer

Text i fotografia:
Francesc Xavier Gregori

Avui en dia parlar del pic de Tomaset, situat a l'alta vall d'Aston, a l'Arieja, és fer-ho d'un cim prou divulgat que ha esdevingut una proposta engrescadora en la pràctica de l'excursionisme, tant d'estiu com d'hivern; no obstant, no era així anys enrere.

El pic de Tomaset des del port de Banyell .

És per això que rememorant records perduts dins el pou de la memòria, ens cal retrocedir fins a l'hivern de l'any 1979, extraordinari temps de noves sensacions hivernals amb esquís, quan amb el cor pres per la descoberta, lliscàvem adelerats damunt la superfície gelada de l'estany Blau de camí al Tomaset, excursió que havíem rescatat d'una publicació francesa. En aquells temps tres companys (Enric Font , F. Xavier Gregori i Josep M. Sala) ens havíem embarcat en l'aventura de confeccionar, autoeditar i comercialitzar un recull d'itineraris d'esquí de muntanya d'arreu dels Pirineus, recorreguts prèviament, actitud que en moltes guies d'avui en dia ja no s'estila, que vàrem batejar amb el nom de *Fitxa Esquí*.

EL PIC TOMASET, AVUI

Els anys no passen en va, i el record del pic de Tomaset em torna a envair l'esperit, mentre amb els companys d'ara cerquem una excursió i ascensió amb esquís que, a priori, reuneixi els ingredients de proximitat, que sigui com una travessa curta, i que a la vegada tingui aquell punt d'interès muntanyenc. Tot plegat potser és demanar massa coses per a una excursió d'un sol dia. La possibilitat d'anar una altra vegada a fer aquest cim, ja la tenia al cap des de feia alguns hiverns, el que no en venia de gust era tornar a repetir el recorregut de la primera vegada i també d'una segona anys després. Fou, doncs, aquest raonament el que donà cos a la possibilitat d'assolir de nou el cim, fent una mena de circuit.

Tot interpretant el mapa d'Andorra, la possibilitat s'intuïa factible i lògica, mentre que repassant alguna de les diapositives de l'arxiu, fetes des del pic del Port de Siguer, situat a la carena limítrofa Andorra/França, s'endevinava una part de l'ascensió que semblava posseir aquell nivell de compromís que cercàvem. Per curiositat rebusco la *Fitxa Esquí* del Tomaset, la nº 32 de la 2a col·lecció 80/81, i el breu text

El pic del Port de Siguer des dels plans de la Rabassa, a la vall de Rialb.

LES ANTIGUES FITXES D'ESQUÍ

Molts de vosaltres recordareu aquelles cartolines plastificades de mida 22 x 16 cm, amb una fotografia del recorregut davant i una descripció amb croquis al revers. Aquesta col·lecció que l'any 1984 s'estroncà en assolir els 86 itineraris (l'últim fou dedicat al tuc de Mauberme), duien un full annex de color blau amb la traducció al castellà i francès. Durant molt de temps, l'originalitat i oportunitat del producte creà grans expectatives en l'ambient de l'esquí de muntanya del moment, i va obrir nous horitzons de descoberta als practicants de la especialitat que anaven escassos d'informació de primera mà.

Avui en dia aquest material divulgatiu, és part de la història impresa que resta custodiat en algunes biblioteques dels clubs de muntanya, i d'alguns nostàlgics que les repassen amb gaudi, recordant aquelles excursions inoblidables que varen acomboiar les seves primeres experiències hivernals amb esquís, aquelles d'anar a muntanya recorrent un Pirineu sense trobar massa gent, encara menys a l'hivern, ni cap «carro cremant», i a remolc d'una encisadora precarietat d'aixoplucs.

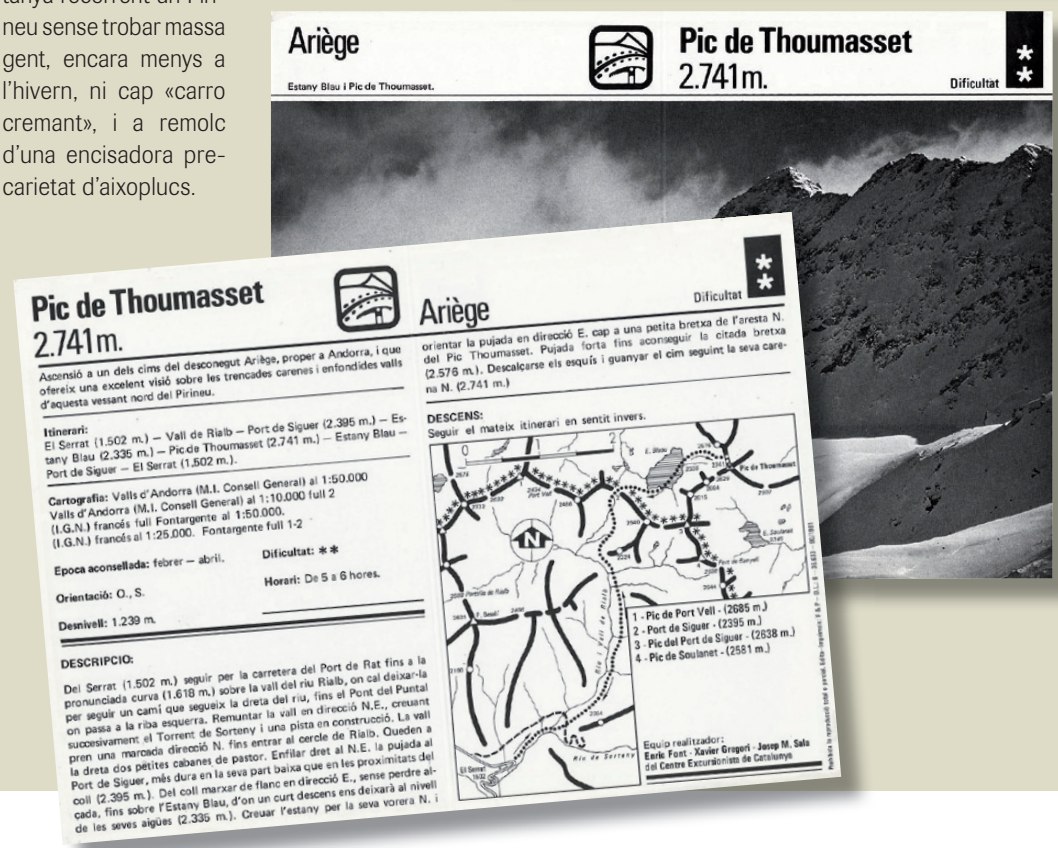

El pic d'Estany Blau mentre travessem aquest estany, baixant del cim a la dreta.

introductori ens diu: «Ascensió a un dels cims del desconegut *Ariège*, proper a Andorra, i que ofereix una excel·lent visió sobre les trencades carenes i enfondides valls d'aquest vessant nord del Pirineu». Bé és veritat que amb el temps transcorregut, l'excursió a aquest cim ja no es pas tan desconeguda, tot i que l'ascensió en si no ha perdut ni una mica del seu atractiu original.

Embarcats en l'aventura ens dirigim un dissabte cap a Andorra, hi fem nit i diumenge de bon matí, passat Ordino, enfilem la carretera cap a l'estació d'esquí d'Arcalís. Uns quants giravolts més enllà del llogarret del Serrat, prenem a mà dreta el trencall que duu fins a l'entrada del parc natural de la Vall de Sorteny, accés que l'any 1980 s'estava construint. Allà on aparquem avui hi ha el punt d'informació d'aquest parc, el primer creat a Andorra. Ja equipats del tot, emboquem la vall de Rialb cap al nord, i més enllà d'una borda entre els pins ran del camí, es travessen les prades de la pleta de la Rabassa. Vall endins, anem fent pel sender que s'intueix prou bé sota la neu i assolim la deu de Font Freda que s'escola pel marge. Més amunt, un repetjó curt precedeix l'accés al refugiet de Rialb, inaugurat l'any 1981, que albirem des de fa una estona. Aquesta modesta instal·lació de tipus lliure disposa de lliteres metàl·liques per a sis places, xemeneia, taula, banc i un habitacle tancat per a ús exclusiu dels pastors de temporada.

El refugi de Rialb, a la parròquia d'Ordino (Andorra), es troba a 1.990 m d'altitud i a la capçalera de la vall del mateix nom.

OBRINT TRAÇA AMB ELS ESQUÍS

Amb els esquís als peus, continuem obrint traça per darrere de la construcció. Anem obliquant cap a la dreta (E), mentre es guanya altura entre els pins esclarissats en tant que ens apropem al dreturer barranc de Banyell, on acabarem entrant. Més amunt, la clotada que inicialment manté una inclinació persistent del tot accessible, s'ajeu momentàniament i el panorama s'eixampla. Encara no divisem però el port de Banyell, ocult vers l'est, en un replec enlairat de la muntanya. Marxem ascendint en aquesta direcció i tot fent algunes ziga-zagues amples pel vessant, assolim el primer dels passos de la jornada. El port de Banyell s'obre a la carena limítrofa Andorra/França, entre les serres de Soulanet i del Forn, a una altura de 2.532 m. Tot i que la ventada que ens ve del vessant

nord no deixa que ens embadalim massa, sí que parem atenció amb el recorregut que encetem tot seguit dins territori francès. El nostre cim d'avui, objectiu de l'excursió, el Tomaset, s'enlaira davant nostre, altiu i desafiant, per damunt del circ glacial de Solanet, on hi ha l'estany d'aquest nom, totalment invisible sota la neu. Encara dalt del coll, si el vent us deixa fer, pot ser convenient continuar carenant uns pocs metres cap a l'esquerra (NW) i assolir la cota 2.584 m de l'anomenat pic de Solanet que presenta un primer tram de baixada una mica dret. En realitat no és per gaudir més que pujarem fins aquesta prominència a la carena, ja que només es tracta d'agafar una mica d'altura per encerclar tota la contrada de Solanet, passant per la cota 2.452, sense haver de posar-nos les pells una altra vegada. Si no és d'aquesta manera, iniciem el descens cap al nord, mantenint una corba de nivell, i quan el terreny mani, cal enfilar la traça fins a sota del cim que tenim identificat.

el Tomaset, s'enlaira davant nostre, altiu i desafiant, per damunt del circ glacial de Solanet

Fet aquest recorregut, arribem al pedestal que hi ha a la base d'un pas en bretxa que s'obre entre el cim i un penyal al roquissar que es desprèn de l'aresta sud-est. El vessant és redreça considerablement i la neu de migdia no permet gaires confiances. Decidim carregar els esquís a coll i remuntar àrduament el corredor, vigilant la cornisa que es desploma del penyal carener veí. Sense més que l'esforç d'obrir una traça fonda, assolim l'entalla a 2.557 m. Ara veiem l'altiu pic de la Sabine, més enllà d'un petit circ desolat, on s'amaga l'estanyó de Tomaset que no s'intueix ni on para, atesa la gran quantitat de neu que arrecera aquesta contrada nord. Ens sembla tenir bona part de la feina feta, i encara ens queda per negociar el plat fort del dia, remuntar els més de 180 m de carena fins al cim. Fem via ascen-

Assolida l'entalla a 2.557 m, anem obrint traça carena amunt.

dint pel fil de l'aresta alternant trams de neu fonda nova amb d'altres de neu vella dura del costat més obac. Anem enfilant un recorregut lògic, fins hi tot s'hi veuen fites, que intercala un parell de passos aïllats de roca senzills, que ens fan posar les mans damunt la roca. Finalment, sense cap entrebanc ressenyable, culminem el pic de Tomaset (2.743 m) a quarts de quatre de la tarda, d'un mes de març. Una vista extraordinària de 360º esdevé la millor recompensa d'una ascensió que es desenvolupà, tot avantatges, amb un temps anticiclònic, no gaire fred, tot i que les neus a cara sud, no són massa generoses per l'època.

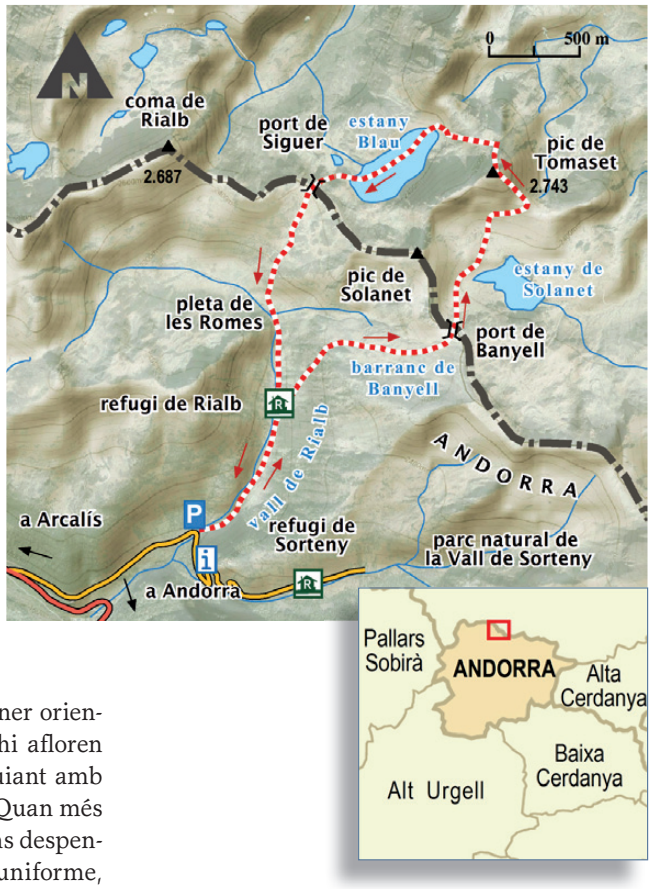

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLE MAPS)

LA DAVALLADA

Comencem a descendir pel llom carener orientat al nord, ruta normal d'accés, on hi afloren massa pedres com per baixar-hi esquiant amb garanties i ho fem un bon tros a peu. Quan més avall decidim calçar-nos els esquís, ens despengem per una coma vessant de pendís uniforme, que inevitablement ens duu a petjar la sòlida superfície de l'estany Blau. Creuem l'extensa planura gelada fins a l'extrem oposat, des don cal remuntar fins al proper port de Siguer fent alguna marrada per un terreny desigual, sovint regelat i pedregós. A partir d'aquest pas limítrof, guarnit per una alterosa fita de pedres (2.399 m), deixem de recórrer territori francès i tornem a petjar terra andorrana. Davant nostre s'obre immensa la coma de Rialb solcada de redreçats vessants, amb la seva vall que terra enllà, es perllonga vers el sud, a trobar-se amb la d'Ordino. Amb la llum de tarda, encetem tot seguit una engrescadora baixada, amb una neu transformada que ens deixa gaudir com cal d'un descens molt complet, que més a baix ens mena a la pleta de les Romes, a tocar d'una rònega cabana de pastors. Més enllà d'aquest punt, seguim descendint (veiem el refugiet de Rialb enlairat a l'esquerra), es passa un pontet de ferro i ens incorporem al camí que pujàvem de bon matí, que ens durà a l'origen. També hi ha la possibilitat, si la capa de neu és prou generosa, d'anar perdent alçada pel marge dret del riu de Rialb, i aprofitar fins a prop de la pleta de la Rabassa. D'aquí en avall, el camí de les pastures, que ja coneixem, ens mena a l'inici de l'excursió. Sense escarrassar-nos massa, hem emprat unes nou hores que es poden escurçar, ben bé, en uns noranta minuts, si trobem la neu en condicions al llarg d'aquest recorregut força reeixit.

AMB LA LLUM DE TARDA, ENCETEM TOT SEGUIT UNA ENGRESCADORA BAIXADA, AMB UNA NEU TRANSFORMADA QUE ENS DEIXA GAUDIR COM CAL D'UN DESCENS MOLT COMPLET

ORGUES DE PEDRA

Una excursió màgica per la serra dels Bufadors

Text i fotografia: **David Fajula**

A cavall entre Osona i el Ripollès, el Bisaura amaga fagedes calçades per margues arrenglerades de forma erràtica i capriciosa. Als seus peus, boques petrificades udolen mantres enigmàtics en un perpetu concert a l'aire lliure, són els bufadors de Beví.

Fortalesa petrificada. Un estret canyó posa a prova l'evolució vegetal dels Bufadors.

Els bufadors són forats de coves per on surt un corrent d'aire, i aquests dels cingles de Beví estan en un indret meravellós, en un canyó de blocs de pedra, cobert d'una vegetació ben particular. Aquestes cavitats només es poden visitar, però, si sou espeleòlegs; altrament el que us proposem és una excel·lent excursió circular per conèixer, a més, tota la serra dels Bufadors.

De Santa Maria de Besora, cal agafar la pista que va a Ripoll per Llaés. A 2,5 km, just després d'un revolt a la dreta, hi ha una pista que va a l'esquerra que duu als bufadors. Fins al trencall de Beví s'hi pot anar amb cotxe. En arribar al coll de Beví, un cartell del Grup de Naturalistes d'Osona ens informa que la zona és un habitat molt favorable per al gat fer. Les possibilitats de veure l'únic felí salvatge de Catalunya són molt baixes, però la suggeridora imatge d'un exemplar amb la característica cua gruixuda i anellada, i la petició del grup conservacionista d'informar-los de qualsevol albirament, fan d'aquesta benvinguda la millor manera de començar a caminar.

LA RUTA

Tot i que es tracta d'una ruta circular, i que els bufadors de Beví es troben a l'extrem oposat del nostre inici, és aconsellable fer el circuit en la direcció de les broques del rellotge. Així, mentre ens acostem al nostre destí petrificat, podrem veure a la dreta la serra que resseguirem per la part superior a la tornada. Davant nostre, l'horitzó el formen els cims del Bergueda i el Ripollès.

Per tant, començarem l'excursió al coll de Beví (918 m) per dirigir-nos, a l'oest, cap a la collada del Beví Gros (853 m), que franqueja els cingles de Beví i dóna la volta fins als bufadors de Beví; després prossegueix fins al collet del Bufadors i el turó dels Bufadors (1.006 m), punt de màxima altitud de tot el recorregut, per tornar novament al punt de partença. La ruta travessa, doncs, la serra dels Bufadors, situada entre els municipis de Ripoll i Santa Maria de Besora, entre el Ripollès i Osona.

Capvespre de tardor des del coll de Beví.

Santa Maria de Besora, la població més propera a la serra dels Bufadors.

Les formes de l'escorça d'alguns d'aquests arbres recorden els ulls d'un moai

A mesura que ens acostem als bufadors, el camí s'estreny, igual que ho fan el cel i les vistes panoràmiques. A banda i banda del corriol, immensos fajos de formes irregulars s'enfilen buscant els preuats rajos del sol. Les formes de l'escorça d'alguns d'aquests arbres recorden els ulls d'un moai que observa impassible el poc trànsit que té als seus peus.

L'avantsala dels bufadors la forma un llarg corriol, pràcticament absent de senyals per als excursionistes. L'última bifurcació s'enfila fins a la clariana de benvinguda, escortada per la primera boca. Una plaça de la mida de mitja pista de bàsquet ens dóna la benvinguda, contrastant amb l'atapeït entorn vegetal.

Al llarg de l'esquerda l'amplada varia considerablement, passant d'estrets passadissos on difícilment el sol irradia directament el terra, fins a amplis espais semioberts. El denominador comú de tots aquests espais és la irregular superfície que els cobreix, pràcticament sempre esponjada per una catifa de fulles.

Cal entendre aquest entorn com un continent que embolcalla camins a base de roques i vegetals. Aquesta condició de microclima fa que hi trobem plantes de latituds més septentrionals, com el corniol, present en aquest entorn gràcies a una temperatura més freda, aconseguida a causa de la projecció d'aire des de l'interior de les cavitats. L'invisible corrent d'aire subterrani que arriba a l'exterior, només queda delatat per la sensació tèrmica, i per l'etern balanceig de les plantes que gosen créixer davant d'aquestes boques petrificades.

MOVIMENTS INVISIBLES

Osona no és una comarca coneguda pels vents. Menys encara la plana de Vic, que sota la boira elabora embotits i redueix els anys a dues estacions, nou mesos d'hivern i tres d'infern. No és estrany, doncs, que aquests corrents d'aire provinents de l'interior de les roques generin un misteriós magnetisme entre habitants de la zona i excursionistes.

Per entendre el fenomen, cal visualitzar l'indret com un immens cub de Rubik esbocinat, cobert avui en gran part per fajos, boixos i

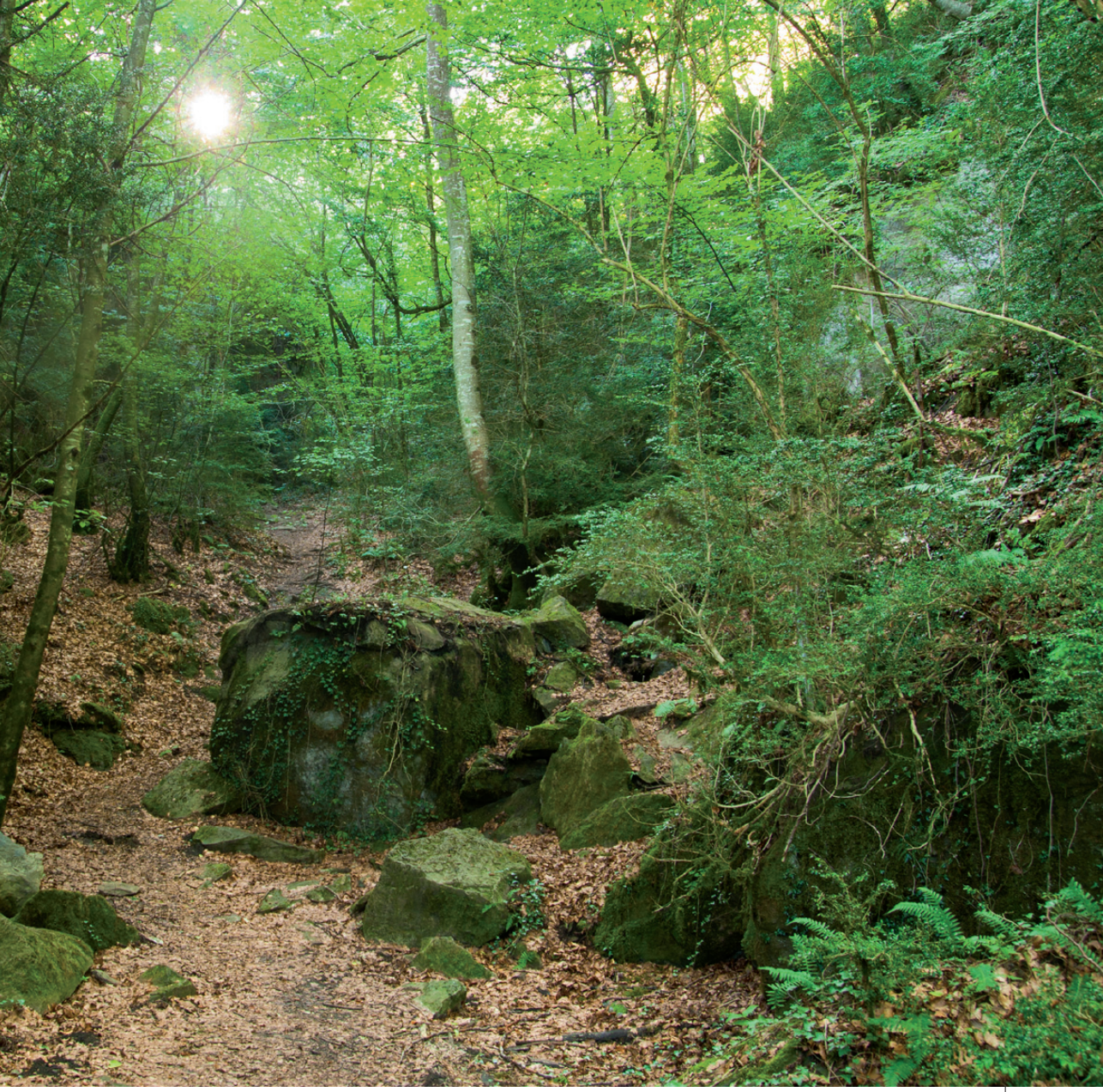

La plaça dels Bufadors, engalanada amb els colors de l'estiu passat.

molsa. Sota els nostres peus, un laberint geològic format per gresos i margues plegats cap al sud, a causa dels darrers esforços que van formar els Pirineus. L'erosió dels relleus i la força de la gravetat són els responsables de la formació de cavitats i canals per on circula l'aire. L'aire, d'una temperatura constant de 14ºC, i per contrast tèrmic en dies molt calorosos, surt empès cap a l'exterior pels bufadors situats a menor alçada (890 m). Per efecte contrari, en dies freds, l'aire, calent en comparació amb la temperatura exterior, surt pels forats situats cinquanta metres més amunt i fa gebrar la zona com a resultat de la baixa temperatura i l'alta càrrega d'humitat.

Per fer-ho encara més misteriós, la fricció dels corrents d'aire a l'interior dels canals fan que a vegades aquestes forats xiulin, de manera que converteixen els bufadors en una orquestra simfònica d'origen mineral.

Trobem boques de pedra escampades per tot el canyó, ja siguin obertures amples i evi-

GEOLOGIA

CONTEXT GEOLÒGIC

Aquestes cavitats s'han desenvolupat en materials sorrencs del terciari mitjà, en concret del Bartonià, fa uns 40 milions d'anys. Són materials dipositats a la conca de l'Ebre, on les capes estan poc deformades pels esforços tectònics que van formar els Pirineus. Aquests gresos són els materials que es dipositaven en un delta i les parts més llunyanes corresponen a les margues de Vic. Formen un conjunt de barres de gresos carbonatats amb nummulits i nivells de lutites i margues. Les barres més potents són les que formen el cingle on hi ha els bufadors. Regionalment, les capes estan plegades formant anticlinals i sinclinals. La zona dels bufadors correspon al flanc nord d'un anticlinal de direcció est-oest i estan capbussant cap al nord.

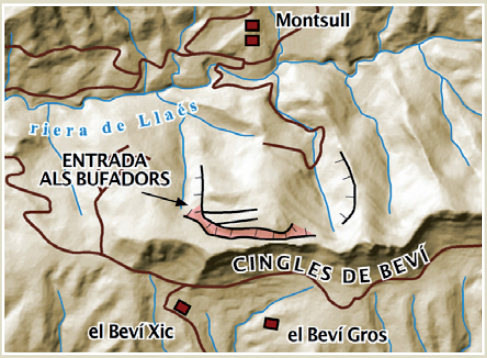

ALBERT MARTÍNEZ

GÈNESI DE LES CAVITATS

El canyó dels Bufadors de Beví forma una gran esquerda d'uns 400 m de longitud orientada aproximadament est-oest i amb una forma una mica corbada. Aquesta esquerda, que en alguns llocs pot tenir fins a més de 20 m, està formada per un conjunt de petites esquerdes subparalel·les a la principal, que en alguns llocs són penetrables i formen el conjunt de cavitats que, com que estan més o menys comunicades entre si, originen els corrents d'aire que les caracteritzen.

Són cavitats de gènesis gravitacionals que s'han originat pel desplaçament d'un cos rígid (gresos) damunt de materials plàstics (margues). Les capes estan capbussant uns 25-30º al nord i l'erosió ha anat modelant el relleu per la part meridional formant una cinglera, i a la banda septentrional el torrent de Llaés ha produït la inestabilitat dels gresos que han donat lloc a un lliscament vers el nord que ha originat una sèrie de fractures amb una certa curvatura.

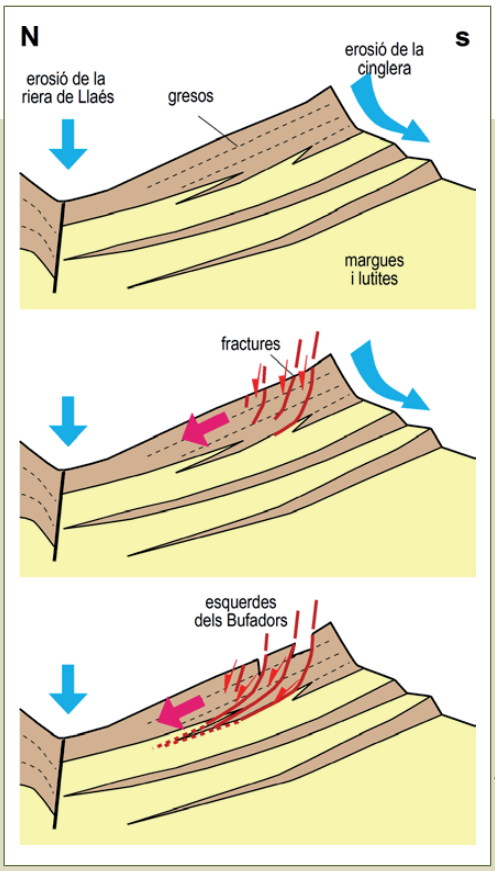

ALBERT MARTÍNEZ

El desplaçament rocallós que es produeix pot ser de tres tipus. El primer és el moviment general cap al nord que dóna lloc a esquerdes profundes que tendeixen a tancar-se (tipus 1 del bloc diagrama), com és el cas del Bufador nº 8. El segon, són desplaçaments en horitzontal i segons els plans d'estratificació (tipus 2 del bloc diagrama), que produeixen cavitats de direcció N-S. El tercer tipus són desplaçaments en vertical i despreniments de volta segons els plans d'estratificació (tipus 3 del bloc diagrama), com és el cas de la cova del Baró.

Albert Martínez

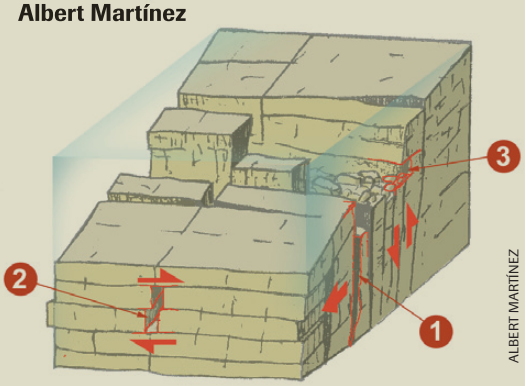

ALBERT MARTÍNEZ

TOPONÍMIA

ELS BUFADORS DE BEVÍ

El mot *bufador* es fa servir en geomorfologia càrstica, en costes i en geomorfologia marina. És un forat o una escletxa per on surt un corrent d'aire, i especialment el forat que comunica amb una cavitat subterrània. Si es localitza a la costa, es tracta d'un forat al sostre d'una cavitat marina per on surten aigua o esquitxos d'aigua impulsats per les onades. N'hi ha fins i tot d'origen volcànic, com els de la comarca d'Olot, que poden exhalar gasos frescos o calents. És sinònim de *brollador marí, brufador, cau bufador, esbrufador* o *estufador.*

El topònim de *Beví* (o dels *Bevís*) ve de l'antiga fortalesa o castell de Beví, provinent del llatí *Bevino* o *Beiuino*, esmentat ja al segle X, que donà nom als masos de Beví Gros i Beví Xic. Aquest castell devia trobar-se als cingles de Beví, entre el torrent de Beví i el dels Ferrers. Es deixa de tenir notícia d'aquest castell a mitjan segle XI, quan ja s'havia fusionat amb el terme del castell de Besora.

Tot i que la gent de la comarca anomena *bufadors* tant a la serra com a les cavitats del canyó, el topònim espeleològic és *bufadors de Beví.*

Una de les boques d'entrada dels bufadors.

dents o petites i estretes entrades de llum al subsòl. Alguns bufadors són prou grans com per col·locar-hi un cotxe. D'altres, passen sovint desapercebuts, ja que es tracta d'escletxes tan petites, que nou de cada deu de les vegades que ens caigués el mòbil allà, ens seria molt senzill recuperar-lo.

TRAVESSANT LA SERRALADA

Si seguim el circuit en la direcció de les broques del rellotge, comencem a enfilar-nos per tornar a reprendre el camí, i travessem la serralada d'oest a est. A mesura que guanyem alçada, l'horitzó s'eixampla i les vistes sobre el Ripollès es transformen en panoràmiques del Bisaura a l'extrem oposat. Diferents balcons ens ofereixen perspectives del castell de Besora —antic castell molt enrunat, aturonat a 1.092 m, a ponent del poble de Santa Maria de Besora–, Bellmunt o el santuari dels Munts.

La immensitat del paisatge fa que tornem a posar l'escala en mode humà en veure els excursionistes recorrent el camí uns 200 m sota nostre, i sobretot en arribar de nou a la carretera de Llaés, després de l'última baixada a peu.

De l'excursió en queden les fotografies, però sobretot la màgica idea de pensar que allà sota, en un etern anar i venir, l'aire remou un ecosistema al compàs d'aquest instrument de vent petrificat.

ELS BUFADORS DE BEVÍ

Els bufadors de Beví formen un conjunt de 22 cavitats situades en un canyó ubicat a la part alta del vessant nord de la serra dels Bufadors, a la qual dóna nom, entre les valls de Llaés i

Disseny fractal: canyons dins del canyó.

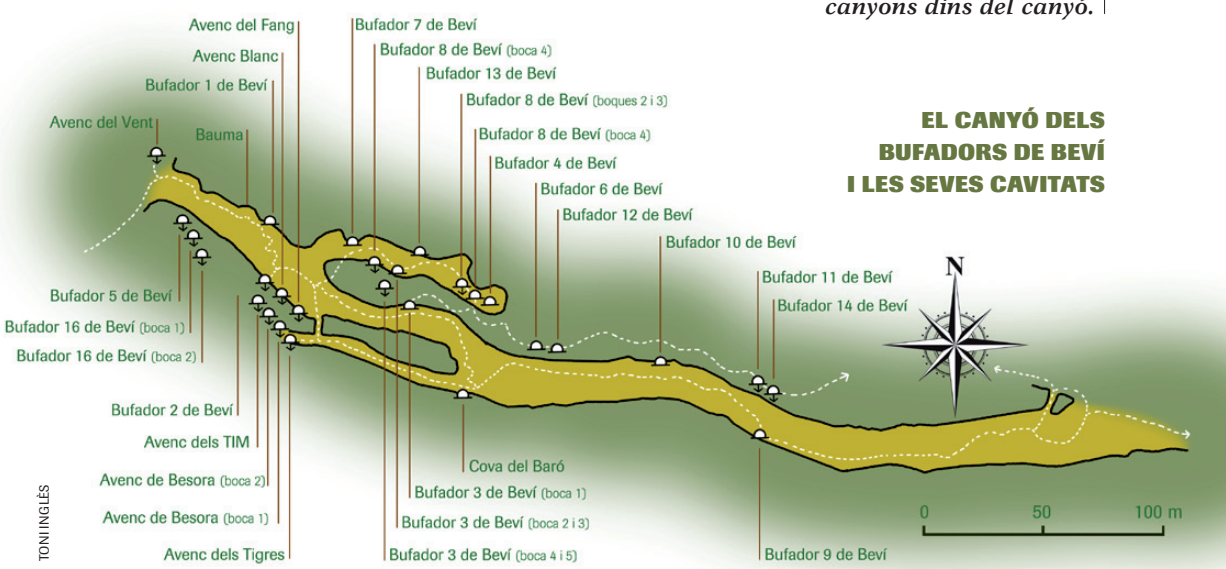

dels Ferrers. Un indret de gran bellesa, visitat tant per excursionistes com per naturalistes i botànics, sobretot per les espècies d'herbes rares que s'hi fan.

La primera constància de visites amb finalitats biospeleològiques data del 1934, per part Dr. Francesc Español. L'any 1965, el Grup Espeleològic Terra i Mar (GETIM) de Sabadell va explorar l'avenc dels Tigres, l'avenc del TIM, l'avenc Besora i l'avenc del Vent. Posteriorment, l'Equip de Recerques Espeleològiques del CEC, entre els anys 1977 i 1980, duu a terme un inventari minuciós de les cavitats situades en aquesta esquerda, que publicà a la revista *Espelòleg*, 34-35 (1983): 222-243.

D'entre totes les cavitats del canyó destaca el bufador nº8 de Beví, situat entre el canyó principal i el braç lateral nord, perquè és la més important de tot el conjunt, amb 52 m de fondària i gairebé 400 m de recorregut.

RUTA DELS BUFADORS DE BEVÍ

Itinerari: Coll de Beví – collada de Beví Gros – els bufadors de Beví - collet dels Bufadors – turó dels Bufadors (1.006 m) – coll de Beví.
Població de referència: Santa Maria de Besora.
Temps aproximat: 3 h 30 min (amb parades).
Altitud màxima: 1.006 m.
Desnivell acumulat: +318 m, - 318 m.
Dificultat: fàcil.
Accés: La C-17 passa per Sant Quirze de Besora, si agafem la sortida 81, només haurem de travessar el poble (i el riu Ter) per anar en direcció a Santa Maria de Besora (carretera BV-5227). Allà, al carrer principal trobarem un rètol que, assenyalant a mà esquerra, diu: «A Ripoll per Llaés». Aquesta pista asfaltada ens durà fins al coll de Beví, a 2,5 km del nucli urbà.
Millor època: tot l'any, però a la tardor la fageda llueix com mai, i a l'estiu el contrast tèrmic evidencia l'efecte d'alè fred provinent de les cavitats.
Fauna: Merles, mallerengues, tallarols, pit-rojos, picots, astors, geneta, guineu, gat fer o porc senglar.
Llocs propers d'interès: Castell de Besora, castell de Montesquiu, balmes del Teixidor, molí del Mir.
Cartografia: *Puigsacalm-Bellmunt.* Mapa-Guia Excursionista. Granollers: Editorial Alpina. Escala: 1:25:000.

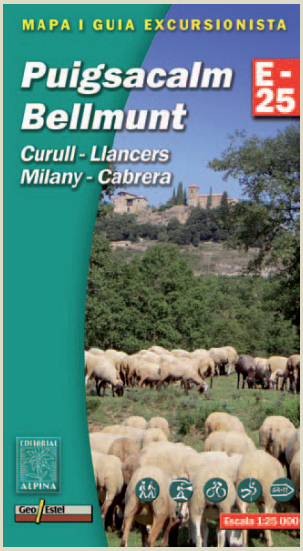

Fauna: Una jove geneta amagada entre les branques i un pit roig.

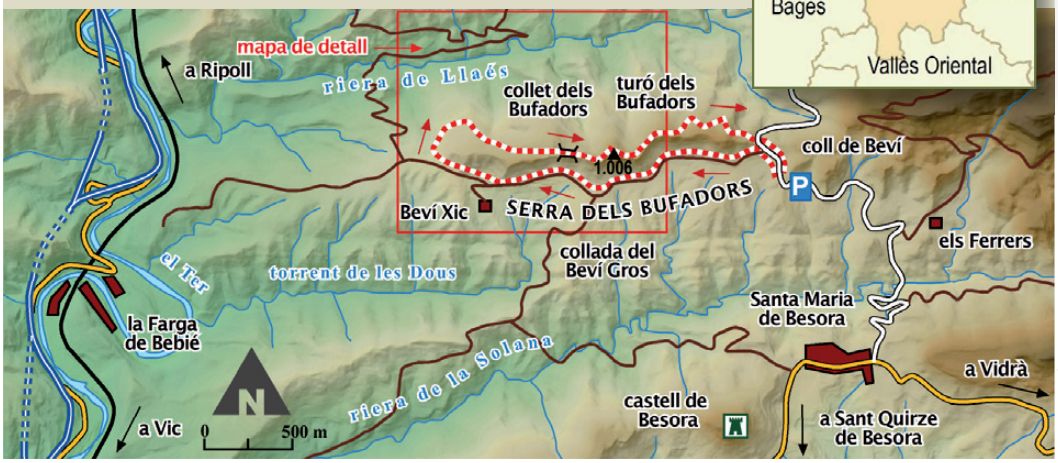

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICGC)

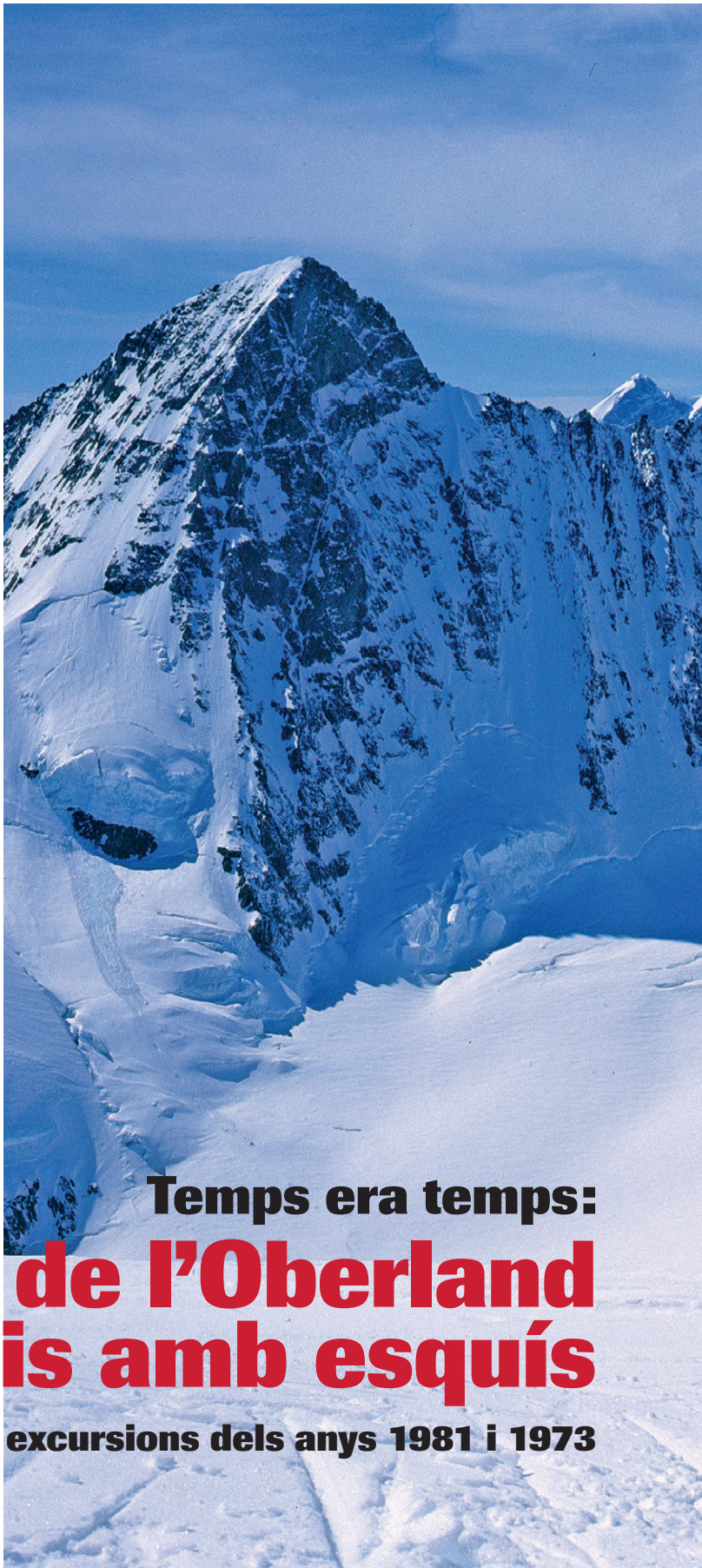

Temps era temps:

de l'Oberland al Valais amb esquís

Memòria de dues excursions dels anys 1981 i 1973

El Valais és el cantó del sud de Suïssa, al límit amb França i Itàlia. Correspon a l'alta conca del Roine, i constitueix una de les individualitats més peculiars d'aquest país. S'estén des del Sant Gotard, a l'est, fins al llac de Ginebra, a l'oest; el límit nord és format per la línia de crestes de l'Oberland bernès i els Alps de Friburg, mentre que el límit sud passa per la línia de crestes dels Alps Penins.

Text i fotografia:
Josep M. Sala Albareda

Baixant del Finteraarhorn. Al fons, els Fiescherhorn.

La silueta imponent del Finsteraarhorn.

Quan arribes a una edat en què les forces ja no donen per a grans aventures i la nostàlgia dels alts cims potser podria afectar-te, la memòria de les excursions fetes, amb els èxits i les ensopegades, és una remei efectiu contra aquesta amenaça. Ve a ser com l'interès del capital acumulat de totes les vivències a la muntanya, i que en el moment de l'enyorança, ve en el teu ajut. Aquest és el cas i el motiu d'aquest article. El record viu i nítid de dues sortides amb esquís a través dels Alps de l'Oberland i el Valais. L'una, acompanyada per un temps magnífic, va ser un èxit total. L'altra, amb mal temps persistent, poguérem acabar-la quan aquest ens concedí l'últim dia el regal d'una jornada radiant.

DE JUNGFRAUJOCH AL REFUGI MÖNCHJOCH

El cremallera ens acaba de deixar a Jungfraujoch (3.454 m), al cor dels Alps bernesos, entre les fites altives del Mönch (4.009 m) i la Jungfrau (4.158 m) i l'extens mar de gel que dóna naixement a la gelera d'Alestch, la més important de les geleres alpines. El temps és bo i solament algunes lleugeres boires s'arrapen als cimals. Començà la nostra excursió amb la fita del Finsteraarhorn, que amb els seus 4.224 m, n'era l'objectiu principal.

Calçats els esquís, una llarga traça per terreny planer o en lleugera pujada ens portà en poc temps al refugi Mönchjoch, al peu de l'aresta que puja al Mönch i sobre la capçalera de l'Ewigschneefeld, que després d'una abrupta cascada de gel s'ajunta a Concòrdia amb la gelera d'Alestch. Des del refugi a 3.650 m contemplem l'arribada del capvespre amb la llum rosada que la posta de sol posava a la neu dels cims i a les poques boires que, mandroses, s'arrapaven a la muntanya. El sopar i la comoditat d'unes bones lliteres en donaren una plàcida nit.

A TRAVÉS DEL RIU DE GEL FISCHER FINS A WALLISER FIESCHERFIRN

La llum del nou dia ens espavila i ens posa en moviment. Una capa de boira cobreix les geleres i vol amagar els cims. Però el sol, que treu el cap allà lluny, al fons de la gelera, juga a favor nostre i esparraca la boira deixant grans forats de cel blau. Deixem el refugi juntament amb uns alemanys que seguiran els curs de la gelera. Per unes dretes pales de bona neu baixem al riu de gel, el Fischer, que continuarem descendint suaument fins als 3.250 m aproximadament. Ens acomiadem dels alemanys i comencem a enfilar-nos per una dreta pala, a mà esquerra, que ens durà, després d'uns 700 m de sostinguda pujada, fins als 3.923 m del Fishersattel, el coll que hi ha entre els cims del Grosses i Hinter Fiescherhorn.

La pujada permet fer-la amb esquís fins a sota el coll mateix, on el dret pendent aconsella carregar-los a l'esquena. La boira ha anat jugant amb nosaltres i més d'un cop ens ha privat de veure el formidable pendent que quedava a sota nostre i que era millor ignorar. Uns últims metres molt drets ens han deixat en l'ampla collada. Entre boires, hem vist per primer cop el nostre objectiu, alçant-se molt dret per damunt de les geleres. Sóm al capdamunt del Walliser Fiescherfirn, que forma una clotada tancada a ponent pels dos Fiescherhorn, al nord per una collada que corre del Grosses Fiescherhorn a l'Ochs od Kleines Fiescherhorn, i que per la banda del nord cau estimbada damunt la gelera del Fiescher que baixa cap a Gridelwald, i de l'Ochs baixa cap al sud-est una trencada carena de cims i bretxes que duu al Finsteraarhorn. La clotada vessa l'acumulació de gel per una trencada cascada que dóna lloc a la gelera que també duu el nom del Fiescher i que baixa cap a la vall del Roine, ja al Valais.

> UNA CAPA DE BOIRA COBREIX LES GELERES I VOL AMAGAR ELS CIMS

Pujant un pendent ben dret cap al Fiescherhorn.

La boira, que durant la llarga pujada no ha parat de jugar amb nosaltres, sembla que té la intenció de desaparèixer gràcies a la calor del sol. Esperem que sigui així, perquè és vital per poder-nos marcar el camí sobre el planer Walliser Fiescherfeld, que ens porti al marge esquerre de la caiguda de gel que, segons la guia, és el millor itinerari per salvar-la.

CAMÍ DEL REFUGI DE FINSTERAARHORN

Esperant l'aclarida total, i després d'un descans reparador, la temptació d'assolir dos quatre mils amb facilitat és acceptada. Amb grampons i amb tota facilitat, assolim en pocs minuts el primer, el Grosses Fiescherhorn (4.049 m). Un cop hem retornat a la collada, pugem els 100 m que ens separen del Hinter Fiescherhorn (4.025 m). La vista que des dels dos cims s'abraça és molt extensa; el joc de boires tapant i destapant els gegants de l'Oberland, la Jungfrau el Mönch, l'Eiger, el Finsteraarhorn, el Wannenhorn, l'Aletschhorn... i més *horns* hi haguessin, és magnífica i ens paga amb escreix l'esforç per assolir-la.

El refugi de Finsteraarhorn.

Novament a la collada la boira ja gairebé s'ha fos i el camí que hem de seguir el veiem clarament, marcant-nos l'esvelt Finsteraarhorn, la nostra fita. En diagonal creuem l'ampla plana de gel i pel marge esquerre de la gelera, sense gran dificultat baixem els 450 m que ens deixen a l'ample i relativament planer riu de gel.

Una lliscada agradable, sense entrebancs, ens porta amb tota suavitat als peus de l'estrep on és ubicat el refugi Finsteraarhorn, que ens dóna un càlid acolliment.

Ja és la tarda, l'hora en què la llum del sol, camí de la posta, il·lumina un món de meravelles, fet de crestes retallades i cimals aguts que per dretes i rectes canals vénen a morir en el gel de la glacera. I també és l'hora en la qual, reposats, comentem amb satisfacció l'itinerari seguit i els dos quatre mils que ja tenim a la butxaca.

El refugi, gran i còmode, està regentat per un matrimoni que, pel que veiem, és la dona qui dirigeix i mana, i el marit ajuda a obrir els pots de fruita confitada. Un dels nostres omple la cantimplora d'aigua i hi afegeix litines, la pressió fa saltar el tap i l'aigua s'escampa per la taula i cau a terra. La mestressa, que ho veu tot, amb la mirada severa llança un drap al causant de l'estropell que, compungit, eixuga la mullena. Però té set i ha de tornar a omplir la cantimplora. La dona, que s'adona d'això, amb veu forta i enèrgica crida al nostre amic: *¡Kein paff!* No sé si el xicot hi afegí litines o es va beure l'aigua sola. Quan es fa fosc sopem, i a dormir, que demà serà un altre dia.

ASCENSIÓ AL HUGUISATTEL (4.088 m)

Amb les primeres llums esmorzem i deixem el refugi. Comença una llarga pujada que ens ha de dur al cim. S'han de superar 1.226 m. Amb pas lent anem guanyant altura i ens acostem a una petita aresta rocosa que puja fins al cim en direcció nord-oest. En arribar als 3.600 m, per uns pendent rocosos fàcils i de no gaire desnivell, guanyem l'aresta rocallosa que ens permet un accés fàcil a l'ample pendent de neu

El Schreckhorn, un cim de 4.078 m, el més alt del cantó de Berna.

que baixa del Hugisattel. És el lloc de l'esmorzar dels primers que pujarem al cim. Nosaltres fem una petita parada per recuperar forces i contemplar el preciós panorama de cims i geleres. Reprenem la pujada. La neu endurida per la gelada nocturna ens permet canviar els esquís pels grampons i amb facilitat ens anem acostant al collet on, per la cresta, podrem guanyar el cim. El temps és magnífic i el sol llueix amb força en un cel d'un blau immaculat. La pujada ha estat llarga, però arribem sense problemes al Huguisattel, a 4.088 m.

La vista sobre l'Schreckhorn i el Lauteraarhorn, que s'alcen amb cantelluda força sobre les fondes geleres, ens causa una impressió forta. Clavem els esquís ben enfonsats en la neu i ens encordem, per precaució, en dues cordades. La cresta de grans blocs de pedra alterna amb trossos de neu i gel, però en cap cas, almenys avui, no ofereix una excessiva dificultat, i ens deixa arribar al cim gaudint de la curta grimpada. Reunits al cim, cadascú de nosaltres damunt dels últim rocs, quedem enlluernats per la immensitat del panorama, afavorit pel magnífic temps i la claredat de l'atmosfera. Des dels 4.236 m del cim tenim als nostres peus, retallats, cims de l'Oberland, amb l'Schreckhorn i el Lauteraarhorn en primer terme, al nord; la Jungfrau, el Mönch, l'Eiger i els cims del Fiescherhorn que pujàrem ahir, a ponent, per damunt de geleres trencades; a llevant, per sobre de la vall del Roine, s'allunyen els Alps camí de Bernina i l'Ortles, i al sud l'Aletschhorn s'alça dominant les geleres que formen la gran Concòrdia i, més lluny, per sobre de valls fondes i altes serres, hi ha el Cerví, el Monte Rosa i altres cims de la corona de Zermatt, que retallen la seva silueta damunt el blau del cel. I per reclamar el seu domini sobre tots els Alps, al lluny, al sud-oest, el massís del Mont Blanc es deixa veure.

I per reclamar el seu domini sobre tots els Alps, al lluny, al sud-oest, el massís del Mont Blanc es deixa veure

És un dia que recordarem per sempre més. Omplint-nos de la bellesa que des d'aquest cim ens embolcalla ha passat una llarga estona. La baixada que ens espera, si la neu no s'ha espatllat, ens fa venir salivera. Baixem amb precaució la crestai un cop al collet, l'Huguisattel, recuperem els esquís i, després de calçar-nos, comencem la baixada. Els déus continuen avui protegint-nos. A les primeres voltes una lleugera capa de neu primavera sobre un fons de neu dura en promet una baixada gloriosa. I així va ser. Ràpidament deixem les altures i veiem acostar-se la gelera, que ahir, des dels Fiescherhorns, baixàrem. Els jocs de llums i ombres son de somni, metre el final de la baixada s'acosta massa de pressa. Unes últimes voltes fan saltar la neu en brillants i efímers cristalls i ja som al refugi. S'ha acabat el meravellós descens. Les nostres cares, cremades però rialleres, donen resposta als que ens pregunten com ens ha anat. Desitgem per a ells la matei-

Ens encordem en arribar a l'aresta nord-oest del Finsteraarhorn.

Baixant cap a la Concòrdia.

xa joia que sentim nosaltres.

Acabem de passar la tarda reposant i gaudint de l'ample panorama, amb la gran collada de Grünhornlücke, que demà passarem, al nostre davant, i el cim Wannenhorn al seu costat, amb uns amples vessants coberts de sòlides i esplèndides geleres, que prometen als que vulguin fer el cim, unes magnífiques baixades. El camí del sol cap a la posta retalla sobre un cel radiant la crestallera del cim Grunhorn (4.044 m) fins als Fiescherhorn d'ahir, amb les seves parets rectes i les seves canals. Un captard de repòs i contemplació que ens dóna per a la nostra estimació per la muntanya.

PUJADA A LA GLACERA DE JUNGFRAUFIRN

Després de la nit arriba un altre dia, l'últim de la nostra excursió. Ens calcem els esquís i després d'acomiadar-nos dels guardes i pagar l'estada, creuem per damunt de la plana gelera en direcció a la Grünhorlücke, l'ampla collada que ens separa de la Concòrdia. Les llums tangents d'un sol que comença a caminar donen vida al món glaçat que ens envolta.

La pujada és suau i amb facilitat arribem a la collada, a la cota de 3.286 m, oberta entre el Grüneghorn i el Fieschergabelhorn. Un magnífic cop d'efecte fa la gran superfície de la gelada Concòrdia, amb l'altiu Aletschhorn, de 4.199 m, desafiant el que hi vulguin pujar. Tretes les pells, una ràpida baixada ens deixa al pla de la Concòrdia on, segons els glaciòlegs, 800 m de gel ens separen de la terra ferma. Tornem a posar-nos les pells i comença el que serà una inacabable i llarga pujada a la Jungfraufirn, la glacera que ens deixarà de nou a Jungfraujoch.

El pendent és relativament suau, però serà un efecte òptic o una altra cosa, el que fa que la collada final, la Jungfraujoch, sempre la vegis allà, lluny, mentre noves geleres a dreta i esquerra van afegint gel a l'immens riu gelat. El sol és de justícia. Ni un bri d'aire refresca l'ambient. Les hores passen i el final llunyà va acostant-se. Les altes muntanyes, belleses immutables contemplen el nostre pas que, encara que és lent, no defalleix. Després d'unes últimes

Pujant cap a Jungfraujoch, principi i final de la nostra travessa.

passes arribem a Jungfraujoch, on una multitud de turistes bocabadats observen la nostra arribada.

L'excursió, planificada sobre el mapa des de casa, ha acabat i crec que quedarà en el record dels que hem tingut la sort de participar-hi, com una de les millors travesses amb esquís que poden fer-se. Una última mirada a l'extens món de les altures i el cremallera ficant-se en el túnel de l'Eiger, posa fi a la nostra excursió.

TRAVESSA FINS A MUNSTER, A LA VALL DEL ROINE

L'èxit d'aquesta excursió que vàrem fer l'any 1981 em duu a la memòria una altra feta vuit anys abans amb el matrimoni Fabrés, l'Alfons Segalàs i l'Enric Font, tots de grata memòria, conjuntament amb el Club Alpí Francès, guiats pel guia Claude Rey. L'objectiu era la travessa de l'Oberland al Valais, fent l'ascensió del Finsteraarhorn.

Començàrem a Jungfraujoch amb boira espessa i una petita nevada. El guia feia la seva feina i arribem al refugi de la Concòrdia, accessible des de la gelera, per una llarga escala de ferro. Visibilitat zero. Un dia d'espera i continua el mal temps. Marxem, sempre dins la boira i la nevadeta, cap a la Finsteraarhütte, per si el temps millora poder fer el cim. Aquest desig de fer cim queda només en la modesta ascensió al Wysnollen, de 3.595 m, un petit turó a la carena del Grünhornlücke, aprofitant un moment en què s'aixecà la boira. En compensació, una neu pols de glòria.

Amb tres dies de mal temps i boira espessa el guia decideix acabar la travessa a Munster, ja a la riba del Roine, al Valais. Encara amb un temps molt insegur deixem el refugi i baixem a la gelera, que seguim en suau baixada fins a trobar-ne una de nova, que ve de l'esquerra. És la Galmigletscher. Ens enfilem per aquest nou riu de gel, tot i que la boira no ens abandona. ¡Sort del guia! Un bon tros amunt, entrem en una altra branca gelada, l'Studengletscher, que baixa del nord-oest; salvat un desnivell fort, girem clarament cap a llevant i enfilem vers l'Oberaarjoch, a 3.223 m. Coll obert entre els dos cims de l'Oberaar que dóna pas a la gelera del mateix nom, que baixa cap al Grimselpas.

En l'aresta que baixa de l'Oberaarhorn, i a tocar del coll, l'Oberaarhütte ens dóna acolliment a 3.258 m.

L'endemà. L'últim dia de l'excursió el temps volgué excusar-se i ens donà un bon dia: cel serè i la muntanya coberta de neu nova. Deixem el refugi, penjat a l'aresta, i des del coll tornem a la Galmigletscher, que seguim en direcció sud, la cota 3.100 fins sota el Bachilicke, collet de 3.388 m, al qual ens enfilem i seguint la carena en direcció sud, assolim el Vord Galmihorn, de 3.517 m. El dia segueix magnífic i des d'aquí el Finsteraarhorn es presenta com una altiva i afilada punta. Tornem al Bachilicke i flanquejant per sota de la carena anem a buscar el Galmilicke (3.293 m), que ens dóna entrada a la petita Minstigergletscher, des d'on vorejant un estrep rocós (2.974 m) i baixant en direcció sud-est, deixem la gelera i entrem en una clotada on hi ha un petit estany, que avui ni s'endevina, i que segons el mapa duu el nom d'Ouchumm, i d'aquí un collet a 2.657 m ens deixa damunt d'uns pendents amples que baixen cap al fons de la vall per on corre el Roine. S'acaba la neu i s'olora ja la primavera. Passem una cabana de pastors, la Galmihorn hütte i un camí, en amples llaçades, ens deixa a Munster, país de formatge, a la vora del Roine. Els muntanyencs som de bona pasta i aquest bon dia final ens servirà per guardar un bon record de l'excursió.

Els muntanyencs som de bona pasta i aquest bon dia final ens servirà per guardar un bon record de l'excursió

De la vila de Munster, amb tren i pel túnel del Lotschberg, tornem a l'Oberland per recuperar a Kandersteg el nostre cotxe.

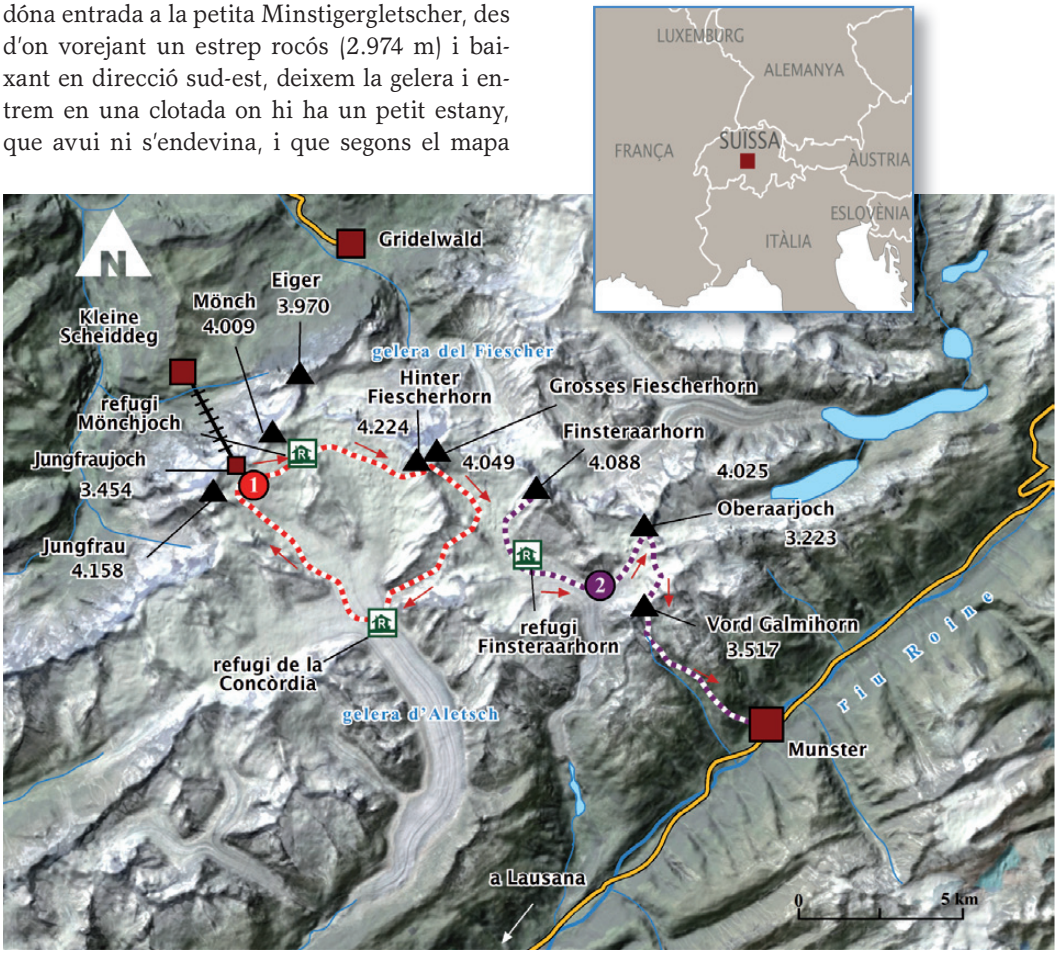

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ASTER GDEM – CNES/SPOT)

D'una cova del Montseny a les ruïnes de Palmira

Text: **Carles Albesa i Riba**

Digressions des del Montseny a l'entorn de Lady Hester Stanhope, una excèntrica aristòcrata anglesa, aventurera i exploradora, coneguda com la Reina Blanca de Palmira, i del jove viatger català Sinibald de Mas. Una cova, una novel·la i dues pel·lícules.

Miniatura de Lady Hester Stanhope, de William Grimaldi (1795). ¿Aixoplugaren les fagedes del Montseny aquesta intrèpida viatgera?

GETTY IMAGES

La invenció de paraules, la seva aplicació i el reconeixement normatiu són qüestions complexes i segurament enemigues de la pressa. Més complicat em sembla, encara, el tema dels noms de lloc, uns topònims que han anat apareixent al llarg del temps i que tenen orígens diversos. Molts són històrics, però també n'hi ha d'altre tipus, com ara administratius (Deltebre), literaris (sots Feréstecs), turístics (Costa Daurada), etc. Prescindint del grau d'acceptació popular que hagin pogut tenir, evidentment desigual, la cartografia s'ha encarregat de consagrar-los.

Hi ha un topònim que m'ha interessat especialment i que figura en tots els mapes del Montseny, des del primer del Centre Excursionista de Catalunya, de l'any 1924, fins als més recents de la Diputació de Barcelona i de l'Editorial Alpina. Em refereixo al topònim *Penitenta*, que hi apareix segons sigui l'edició aplicat a un sot, una roca i una cova pròxims a Santa Fe, al sector del túnel de la carretera de Sant Celoni.

WWW.HISTOIRE-IMAGE.ORG

Retrat d'Alphonse de Lamartine, oli de François Gerard (1831). Aquest escriptor i viatger francès visità Lady Hester en el seu refugi d'Orient.

LA DAMA MISTERIOSA

Va suscitar el meu interès el fet que el polític i escriptor Víctor Balaguer (1824-1901) suggerís, al seu llibre *Al pie de la encina* (Madrid 1893), que aquesta anònima penitent montsenyenca podia ser l'aristòcrata i excèntrica aventurera anglesa Lady Hester Stanhope, néta del general del mateix cognom que lluità contra Felip V a la guerra de la Successió, neboda del primer ministre britànic William Pitt i famosa pels seus viatges a l'Orient Mitjà. Segons Balaguer, la seva suposició es confirmaria «si llegan a publicarse ciertos estudios que alguien ha tenido ocasión de hacer para averiguar quién fue aquella misteriosa penitente del Montseny.»

Basant-se en informacions que li facilitaren persones que l'havien coneguda, Balaguer explica que era una dona d'uns trenta anys, esvelta, de faccions belles i aspecte distingit, que parlava amb accent estranger barrejant paraules castellanes, catalanes i franceses. S'instal·là en una cova pròxima a Santa Fe cap a l'any 1834 i havia llogat una casa a Palautordera, per tenir cura de la qual contractà dues minyones. Habitualment vivia a la cova, si bé esporàdicament feia alguna visita ràpida a la casa del poble o desapareixia per més dies sense deixar cap rastre. Portava sempre penjat de la cintura un sarronet de seda amb un crani petit, com d'infant, que sovint acaronava, besava i s'agenollava per resar-li.

En certa ocasió, en absència seva, es presentà a la cova un desconegut, home de gran distinció, i en no trobar-la gravà amb un punxó unes lletres o una paraula al tronc d'una gran faig contigu. Quan ella tornà i llegí la inscripció, va fer tallar l'arbre i cremar-lo.

Es feia dir Bernardina Flores, tenia una veu ben timbrada i sovint cantava amb mestria romances italianes. Durant la primera guerra Carlina (1833-1839) les forces governamentals la prengueren, erròniament, per una espia carlina i cap al 1840, després d'uns anys de vida solitària i d'expiació a la cova montsenyenca, abandonà la muntanya i la casa de Palautordera.

COM PODEM ANAR A LA COVA DE LA PENITENTA

Una ruta factible per visitar aquesta recòndita cova, s'inicia a la sortida del túnel de la carretera de Sant Celoni a Santa Fe. Una dotzena de metres després d'un senyal de circulació que recorda que es poden apagar els llums dels vehicles, hi ha un petit espai que permet estacionar un automòbil. Des d'aquest lloc cal baixar pel dret fins a unes alzines properes on se segueix, cap a l'esquerra (NE), un rastre de corriol de

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICGC)

sòl inestable i cobert de fullaraca. Abans d'arribar a una canonada d'aigua, sota mateix de la carretera, cal descendir breument fins a un roure corpulent que presenta restes d'un filferro al tronc. En aquest punt el precari corriol canvia de direcció (S), baixa per un terreny poc compacte i després planeja entre avellaners i acàcies. Aviat reapareix la canonada, sota d'una línia elèctrica, i en aproximar-nos a una gran penya una ziga-zaga del sender ens condueix al petit replà de davant de la cova. És un trajecte curt, de pocs minuts, que a l'inici pot presentar alguna dificultat a causa del fort pendent i el terreny poc estable.

ALFRED MONTSERRAT

COVA DE LA PENITENTA
UTM (ED50 Fus 31N)
X: 456256 **Y:** 4623553
Z: 1.017 m
Municipi: Fogars de Montclús
Desnivell: 3 m
Recorregut: 17 m
Roca: granit

CARLES ALBESA

LADY HESTER STANHOPE, LA REINA BLANCA DE PALMIRA

Pel que fa a l'estudi de què parlava Balaguer, cal dir que no ha aparegut fins ara i en canvi sabem, històricament, que durant el període de presència d'una penitent a la cova montsenyenca ja feia anys, des del 1817, que Lady Stanhope s'havia establert en un antic casalot situat al cim d'un turó que domina el poble libanès de Djoun, edifici que transformà en un bell palau emmurallat.

Des de la seva fortalesa, on morí l'any 1839 a l'edat de 63 anys, desafià les autoritats del país, instaurà una mena de cort que governava despòticament i es difongué, per tot Europa, una imatge seva gairebé mítica. La majoria de viatgers que passaven per l'Orient Mitjà la visitaven, entre els quals l'escriptor francès Alphonse de Lamartine, que en el llibre *Voyage en Orient* (1835) li dedicà una vintena de pàgines.

Lady Stanhope abans d'instal·lar-se a Djoun, i des que arribà a Istanbul l'any 1810, havia recorregut incansablement diversos països de l'Orient Mitjà, adoptant la indumentària, els costums i la forma de vida de les tribus nòmades àrabs. I sobretot havia culminat la gran aventura de la seva vida: ser la primera dona europea que entrava a Palmira.

La que havia estat una de les més riques ciutats de la ruta de la seda, capital de l'imperi nabateu sota l'efímer regnat de la llegendària Zenòbia, saquejada i incendiada per les tropes romanes l'any 273, dormia sota la sorra del desert que anava cobrint els seu majestuós pòrtic, la llarga avinguda d'incomptables columnes, el teatre, les termes, els jardins dels patricis...

Avinguda de les ruïnes de Palmira, l'antiga Tadmor del desert siroaràbic. Pàgina següent: Dibuix de R. F. Hamerton de Lady Hester Stanhope vestida a la manera oriental.

GETTY IMAGES

GETTY IMAGES

Detall del conjunt monumental de Palmira, antiga ciutat dels nabateus.

Malgrat el pas destructor del temps, Palmira –«la ciutat de les palmeres» dels romans, «la núvia del desert» dels àrabs– conservava una aurèola màgica per als primers viatgers romàntics i, actualment, declarada Patrimoni Mundial de la Humanitat per la UNESCO, és un dels màxims atractius turístics de Síria.

El 30 de març de 1813 Lady Hester Stanhope va sortir de Damasc cap a Palmira, cavalcant un semental, regal del paixà, i encapçalant una vistosa guarda personal formada per un grup de beduïns que brandaven vistoses llances adornades amb plomes d'estruç. Seguia un petit exèrcit de servidors, cuiners i mossos i tancava la caravana una cinquantena de camells que transportaven aliments, tendes de campanya i bots d'aigua per afrontar els 200 km de desert, sense camins i exposats a l'atac dels bandits, que els separaven del seu destí. L'acompanyaven dos compatriotes, el seu amant, Michael Bruce, i el metge personal, Charles Meryon.

Després de vuit dies de marxa arribaren sense novetat a Palmira, on la «gran reina blanca, capaç de descobrir tresors ocults», que vestia com els beduïns, va ser rebuda entusiàsticament i escoltada fins a l'avinguda principal, on cadascuna de les columnes que la flanquejaven, que antany sostenien els bustos dels personatges més insignes de la ciutat, eren ocupades per sengles noies immòbils, en positures airoses i amb garlandes a les mans. A mesura que la comitiva avançava, les escultures vivents baixaven dels pedestals i s'unien al seguici ballant i cantant. Després, un nen que l'esperava enfilat en un arc col·locà una corona al cap de la viatgera. Abans d'abandonar la mítica ciutat visitaren els edificis més emblemàtics, entre els quals el magnífic teatre amb la façana de capitells corintis i seients esculpits en pedra, i gravaren els seu noms –com era costum de fer– en un lloc ben visible.

Pocs dies després, Lady Hester escrivia a un amic d'Anglaterra:

> He estat coronada reina del desert sota l'arc triomfal de Palmira. Res no ha tingut tan èxit com aquesta jornada que semblava tan perillosa. Tothom em rendí homenatge. Si volgués podria anar ara mateix a la Meca sola. No he de témer res. Aviat tindré tants noms com Apol·lo. Sóc el sol, l'estrella, la perla, el lleó, la llum del cel i la reina...

Segons Cristina Morató (*Las damas de Oriente*, Barcelona, 2005) Lady Hester Stanhope va ser una de les més intrèpides d'aquestes dames viatgeres a països exòtics. És evident, però, que a la tirallonga de títols que l'aventurera s'atribuí, no pogué afegir, malgrat l'opinió de Balaguer, el menys pompós però més nostrat de *penitent del Montseny.*

UN ALTRE VIATGER: SINIBALD DE MAS

El 1803, o sigui deu anys abans que Lady Stanhope visités Palmira, va ser nomenat arquebisbe *in partibus infidelium* d'aquella ciutat fantasmagòrica Fèlix Amat de Palou, nascut a Sabadell l'any 1750, un eclesiàstic il·lustrat que féu carrera amb alternatives diverses: canonge de Tarragona, abat de San Ildefonso de la Granja, confessor reial, políticament acusat d'afrancesat, doctrinalment de jansenista i amb dues obres incloses a l'índex de llibres prohibits.

Bisbe o arquebisbe titular (*in partibus infidelium*) és el que té assignat el nom d'una antiga diòcesi sense fidels ni clerecia i, per tant, el nomenament del sabadellenc era a títol honorífic.

Gairebé un quart de segle després que Lady Stanhope i els dos compatriotes que l'acompanyaven gravessin els seus noms en un dels mil·lenaris monuments de Palmira, un altre viatger hi deixava, el 20 de setembre de 1836, també constància del seu pas amb una inscripció molt més original.

Així ho comunicava en una carta, datada al Caire pocs mesos després, adreçada al seu mestre, protector i amic, aleshores bisbe d'Astorga, Fèlix Torres i Amat, nebot del que havia estat arquebisbe titular de Palmira, ja difunt. Signava la missiva Sinibald de Mas, el qual després d'explicar-li detalls del seu viatge i de dir-li que havia «pasado muchas incomodidades, la menor de las cuales, ha sido de pasar infinitas noches al campo raso bajo mi pequeña tienda», li assegurava, però, que «no me arrepiento, porqué el viaje de Síria y Palestina es sumamente

AFOEC

Retrat de Sinibald de Mas, pintat per Tomàs Moragas, provinent de l'antiga Galeria d'Escursionistes Catalans del CEC.

interesante y pocos hay que lo hayan hecho tan entero como yo». Acabava comunicant-li que havia escrit, al mur interior d'una de les ruïnes de Palmira, aquests versos:

Pocas ruinas que la vista admira,
Asilo de infelices mahometanos,
Hallé, y no más, al visitar Palmira.
¿Qué, oh fortuna, en pos de ti suspira?
Oh tiempo, ¿quién se libra de tus manos?
Aquel que con su libro
A este claro lugar dió más renombre
La triste deuda ya pagó del hombre.
Aquel virtuoso sabio
Que el título llevó de estos despojos
También cerró los ojos.
Aun vive por mi suerte
El que heredó la miel de su almo labio.
¡Oh cielos, que no vea yo su muerte!

Era un impromptu poètic, ampul·lós i declamatori, molt propi de l'època, amb tres allusions ben evidents: la del vers 6, que fa referència al llibre *Les ruïnes de Palmira*, del comte de Volney (1757-1820), el conegut estudi sobre l'origen de les societats i grans religions a la llum de la raó; la del vers 9, que es refereix a Fèlix Amat de Palou, que ja sabem que havia estat arquebisbe titular de la ciutat; i la del vers 12, a Fèlix Torres i Amat, destinatari de la carta de Mas.

El barceloní Sinibald de Mas i Sans (1809-1868) va ser un viatger una mica especial, ja que gràcies als bons oficis del prelat Torres Amat (autor de *Las memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes*) va ser nomenat, pel Govern, l'any 1834, «joven de lenguas encargado de viajar por Oriente», una ambigüitat que segurament encobria la condició de comissionat secret (espia, en la terminologia actual).

Al seu poliglotisme inicial va anar afegint-hi altres idiomes com l'àrab, el turc, el persa, l'indostànic, el xinès i diverses formes dialectals, indispensables per als seus viatges i sojorns, fets del 1834 al 1851 a Turquia, Palestina, Síria, Aràbia, Egipte, Núbia, Índia, Indoxina, Siam, Filipines i Xina, només interromputs per breus estades a la Península.

El seu últim destí, l'any 1848 a la Xina, aquesta vegada amb el títol, sense subterfugis, de ministre plenipotenciari del regne d'Espanya davant el Celeste Imperi, tenia l'objectiu de negociar un tractat comercial entre els dos països. Cessat l'any 1851 sense haver-ho aconseguit, s'establí a Madrid, on esdevingué un dels principals promotors i propagandistes de l'iberisme.

El 26 de novembre de 1882, com feia cada any, l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques (ACEC) va commemorar l'aniversari de la seva fundació i, com ja era costum, la part central de l'acte consistí en col·locar el retrat d'algun distingit precursor de l'excursionisme a la que denominaven Galeria d'Excursionistes Catalans. En aquesta ocasió l'escollit va ser Sinibald de Mas i la seva imatge, pintada per Tomàs Moragas, va fer costat als quadres dels homenatjats en anys anteriors: el dibuixant Parcerisa, l'explorador Badia (Ali Bei), el metge Gimbernat i el cosmògraf Canelles.

El butlletí social de l'ACEC (*L'Excursionista*, núm. 49, de 30 de novembre de 1882) dóna detalls de l'acte i diu que s'ha rebut una carta d'agraïment, en nom propi i de la família, del senyor Sinibald Gutiérrez de Mas, nebot de l'homenatjat i director del periòdic *El Litoral* de Gandia. També informa de la donació feta per la senyora Agna de Mas, vídua de Gutiérrez, d'una dotzena de les principals obres del seu germà, entre les quals, a més de les de caràcter literari, d'un valor més discutible, i d'informes tramesos a Madrid sobre comerç i política colonial, destaquen tres llibres que va publicar en francès: *L'Anglaterre, la Chine et l'Indie* (París, 1857); *La Chine et les Puissances chétriennes* (París, 1861), i *L'idéographie* (París, 1863).

Aquest darrer treball presenta un mètode d'escriptura que, prescindint de tota relació amb els sons que intervenen en el llenguatge oral, pugui ser entès i traduït per tothom a la seva llengua, igual que les notes musicals que són iguals en tots els països, o que les xifres aràbigues, que escrites de manera idèntica s'expressen amb la veu de tantes maneres com són els diversos idiomes que es parlen on s'utilitza aquest sistema de numeració.

Entre els llibres cedits, és interessant també l'*Informe sobre el estado de las Islas Filipinas en*

1842 (Madrid 1843), especialment el tercer i últim volum, un informe secret, del qual es féu un tiratge reduït, en què Mas recomana al Govern un conjunt d'actuacions encaminades a preparar la independència d'aquelles colònies (no cal dir que la proposta no fou gens ben rebuda i totalment desatesa).

Per butlletins posteriors de l'ACEC tenim notícia del nomenament de Sinibald Gutiérrez com a soci delegat de l'entitat a Gandia, així com de l'aportació de 100 pessetes que va fer a la subscripció oberta per a la construcció d'un observatori refugi al turó de l'Home que, com és sabut, no arribà a reeixir.

Escric aquest article en complir-se dos segles de l'entrada triomfal de Lady Hester Stanhope a la ciutat de Palmira, les restes arqueològiques de la qual sabem que han resultat danyades per la terrible guerra civil que assola Síria. També sabem que la mítica aventurera que hi fou coronada reina del desert no era la misteriosa penitent del Montseny.

A més de tres mil quilòmetres de distància, des del seu retrat del CEC, Sinibald de Mas sembla contemplar-ho tot dubitativament, amb una mirada profundament entristida.

UNA NOVEL·LA I DUES PEL·LÍCULES

L'any 1984 va aparèixer una novel·la, basada força fidelment en la vida professional de Mas i completament imaginària pel que fa a la seva vida amorosa, que presenta vinculada obsessivament a una dona que condicionà els itineraris fets pel viatger, els quals estigueren, segons l'autor, motivats per la recerca constant d'Elisa Gilbert, ballarina coneguda per Lola Montes, més famosa per la seva bellesa, pels escàndols que protagonitzà i pels amants famosos que tingué, entre el quals Lluís I de Prússia, relació que influí en l'abdicació del monarca, que no pas pel seu art (se li atribueix, l'any 1845, el primer striptease fet en un escenari). Es tracta del llibre *El amor de Sinibaldo* (Barcelona, 1984), segona novel·la de Lluís Martí Ragué, un autor novell que publicà dues obres més els anys successius (la darrera en català) i que morí en un accident d'automòbil el gener de 1987.

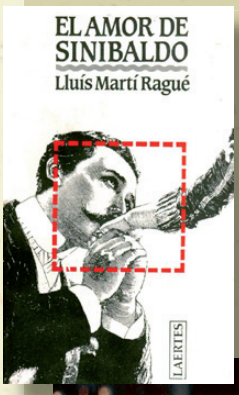

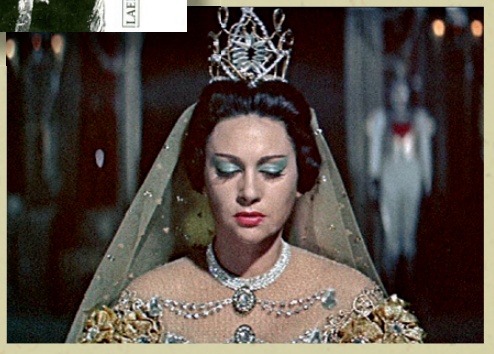

Amb el títol de *Lola Montes* s'han filmat dues pel·lícules que tracten de la seva vida. Una, d'espanyola (1944), dirigida per Antonio Román i protagonitzada per Conchita Montenegro, amb Luís Prendes i Guillermo Marín. L'altra, francesa (1955), dirigida per Max Ophuls, amb Martine Carol de protagonista i Peter Ustinov, Anton Walbrook i Ivan Desny en el repartiment. Va ser el darrer film que dirigí Ophuls i és considerat, per molts crítics, com a una obra mestra de la cinematografia.

THINKSTOCK

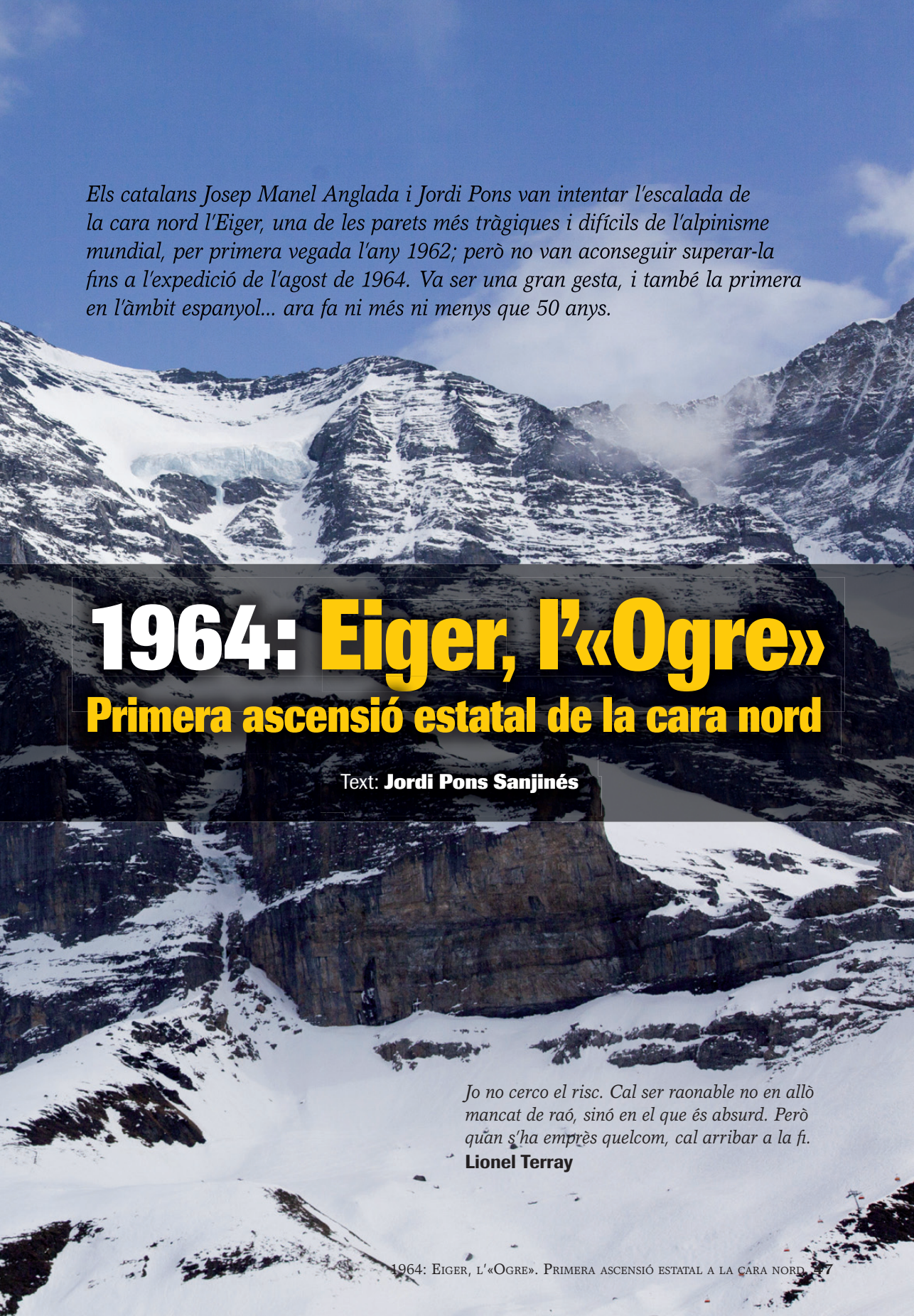

Els catalans Josep Manel Anglada i Jordi Pons van intentar l'escalada de la cara nord l'Eiger, una de les parets més tràgiques i difícils de l'alpinisme mundial, per primera vegada l'any 1962; però no van aconseguir superar-la fins a l'expedició de l'agost de 1964. Va ser una gran gesta, i també la primera en l'àmbit espanyol... ara fa ni més ni menys que 50 anys.

1964: Eiger, l'«Ogre»

Primera ascensió estatal de la cara nord

Text: **Jordi Pons Sanjinés**

Jo no cerco el risc. Cal ser raonable no en allò mancat de raó, sinó en el que és absurd. Però quan s'ha emprès quelcom, cal arribar a la fi.
Lionel Terray

Un altre capítol cabdal de les memòries (encara inèdites) de Jordi Pons, el repte de l'Eiger. Podem dir que dues han estat les muntanyes que han marcat la biografia d'aquest alpinista del CEC: l'Annapurna, de la qual s'acaben de complir 40 anys de la primera ascensió estatal, i l'Eiger, una muntanya que avui dia encara molt pocs poden dir que han conquerit amb èxit pel seu vessant nord.

L'espectacular *Nordwand* 'cara nord' en alemany, és una paret vertical de 1.800 m d'altura, des de la vall de Grindelwald, del cantó de Berna. També se l'anomena *Eigernordwand* 'paret nord de l'Eiger'. Se situa entre l'aresta oest i l'aresta Mittellegi. Per la seva orientació, és obaga i freda. A la part superior hi ha la famosa secció anomenada *l'Aranya*, una gelera en forma d'estrella, de la qual surten una sèrie d'esquerdes gelades que recorden a les potes d'una aranya.

PRIMERES VÍCTIMES ESPANYOLES A L'EIGER

L'estiu de 1964, en plena efervescència per la preparació dels «XXX años de Paz» a l'Espanya del règim franquista, en Josep Manuel Anglada i jo decidim tornar a l'Eiger. Ni la retirada per mal temps un parell d'anys abans ni el tràgic accident dels companys aragonesos l'estiu passat ens havia fet oblidar aquesta paret nord que, inexplicablement, exerceix una clara atracció en els alpinistes d'arreu el món, tot i que no precisament per la seva bellesa.

L'any 1963, Alberto Rabadá i Ernesto Navarro havien estat les primeres víctimes de l'Estat espanyol en aquesta paret. Aquest accident va tenir un ampli ressò, no solament a Espanya, sinó també a Suïssa, ja que durant

Josep M. Anglada a la travessa Hinterstoisser, l'any 1962 en el primer intent.

JORDI PONS

uns mesos els seus cossos, penjats a la glacera de l'Aranya, es podien veure des de Kleine Scheidegg, gràcies al telescopi posat a disposició dels nombrosos turistes que pujaven cada dia des de Grindelwald fins a Jungfraujoch, perquè també tenen la possibilitat de contemplar la paret més tràgica dels Alps. La presència dels dos escaladors morts era un *espectacle* que ningú no es volia perdre.

LA NOSTRA ASCENSIÓ

Quan el dia 4 d'agost del 1964 instal·lem la tenda a Kleine Scheidegg, les úniques persones que coneixen el pla són les nostres dones i en Paco Guillamón, ja que no volem que la tragèdia dels companys aragonesos pugui ser utilitzada per la premsa en cas d'assabentar-se de les nostres intencions. Ahir, a Grindelwald, havíem deixat la moto NSU ben aparcada, havíem comprat aliments per a una setmana i, per descomptat, ens havíem informat sobre la previsió del temps. Sortosament, la regió de l'Oberland es troba sota una alta pressió que durarà com a mínim tres dies, temps suficient per arriscar-nos a una aventura on la meteo té una importància vital. En les comptades ascensions que s'havien fet des de 1938, la majoria de cordades hi havien emprat una mitjana de tres dies. En aquest sentit, doncs, podíem arriscar-nos d'acord amb la previsió meteorològica suïssa.

És evident que no tots els alpinistes que havien intentat escalar l'Eiger havien tingut la sort de sortir-ne ben parats, ja que sis anys enrere l'italià Claudio Corti va ser rescatat per un equip de salvament, entre els quals hi havia Lionel Terray, després de passar nou dies a la paret juntament amb el seu company Stefano Longhi el qual, finalment, va morir d'esgotament 150 m per sota del que es coneix com la *Travessa dels Déus*.

Amb l'equip i material mínimament indispensable per a l'ascensió, ens dirigim a la base de la paret. Cap a migdia superem la Fissura Difícil i poc després la Travessa Hinterstoisser. Les cordes abandonades i mig trencades segueixen sent les mateixes que les de 1962, cosa que vol dir que la seguretat en aquesta traves-

ARXIU J.M. ANGLADA

Els alpinistes catalans al Bivac de la Mort.

J.M. ANGLADA

sa segueix sent tan precària com sempre. Prova de la poca fiabilitat d'aquestes cordes és la caiguda de 25 m que feia poc havia sofert l'escalador alemany Peter Siegert quan es va trencar una de les cordes velles que serveixen de passamà. El record que jo guardo d'aquesta travessa no és massa agradable, però com que no hi ha més remei que passar per aquí, ens emboliquem la manta al cap i sense pensar-nos-ho dues vegades fem la travessa agafant-nos a tot aquell manyoc de cordes velles, ¡no faltaria sinó! El problema és que quan fa bon temps no solament cauen pedres i gel de la part alta, a més a més sol estar mullada. Si això ja és un contratemps, quan baixa la temperatura, la situació esdevé bastant més delicada, ja que en pocs minuts l'aigua que recobreix la roca es converteix en glaç i deixa la ruta gairebé impracticable.

Entrada la tarda arribem al bivac del Niu de les Orenetes, uns 800 m per damunt de Kleine Scheidegg. Per segona vegada ens preparem per passar la nit en aquest indret en el qual amb prou feines hi cabem asseguts. A un costat de la reduïda plataforma, degudament protegida amb un plàstic, trobem una bossa amb menjar i material. Pertany a una cordada japonesa, que demana que no es toqui res del seu contingut, ja que els seus propietaris pensen tornar-hi quan el temps ho permeti, no des del Japó, evidentment, sinó des de l'estació d'Alpiglen, situada sota la paret nord. De fet, a l'Eiger tot funciona a base d'intents, ja que qui més qui menys hi ha deixat les banyes més d'una vegada. L'Anglada i jo integràvem aquesta llista.

Mentre esperem que bulli la sopa de fideus veiem aparèixer dos alpinistes, que se sorprenen en comprovar que la petita plataforma ja té inquilins per a aquesta nit. Després d'una breu presentació ens assabentem que són de Múnic i que aquest és el seu quart intent. Es diuen

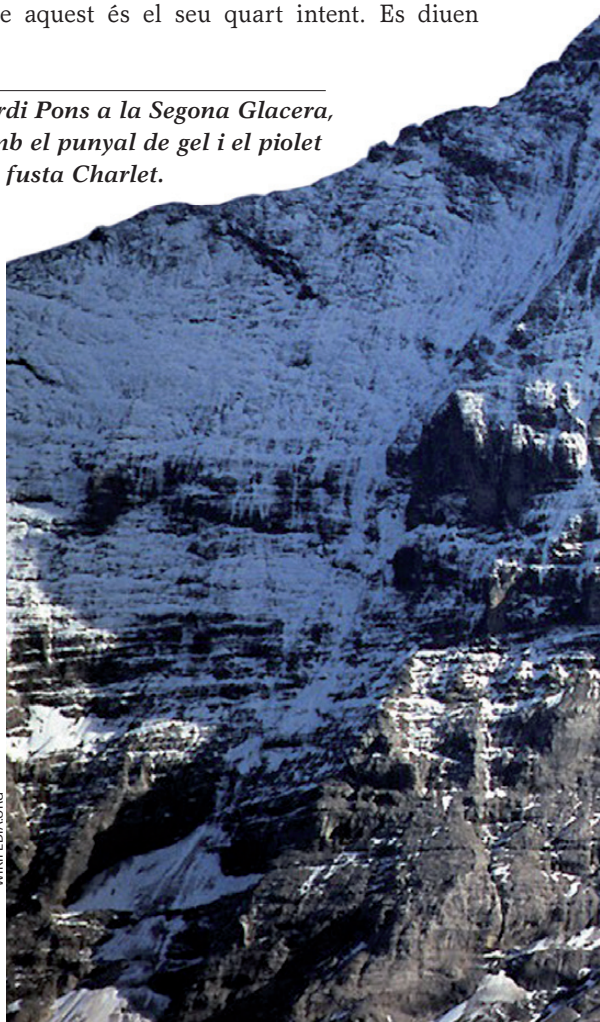

WIKIPEDIA.ORG

Jordi Pons a la Segona Glacera, amb el punyal de gel i el piolet de fusta Charlet.

Wulf Scheffler i Gert Uhner, autors de la *Superdirectíssima* a la paret nord de la Cima Grande di Lavaredo, una via que van aconseguir després de 17 dies d'escalada. Curiosament, en una paret tan gran com aquesta no hi ha gaires llocs per descansar. Aquest és el motiu pel qual, a primeres hores del matí, i després d'haver passat una nit més incòmoda que nosaltres, els dos alemanys es posen en marxa ràpidament, ja que d'altra banda, segons ens fan saber, pretenen escalar l'Eiger en un sol dia.

Inevitablement, durant tot el dia d'avui els durem davant nostre i serà en aquest ordre de progressió que enfilarem els vint llargs de cor-

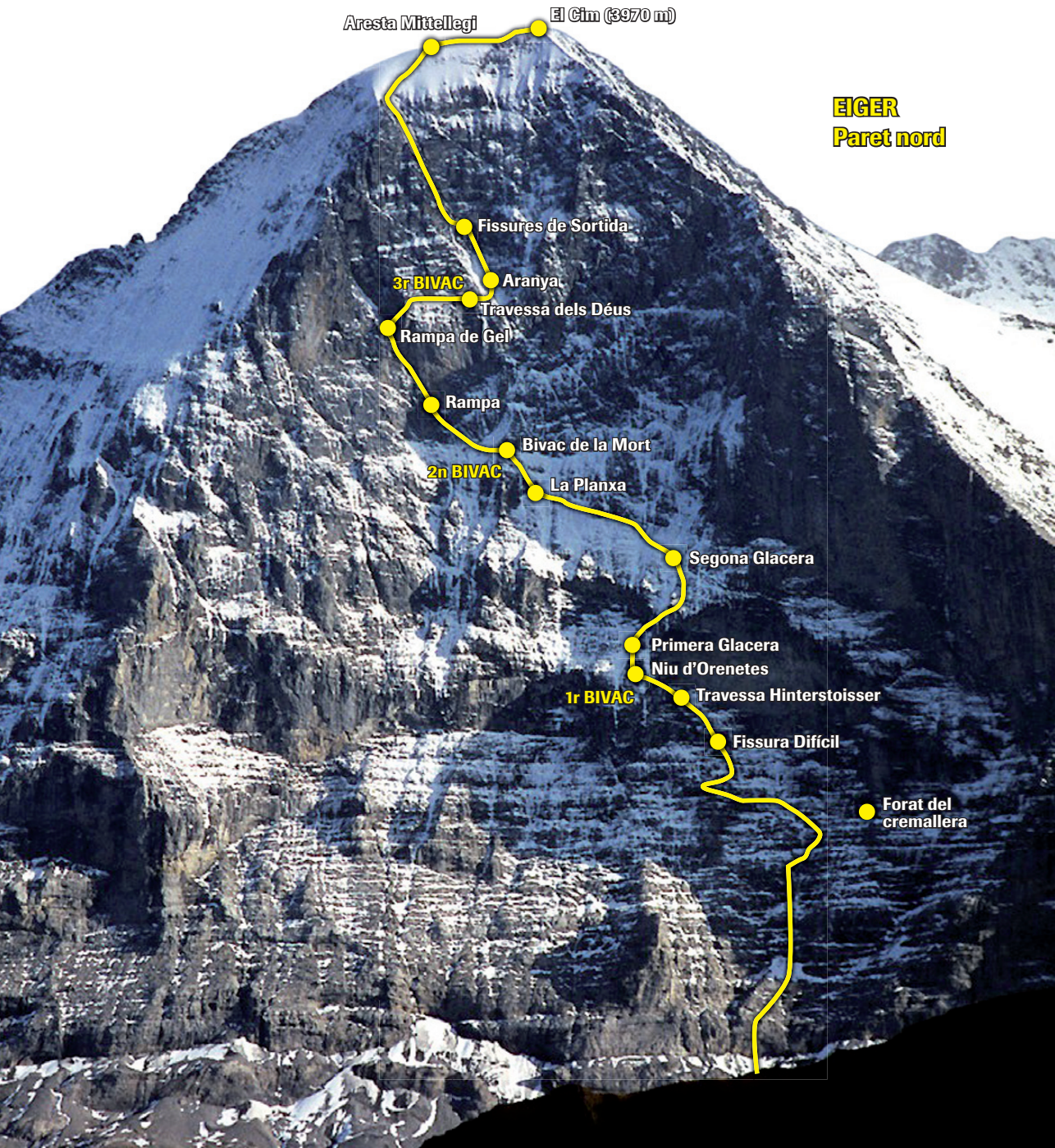

da de la Segona Glacera, on el gel extraordinàriament dur imposa un ritme molt més lent del que voldríem. Les minses nevades de l'hivern anterior havien deixat els Alps excepcionalment secs, motiu pel qual no té res d'estrany que la Segona Glacera sigui una autèntica llenca de glaç negre i dur com el vidre. En aquestes condicions la progressió esdevé molt lenta, ja que només podem aguantar l'equilibri amb les puntes del davant dels grampons. El punyal de gel i el martell-piolet de fusta Charlet amb prou feines aconsegueixen de mossegar el gel.

La Segona Glacera és la més llarga i compromesa de tot el recorregut, i encara que el pendent no passa dels 55 graus d'inclinació, els llargs de corda no estan en línea recta, sinó lleugerament en diagonal. Aquest és el motiu pel qual, en cas de mal temps, és aconsellable seguir cap al cim en lloc de tornar enrere, una operació arriscada i massa lenta per fer-la en condicions desfavorables. Escalar vint llargs de corda de 40 en 40 m es fa interminable, ja que és inevitable assegurar-nos amb els cargols de gel Stubai a cada relleu, uns cargols que semblen més adequats per treure el tap de suro d'una ampolla de vi que no pas per introduir- los al glaç com un element de seguretat.

El punyal de gel i el martell-piolet de fusta Charlet amb prou feines aconsegueixen de mossegar el gel

J.M. ANGLADA

Espectacular imatge en què s'aprecia la verticalitat de la paret nord de l'Eiger.

Entrada la tarda arribem a la Planxa, on hi ha el Bivac de la Mort, conegut amb aquest nom perquè els austríacs Karl Mehringer i Max Sedlmayer hi van morir d'esgotament l'any 1935. Aquest és, doncs, el nostre segon bivac, una nit que compartim, en dues plataformes diferents, amb els dos alemanys, que avui han pogut escollir el millor indret pel fet d'haver arribat els primers aquí. De moment, això de fer l'ascensió en un sol dia els ha fallat, ja que aquest serà el seu segon bivac i no precisament a dalt del cim. Una de les coses que més em sorprendrà d'aquests joves escaladors és veure com cap dels dos es treu els grampons de les botes. Passar tota la nit amb les corretges comprimint-te els dits dels peus és tenir tots els números de sofrir congelacions.

Sortosament, nosaltres no vam caure en aquest error, però ens hagués pogut passar quelcom de pitjor, ja que se'ns van trencar els grampons a tots dos just en acabar l'ascensió. Si això ens hagués passat, per exemple a la Segona Glacera, la situació hauria pogut ser bastant més dramàtica. Els nostres grampons, fets artesanalment per l'amic Morera del GEDE, els havíem estrenat l'any anterior als Andes, però com que allí sempre els vam fer anar sobre neu no va passar res que pogués fer-nos pensar que se'ns podien trencar. Si es van ha-

ver de fer a casa nostra és perquè en el mercat de material de muntanya no n'hi havia que s'adaptessin a les botes dobles Lowa, que eren, precisament, les que dúiem nosaltres. Tres dies d'escalar amb roca i glaç havia estat una prova de foc per als grampons, que finalment van dir prou.

EL TERCER I DARRER BIVAC

El matí del tercer dia ens agafa escalant la Rampa, una canal de 300 m per la qual acostuma a baixar aigua sempre que no hagi glaçat durant la nit. Malgrat les dimensions d'aquesta paret es pot dir que no hi ha ni un sol pam de terreny que no hagi estat batejat, i si bé ara toca pujar per la Rampa vol dir que hem deixat enrere la Fissura Difícil, la Travessa Hinterstoisser, la Segona Glacera, la Planxa i el Bivac de la Mort. Per damunt nostre encara tenim la Travessa dels Déus, l'Aranya i les Fissures de Sortida. ¡Déu n'hi do! Superar qualsevol d'aquests indrets és un respir, ja que la sensació d'un sobtat canvi de temps no t'abandona al llarg de tota l'ascensió. Potser és per aquest motiu que m'alegro de posar-nos en marxa abans que la cordada alemanya, sobretot perquè sabem que demà s'acaba el termini dels tres dies de bon temps anunciats per la meteo suïssa.

A mitja tarda arribem a la famosa Travessa del Déus, una vira rocosa d'uns 150 m de llargada al final de la qual hi ha la glacera de l'Aranya. Tot i que encara ens queda una bona estona de llum decidim quedar-nos aquí, ja que a l'Aranya difícilment trobarem un indret mínimament acceptable per passar la nostra darrera nit a la paret. Som conscients del que hem decidit perquè sabem que en els darrers 400 m que falten per arribar al cim, moltes cordades han tingut seriosos problemes per trobar l'itinerari correcte de les Fissures de Sortida. Així doncs, mig asseguts mig estirats, passem la nit donant de tant en tant una ullada al cel, ja que a poc a poc els estels es van amagant i apareixen els primers núvols. A més ha deixat de fer fred i això és un símptoma que no ens agrada gens.

Tan bon punt clareja ens posem en marxa, conscients que no podem perdre més temps del compte. El cel grisós confirma la pujada de 40 m de l'altímetre, que anuncia el canvi de temps. Per primera vegada convivim amb la boira enganxada a la paret, una paret plena d'incògnites i d'ombres tan fosques com les que ens acompanyaran la resta del dia. Tres tirades de corda per la Travessa dels Déus i arribem al peu de l'Aranya, la glacera penjada en la qual havien trobat la mort, l'estiu passat, els companys Rabadá i Navarro. El gel brut i dur com el vidre té un aspecte terrorífic.

J.M. ANGLADA

Jordi Pons cordant-se les botes en sortir del bivac.

A L'ARANYA DIFÍCILMENT TROBAREM UN INDRET MÍNIMAMENT ACCEPTABLE PER PASSAR LA NOSTRA DARRERA NIT A LA PARET

arribem al peu de l'Aranya, la glacera penjada en la qual havien trobat la mort, l'estiu passat, els companys Rabadá i Navarro

EL PIOLET DE LA CORDADA ARAGONESA

Com que cal guanyar temps al temps, comencem a escalar procurant mantenir l'equilibri de la millor manera possible amb les puntes del davant dels grampons i amb el punyal de gel en una mà i el martell-piolet de fusta en l'altra, tres estris l'eficàcia dels quals resta limitada a causa de la duresa del glaç.

En un instant en què les boires escampen, aconseguim veure els prats de Kleine Scheidegg on ens espera la nostra tenda. Si tot va bé, hi arribarem demà. Abans però, cal fer cim.

El darrer bivac, baixant per la via Normal, aguantant la pluja i la neu.

JM. ANGLADA

Poc abans de superar els darrers metres de l'Aranya, descobreixo mig enterrat sota el glaç una motxilla vermella i un piolet amb mànec de fusta. Aquesta troballa coincideix amb l'indret on va trobar la mort la cordada aragonesa. Tot i que tenim pressa per escapar al més aviat possible del mal temps, trenco el glaç a cops de martell per recuperar el piolet, que estic segur que els agradarà conservar al club Montañeros de Aragón o tal vegada a la família.

Amb la boira enganxada al nas escalem per l'única fissura que té continuïtat fins al cim. Les altres dues són una ratera sense sortida. L'eufòria de saber que aquestes són les darreres dificultats no ens fa baixar la guàrdia, i parem molta atenció per no equivocar-nos d'itinerari, perquè una pèrdua de temps ara, que ja tenim el mal temps al damunt, ens posaria en una situació delicada.

A un quart de vuit del vespre trepitgem el cim de l'Eiger envoltats, ara sí, d'electricitat estàtica. Amb una encaixada de mans fugim del cim en direcció a la via normal. Cal escapar urgentment d'aquest infern que s'ha desfermat en pocs minuts damunt nostre. No vull ni pensar què passaria si es produís una descàrrega elèctrica en aquests moments amb tanta ferralla d'escalada com portem al damunt. A uns 200 m sota el cim ens preparem pel quart bivac aguantant l'aigua primer, i poc després, la neu. Tot i que la nit se'ns fa llarga, ens queda el consol de pensar que el mal temps no ens ha agafat a la paret, ja que en aquest cas els esdeveniments haurien estat uns altres, fàcils d'imaginar.

Les primeres llums ens agafen asseguts damunt les motxilles dins les quals hi ha de tot excepte el material de ferro, ja que hem procurat, per raons de seguretat, deixar-lo al més lluny possible. Encara sota una fina pluja, abandonem el bivac amb la tranquil·litat de saber que, en el pitjor dels casos, ja no quedarem atrapats a la paret com els ha passat a tantes altres cordades, i és que no és el mateix patir el mal temps a la via normal que a la paret nord.

JORDI PONS

La travessa Hinterstoisser, abandonant per mal temps l'any 1962.

JORDI PONS

1962: abandonant al Niu d'Orenetes.

DESPRÉS DE LA CARA NORD

Quan a la fi arribem a la tenda, xops de cap a peus, la trobem per terra i mig trencada, no pas per la neu ni per la pluja, sinó per les vaques que, atretes per l'olor de la fruita fresca que hi havíem deixat a dins l'han feta malbé.

En el decurs del dia el temps millora sensiblement, fet que ens permet d'assecar la roba mullada i penjar-la de les cordes que, a més a més de servir per escalar, també serveixen d'estenedors. Mentre ordenem un xic tot aquest desgavell de material, passa a prop nostre un home que ens saluda discretament amb un *bon jour*, creient, segurament, que som francesos. Tot i que no té pas l'aspecte de ser francès li responem amb un altre *bon jour* i seguim amb la tasca de penjar la roba d'unes cordes tan mullades com la mateixa vestimenta. Uns minuts més tard torna el visitant, però aquesta vegada no diu *bon jour* sinó *buenos días*. A jutjar per tota aquella escampada de material treu la conclusió que acabem de baixar de l'Eiger.

—*¿Han subido por la via normal, no?*

—*No, no, por la pared norte*– li responem tots dos a la vegada, sense donar massa importància a la pregunta de l'home, que té pinta de tot menys de turista i que parla correctament el castellà.

—*¿Cómo? ¿De veras han escalado la pared norte?*

—*Sí, claro, la pared norte*– responem una vegada més.

Com si no acabés d'entendre el que acaba d'escoltar mira la paret nord coberta de neu nova i surt disparat en direcció a l'hotel Kleine Scheidegg per donar la notícia talment com si hagués estat ell i no pas nosaltres els qui haguéssim assolit la paret nord. Passats uns mi-

JM. ANGLADA

Enfilant les Fissures de Sortida, després de l'Aranya.

nuts el veiem aparèixer de nou per dir-nos que el senyor Von Allmen, propietari de l'hotel, vol saludar-nos i prendre una cervesa amb nosaltres per celebrar la nostra ascensió. Després de quatre dies hauria anat millor un dinar que no pas una cervesa, però acceptem la invitació que, pel que sembla, és un costum de la casa cada vegada que una cordada aconsegueix d'escalar la paret.

> Ara, passats els anys, segueixo pensant que l'atracció que exerceix la paret nord de l'Eiger és un fenomen inexplicable

La trobada amb aquest súbdit espanyol, empleat de l'hotel des de fa anys, ens va permetre conversar una bona estona a propòsit de la cordada aragonesa i de les conseqüències de la seva mort, ja que durant uns mesos els cossos del dos escaladors, atrapats a l'Aranya, varen ser motiu de comentaris, sovint despectius, entorn de la capacitat dels alpinistes espanyols per escalar una paret com la de l'Eiger.

Per aquesta raó es comprèn que sentís la necessitat urgent de donar a conèixer la notícia de la nostra ascensió a tot el personal de l'hotel, inclòs el seu propietari. Era una manera clara de treure's l'espina clavada durant tant de temps. D'aquella conversa solament en podíem extreure una conclusió: tot i disposar de bon temps en el tercer intent, Rabadá i Navarro ja no estaven en òptimes condicions físiques com per poder acabar l'ascensió amb èxit. El nostre interlocutor recordava les seves darreres paraules, que foren com una premonició del que passaria hores més tard: «*A la tercera va la vencida. O lo conseguimos o nos quedamos en la pared.*» Una afirmació que, malauradament, és va complir, ja que d'aquesta paret no en sortirien amb vida.

Aquest comentari, fet a qui els havia ajudat a assecar la roba mullada després de cada intent, posava de manifest la tenacitat d'aquests dos joves. Malauradament, però, no tingueren en compte que després de dos intents les seves condicions físiques ja no eren, ni de bon tros, les mateixes del primer dia. Així doncs, tan bon punt el temps va millorar, els dos escaladors van entrar de nou a la paret tot i que la previsió meteorològica tampoc no assegurava un temps prou bo com per deixar-los sortir airosos de la paret. Com era d'esperar, el seu ritme de progressió va ser força més lent, i malgrat tot van aconseguir arribar a la glacera de l'Aranya, on els sorprengué de nou el mal temps, i on finalment trobaren la mort per esgotament. Era el seu quart dia d'ascensió, i si bé és cert que ja havien superat les principals dificultats, la paret nord de l'Eiger no s'acaba en aquell punt, sinó 400 m més amunt.

Després d'aquest fatal desenllaç calia preguntar-se què havia impulsat els dos escaladors

aragonesos a intentar tres vegades seguides aquesta ascensió on cal dominar tant la tècnica d'escalada en roca com la d'escalada en glaç. I Rabadá i Navarro tenien un ben guanyat prestigi en l'escalada en roca, però no es podia dir el mateix pel que fa al gel. No és fàcil trobar una resposta sobre la motivació que els va impulsar a anar a l'Eiger, tot i que suposo que havia de ser la mateixa que vàrem tenir l'Anglada i jo quan hi vam anar la primera vegada. Ara, passats els anys, segueixo pensant que l'atracció que exerceix la paret nord de l'Eiger és un fenomen inexplicable. La trentena de víctimes mortals fins a aquell moment era una dada prou significativa com per arribar a la conclusió que l'ascensió a la paret nord de l'Eiger és, senzillament, un repte.

La cervesa compartida amb el senyor Von Almen va servir, en certa manera, per deixar palès que els espanyols també podien escalar l'Eiger, i que la mort dels companys Rabadá i Navarro havia estat una tragèdia com tantes altres que s'havien produït en aquesta muntanya en el decurs dels anys.

JORDI PONS

Guillamón, Anglada i Pokorski amb tot el material, al campament de Kleine Scheidegg, l'any 1962.

***Portada del número 107 de la revista* Cordada.**

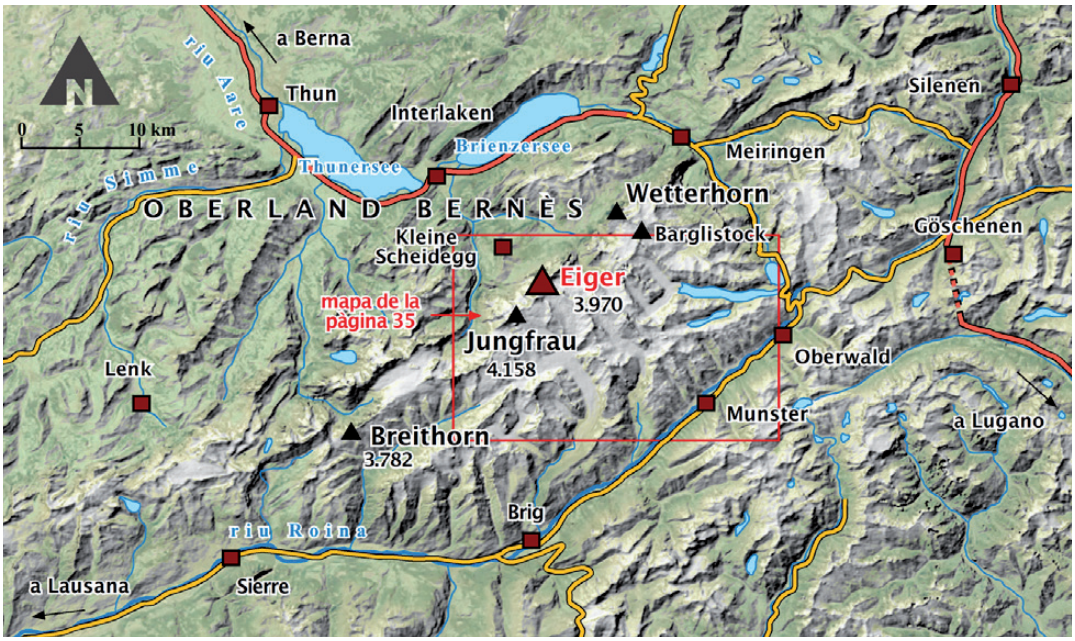

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ASTER GDEM-LANDSAT 7)

Tres barrancs dels cingles de Gresolet

Text: **Mari Nivera** i **Damià Pérez**

SALVA TURULL

L'any 2012, amb motiu d'una concentració de barranquistes i espeleòlegs a la vila de Bagà, el parc natural del Cadí-Moixeró va obrir les portes als practicants dels descensos, després d'haver fet un estudi de la zona de més d'un any i el consegüent treball, cosa que en va propiciar la regulació.

Amb aquest article us presentem tres descensos que fins ara estaven prohibits: el barranc de l'Olla de la Mel, el barranc del Paller i el barranc de les Bassotes, als cingles de Gresolet, que es poden realitzar durant tot l'any.

EL PARC NATURAL DEL CADÍ-MOIXERÓ

El parc natural del Cadí-Moixeró compta amb 41.060 ha repartides en tres comarques: l'Alt Urgell, el Berguedà i la Cerdanya. Comprèn el conjunt orogràfic prepirinenc per les serres del Cadí i del Moixeró, el massís del Pedraforca i bona part dels de la Tosa i el Puigllançada.

Els seus vessants, especialment els de la banda nord, formen cingleres escarpades amb parets gairebé verticals i valls profundes al Cadí, i canals abruptes al Moixeró. El Pedraforca, la Tosa i el Puigllançada formen les unitats més diferenciades.

La vegetació del parc, amb més de 1.500 tàxons de plantes superiors, és d'un gran interès, ja que les variades condicions climàtiques i d'altitud permeten l'existència d'espècies alpines, eurosiberianes i mediterrànies, amb 568 espècies de fongs i 76 de briòfits (molses).

La fauna, amb més de 250 espècies de vertebrats i una gran quantitat d'invertebrats (101 espècies de mol·luscs, 115 espècies de papallones diürnes, 218 aràcnids i 404 coleòpters), gaudeix d'un protagonisme especial.

Entre el ocells podem trobar grans rapinyaires, com el trencalòs, l'àliga daurada o el voltor comú. En els boscos vells de coníferes hi ha dues espècies relictes del període glaciar, el gall fer i el picot negre, que justament es va triar com a símbol del parc natural.

ELS CINGLES DE GRESOLET

La serra del Cadí ens ofereix una multitud d'espadats de força altitud, com ara els cingles de Gresolet per la seva cara sud, o bé la profunda vall del riu Bastareny pel vessant est.

Als cingles de Gresolet, situats al sud de la serra Pedregosa, trobem tres grans esquerdes, veritables talls que semblen fets per la destral d'un gegant, que van d'est a oest. Es tracta dels barrancs de l'Olla de la Mel, del Paller i de les Bassotes.

Els torrents han estat excavats per l'aigua en roca calcària eocena (Lutecià) durant l'aixecament de la serra Pedregosa. Presenten formes de dissolució, encara que predomina l'erosió vertical. L'encavalcament en direcció nord ha diferenciat en dos blocs les calcàries de l'eocè mitjà (Lutecià) amb molta verticalitat, on trobem els descensos i les calcàries inferiors (Ypresià), situades per sobre del coll de les Bassotes, que coronen la serra Pedregosa.

Aquests moviments tectònics han provocant una reducció a mínims del curs d'aigua de la conca hidrogràfica. L'aqüífer resta a més profunditat i, per tant, l'única aportació significativa d'aigua és la de la pluja.

SALVA TURULL

Al bell mig dels cingles de Gresolet trobem el barranc del Paller. A l'esquerra, la gran vertical de 60 m, i a la dreta, superant el quart ràpel de 15 m.

BARRANC DE L'OLLA DE LA MEL

Gola excavada magníficament a la roca calcària, amb punts de gran bellesa. El seu descens s'inicia al clot de l'Orri, i es caracteritza per una progressió fàcil a través d'un petit congost amb molta vegetació típica, seguint el curs del torrent del Clot de l'Orri fins a arribar a una successió d'obstacles verticals d'entre 6 i 50 m, que salven 450 m de desnivell en un recorregut de 2 km. La gola, en constant estretor, s'obre just abans del últim ràpel, que es fa sobre paret oberta. La balconada de la reunió d'aquest últim ràpel ofereix una vista majestuosa de la cara nord del Pedraforca.

El nom d'*olla de la mel* és degut al soroll característic de les abelles, que ens sobta a mig descens, concretament a la sortida de la part més engorjada del descens.

L'esquerda impressionant del barranc de l'Olla de la Mel.

MARI NIVERA

Barranc de l'Olla de la Mel

RESSENYA: MARI NIVERA
DIBUIX: XAVI GUERRERO

FRANCIS BOUTEIL

Zona engorjada del descens del barranc de l'Olla de la Mel.

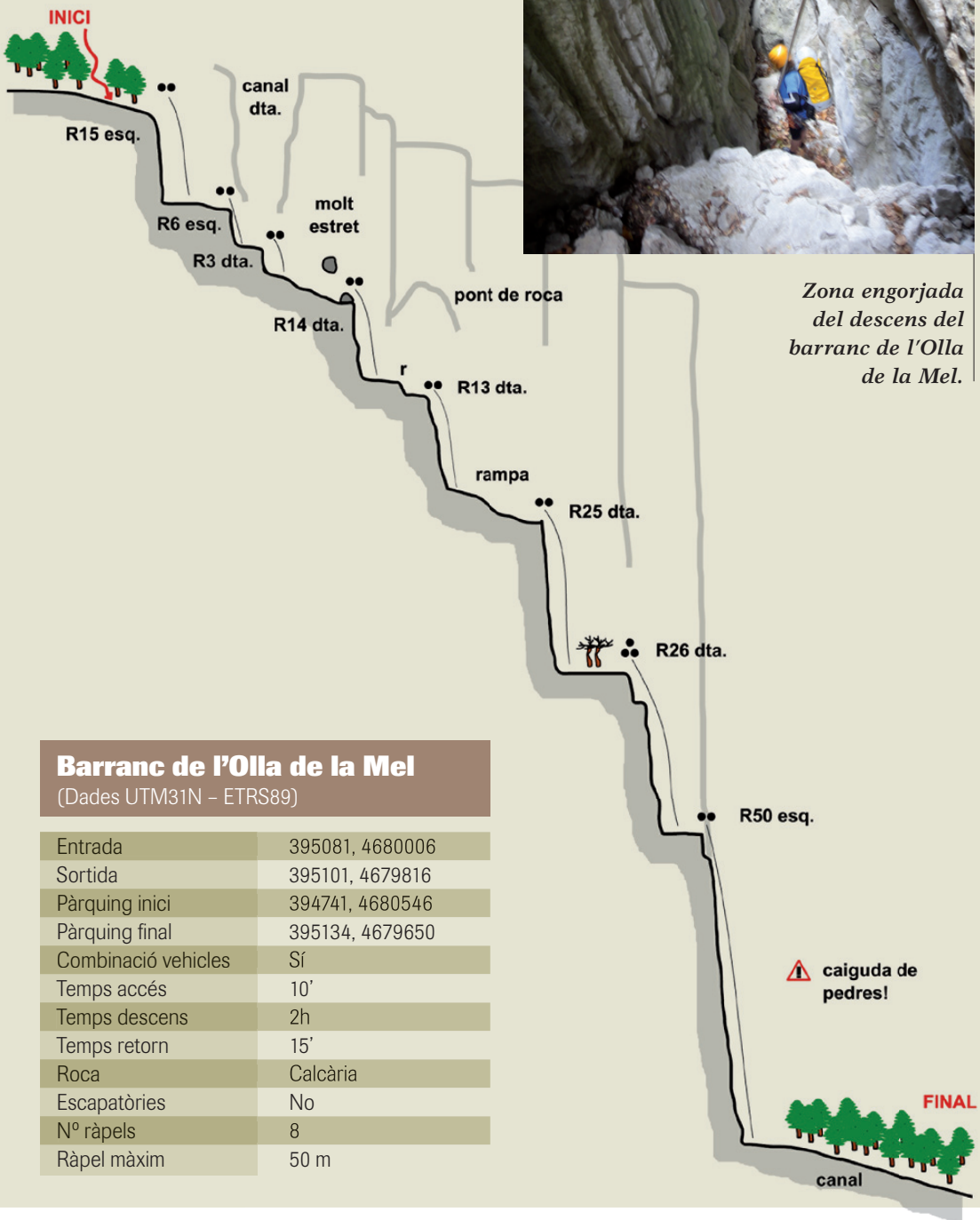

Barranc de l'Olla de la Mel
(Dades UTM31N – ETRS89)

Entrada	395081, 4680006
Sortida	395101, 4679816
Pàrquing inici	394741, 4680546
Pàrquing final	395134, 4679650
Combinació vehicles	Sí
Temps accés	10'
Temps descens	2h
Temps retorn	15'
Roca	Calcària
Escapatòries	No
Nº ràpels	8
Ràpel màxim	50 m

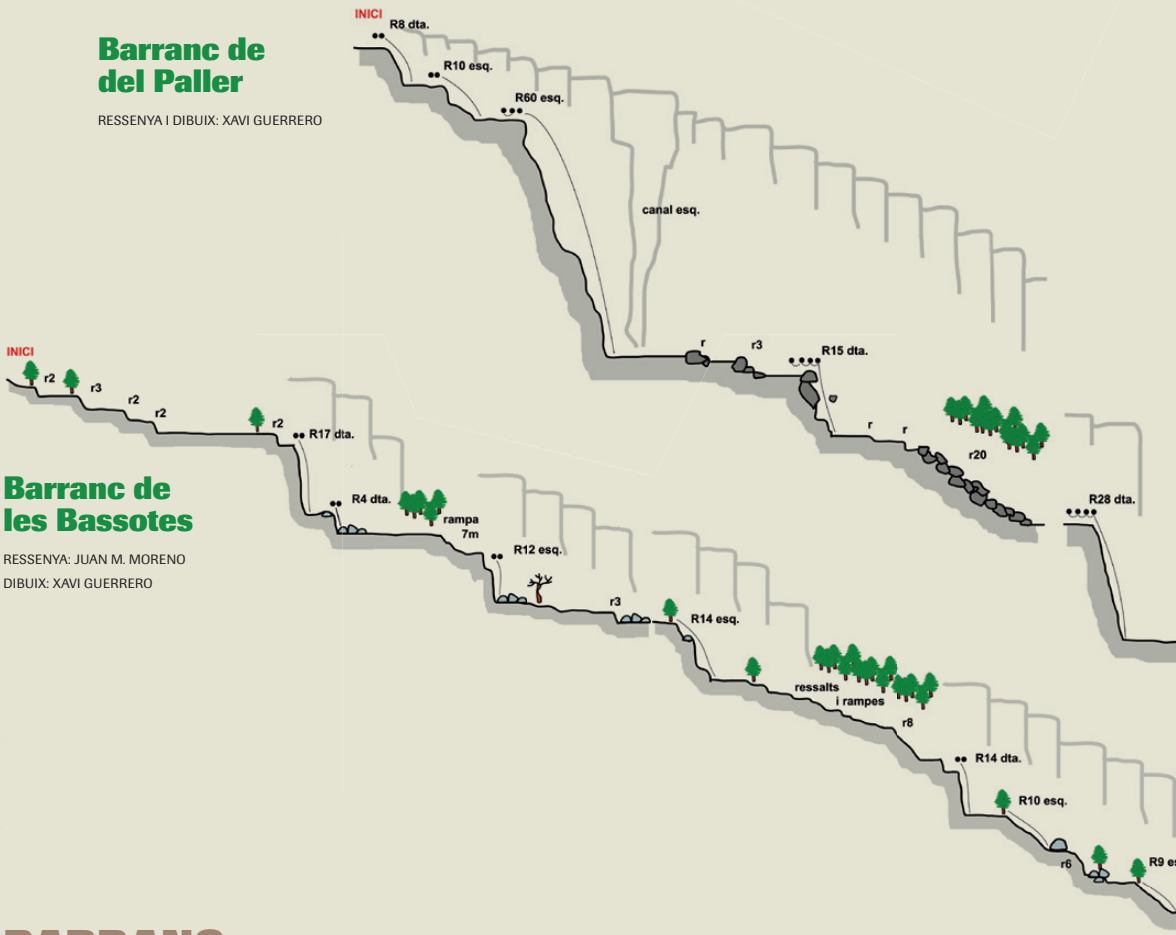

BARRANC DE LES BASSOTES

Aquest descens, tècnicament fàcil, és el més llarg en distància i temps dels tres descensos que ressenyem. Té la capçalera al coll de les Bassotes. L'alçada màxima de ràpel és de 25 m, però malgrat la seva longitud, no té cap dificultat tècnica. Alterna trams molts engorjats amb zones més obertes, on s'aconsegueixen jocs de llums de considerable bellesa. Igual que els seus barrancs veïns, ens ofereix una vista de la cara nord del Pedraforca realment impressionant. Un cop realitzat l'últim ràpel, un camí descendent, sovint incòmode per la vegetació, ens deixa a la pista del torrent de les Molleres, des d'on arribarem al santuari de Gresolet a través d'una excursió agradable.

Barranc de les Bassotes
(Dades UTM31N – ETRS89)

Entrada	392414, 4679983
Sortida	392605, 4679351
Pàrquing inici	392189, 4680163
Pàrquing final	394790, 4679467
Combinació vehicles	Sí
Temps accés	10'
Temps descens	3h
Temps retorn	30'
Roca	Calcària
Escapatòries	No
Nº ràpels	16
Ràpel màxim	25 m

BARRANC DEL PALLER

Barranc del Paller (Dades UTM31N – ETRS89)	
Entrada	393917, 4680179
Sortida	394053, 4679431
Pàrquing inici	394153, 4680391
Pàrquing final	394790, 4679467
Combinació vehicles	Sí
Temps accés	10'
Temps descens	2h
Temps retorn	25'
Roca	Calcària
Escapatòries	No
Nº ràpels	9
Ràpel màxim	60 m

Situat entre el barranc de la Olla de la Mel i el barranc de les Bassotes, aquest descens té el seu inici a prop de la collada de la Jaça. S'inicia de manera vertiginosa amb una graonada formada per una vertical de 60 m, un ràpel que pot impressionar els neòfits. Un cop superat el gran ressalt, el barranc entra en un congost on el paisatge és magnífic. La gran varietat d'espècies d'arbres genera, sobretot a la tardor, un collage espectacular.

Després d'una successió de desgrimpades i ràpels, el barranc desemboca al torrent de les Molleres, havent creuat prèviament la pista forestal de mateix nom. Seguint-la cap a l'est trobem el santuari de Gresolet.

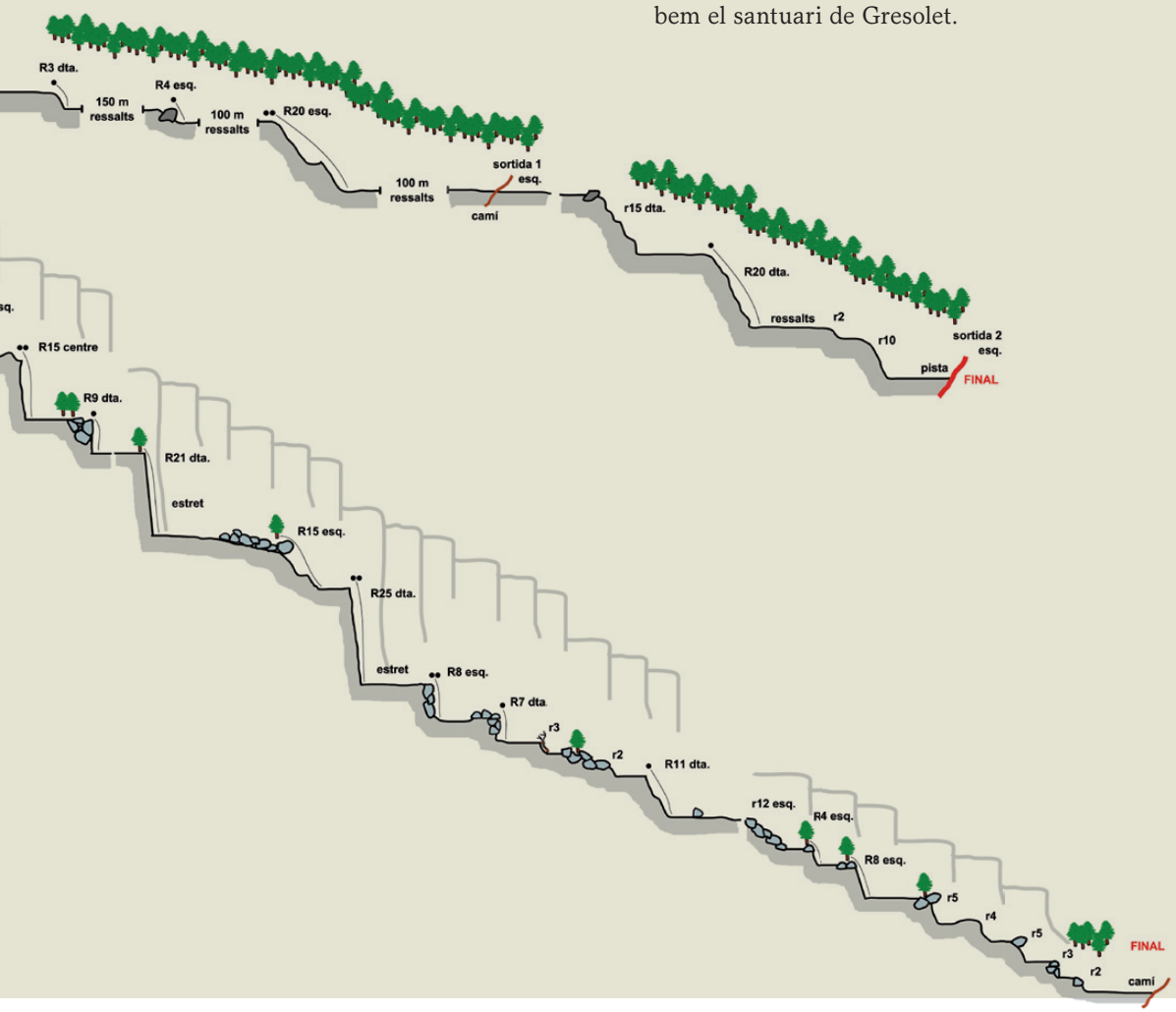

AMPARO RODRÍGUEZ

El barranc del Paller és un descens totalment sec.

ACCESSOS I RETORNS

El més convenient per fer els tres descensos és anar amb dos cotxes per poder fer la combinació. El cotxe de retorn es deixa al santuari de Gresolet en els tres casos, tot i que per al de l'Olla de la Mel es podria deixar una mica més amunt, com indiquen les coordenades UTM, però no és imprescindible.

Els punts per aparcar el cotxe d'inici estan situats a la pista forestal, que es troba en bon estat, que va del coll de la Bauma al mirador del Gresolet, flanquejant la cara sud del Cadí.

Per l'Olla de la Mel, deixarem el cotxe passat un revolt ben marcat a esquerra, a prop de la font Cerdana.

Si continuem entre el coll de la Font Cerdana i el coll de Torn (també conegut per coll de la Jaça), un afluent creua la pista. Aquí és on deixarem el nostre cotxe per iniciar el descens del barranc del Paller.

I ja per al nostre últim descens, arribarem al coll de les Bassotes, que dóna nom al nostre barranc. Aquí també el torrent creua la pista i rep el nom de clot dels Morros, en el seu inici. En els tres casos, el cotxe és pot aparcar bé, sense destorbar el trànsit de la pista.

PARC NATURAL DEL CADÍ-MOIXERÓ

REGULACIÓ DEL PARC

Per practicar qualsevol activitat relacionada amb el descens de canyons, barrancs, torrents o engorjats s'ha de sol·licitar autorització al parc natural i complir les condicions establertes, ateses les condicions dels barrancs, els valors naturals i les zones on es troben ubicats. S'autoritza el descens d'un grup al mes per als següents barrancs: barranc de les Bassotes, barranc de l'Olla de la Mel i torrent del Paller.

Extracte de la regulació que fa referència als descensos que ens ocupen. Per veure quins altres descensos estan prohibits o regulats, s'haurà de consultar el document de Regulació en poder del parc (c/de la Vinya 1, 08695 Bagà).

MÉS INFORMACIÓ:

- Web del parc natural del Cadí-Moixeró: *www.gencat.cat/parcs/cadi/*
- Nivera, Mari i Domingo, Lluís. "Memòria-Estudi de la trobada espeleologia & canyons 2012."
- *Espeleo & Canyons. Canyons i Cavitats de l'Alt Berguedà.* Barcelona: Editorial Piolet, 2012. Escala: 1:50.000 (existeix mapa digital).

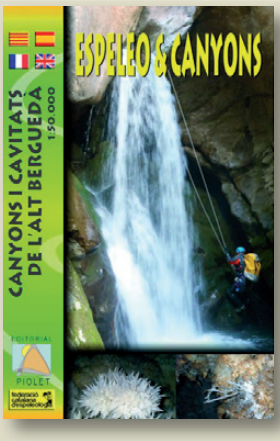

La cara nord del Cadí, a l'hivern.

RUTESPIRINEUS.CAT

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICGC)

La cova urbana de Tarragona
Víctor Ferrer Rico
Tarragona: Societat d'Investigacions Espeleològiques de Tarragona, setembre 2014

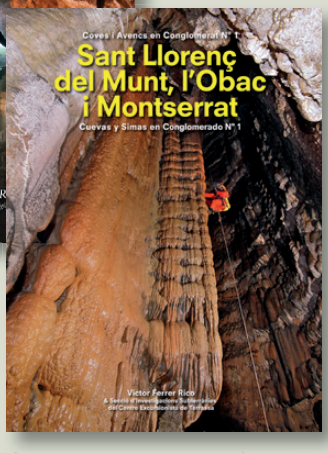

Sant Llorenç del Munt, l'Obac i Montserrat. Coves i avencs en conglomerat 1
Víctor Ferrer Rico
Terrassa: Secció d'Investigacions Subterrànies de Terrassa, 2014

Els llibres d'espeleologia de Víctor Ferrer

Fruit de la col·laboració amb la SIS de Terrassa, ha estat possible de publicar un nou volum de coves del Meditarrani –anteriorment Víctor Ferrer havia publicat els volums del massís de Garraf i els Ports–, dedicat a les coves i avencs de conglomerat: les serres de Sant Llorenç del Munt, l'Obac i Montserrat, que representen una mateixa unitat geològica. Aquesta obra va acompanyada d'una guia en blanc i negre amb les fitxes i les topografies de les cavitats. Per exemple, els Pouetons de les Agulles, l'avenc Costa Dreta i la cova del Salnitre a Montserrat; l'avenc del Club, l'avenc del Daví, l'avenc Quim Solbas o cova del Manel a Sant Llorenç del Munt, i la cova de Mura, l'avenc de l'Espluga o l'avenc de Castellsapera a la serra de l'Obac, entre d'altres.

També ha estat publicat recentment *La cova urbana de Tarragona*. Amb aquesta obra s'acaba una feina que va començar l'any 2011, un interessant treball monogràfic sobre una cova única a sota de la ciutat de Tarragona. La cavitat es va trobar per primera vegada l'any 1996 i ha estat explorada per la Societat d'Investigacions Espelelògiques de Tarragona, amb un recorregut total d'uns 3 km, comptant les zones submergides. Aquest llibre fa una aportació fotogràfica de tot el recorregut de la cova i també de les galeries inundades per l'aigua, que han estat explorades i han donat lloc a descobriments de nous espais fins i tot més enllà del sifó.

Per viatjar a peu

Un recorregut pels diversos aspectes que presenta el viatge a peu en etapes, per experimentar tot tipus de sensacions i emocions.

El viatge a peu. Caminar, experimentar, créixer
Joan Colom i Bertran
Berga: L'Albí, juny 2014 [Idees, 31]

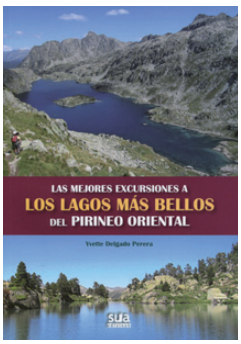

Els llacs del Pirineu

Circuits o travesses pels llacs més bonics, fins i tot els més deconeguts i tranquils, només per a excursionistes pirinencs.

Las mejores excursiones a los lagos más bellos del Pirineo oriental
Yvette Delgado Perera
Bilbao: Sua Edizioak, juny 2014

Per fer el camí de Sant Jaume

Una guia original i bàsica, amb informació pràctica sobre les 34 etapes del camí Francès.

¿Hacemos el Camino de Santiago? ¡Te acompaño!
Eva Mengual
Barcelona: Comanegra, setembre 2014. Publicat també en anglès.

Animals i plantes de Catalunya

La primera guia per conèixer la natura del nostre país, que recull de forma didàctica el medi físic i la biodiversitat del nostre patrimoni natural.

Guia pràctica per conèixer la natura de Catalunya
Joan Vàzquez Mendieta
LLeida: IPECENA, juny 2014

20 excursions a peu per la Costa Brava

Una guia molt manejable per endur-se d'excursió i poder fer 20 recorreguts vora la mar que resseguei-xen el valuós patrimoni històric i l'extraordinari escenari natural del Baix Empordà. Es tracta d'itineraris detallats minuciosament per senders senyalitzats de GR, PR i SL de la Costa Brava, que voregen un paisatge que conserva el testimoni dels seus habitants que, d'abans dels ibers i al llarg de la història, han deixat una empremta significativa en els nombrosos jaciments arqueològics i en construcci-ons monumentals diverses.

En aquesta guia excursionista hi podem trobar, més enllà de l'explicació rigorosa dels diferents itineraris, uns apartats on l'autor fa una pausa per explicar les construc-cions històriques del lloc, a matisar les característiques geogràfiques del paisatge en concret i a comentar-nos les tradicions d'aquella zona o sobre algun fet històric digne de rememorar. No cal dir que totes les rutes estan il·lustrades amb excel·lents fotografies en color, obra del mateix autor, i d'una cartografia, descripció general de la ruta i una fitxa tècnica.

Costa Brava és el primer títol de la col·lecció «Top Ca-talunya», que es dedicarà a les zones més destacables pel seu atractiu turístic i incorporarà guies amb una detallada cartografia en color.

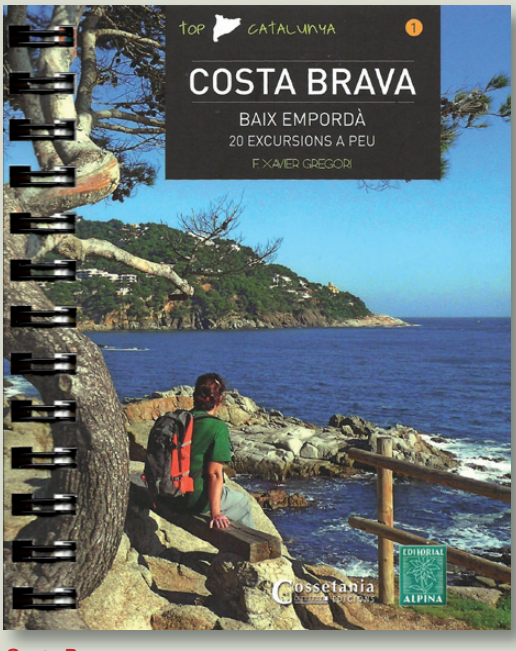

Costa Brava. Baix Empordà. 20 excursions a peu
F. Xavier Gregori
Valls/Granollers: Cossetània/Alpina, juliol 2014
[Top Catalunya, 1]

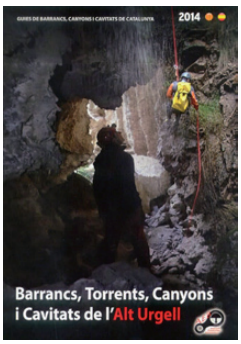

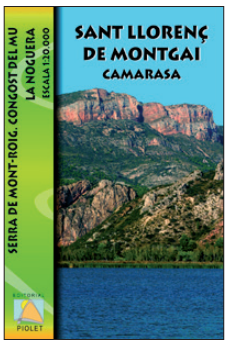

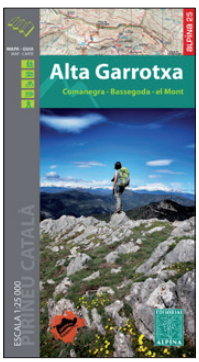

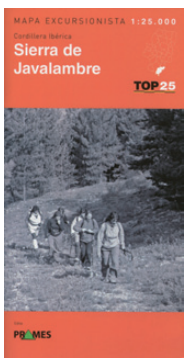

Barrancs de l'Alt Urgell

Una guia detallada i pràctica per conèixer tant barrancs i canyons com algunes coves de l'Alt Urgell.

Barrancs, torrents, canyons i cavitats de l'Alt Urgell
Lluís Domingo-i-altres
Barcelona: autoedició, 2014
[Guies de barrancs, canyons i cavitats de Catalunya]

Novetats cartogràfiques

Piolet acaba d'editar un excel·lent mapa de la Noguera, centrat en el Mont-roig i la l'àrea de Sant Llorenç de Montgai. L'editorial Alpina ens presenta la tercera edició renovada i totalment actualitzada del mapa de l'Alta Garrotxa, que incorpora el recorregut íntegre de la Ultratrail Trepitja Garrotxa. L'editorial Prames ens presenta mapa i guia d'itineraris de la Sierra de javalambre, a la serralada Ibèrica.

Sant Llorenç de Montgai. Camarasa. Serra de Mont-roig. Congost del Mu.
Barcelona: Editorial Piolet, agost 2014. Escala: 1:20.000

Alta Garrotxa.
Barcelona: Editorial Alpina, octubre 2014.
Escala: 1:25.000

Sierra de Javalambre.
Saragossa: PRAMES, setembre 2014.
Escala: 1:25.000

ÀRTIC

GRENLÀNDIA. KING CHRISTIAN X LAND

Shark's Tooth

Nova via

Gran via en gran estil la oberta per l'italià M. Della Bordella i els suïssos S. Schüpbach i C. Ledergerber. ***The great shark hunt***, 900 m de recorregut en lliure i a vista, amb dificultats de fins a 8a. I tot sense expansions. Tres dies sencers d'escalada, cim el 18 d'agost, i un quart dia per rapelar l'esperó NO. A les dificultats tècniques cal afegir l'aïllament de l'objectiu i el rigor climàtic. Només per arribar al peu de la muntanya van recórrer 220 km amb caiac i 20 km a peu. Nou dies en total.

Es tracta del segon itinerari de la Shark's Tooth, després de l'esperó NO, obert per una cordada russa (*Muntanya* 896). De Matteo n'hem parlat en altres ocasions, però podem destacar una primera a la patagònica Torre Egger (*Muntanya* 904).

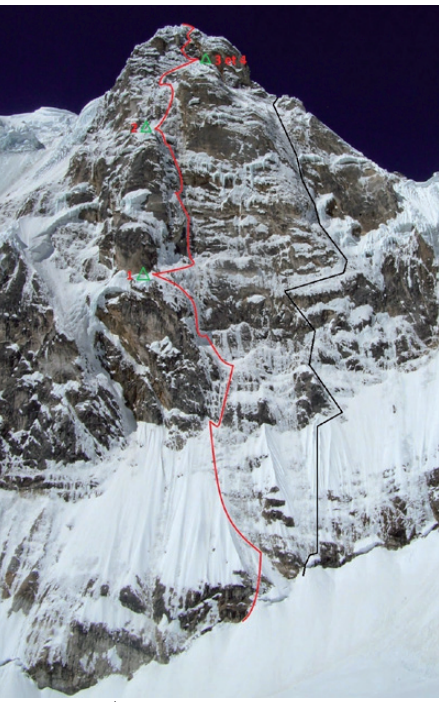

JORDI COROMINAS

Cara oest del Siula Chico. En vermell la nova via francesa i en negre la via catalana.

WWW.RAGNILECCO.COM

***Cara NE de la Shark's Tooth amb el traçat* The great shark hunt. *L'esperó de la dreta és el dels russos,* Dance on triptoes.**

ANDES

CORDILLERA HUAYHUASH

Siula Chico (6.265 m)

Nova via

Com diu un dels autors d'aquesta gran ascensió, la cara oest representa l'arquetip de l'alpinisme compromès i tècnic: situada al cor d'un massís allunyat, protegida per grans glaceres, vertical, de terreny mixt i amb evidents perills objectius quan el sol de tarda comença a actuar. Doncs sembla que tal munió d'obstacles és precisament allò que esperona un equip de quatre components a obrir-hi una via: ***Looking for the void*** (M7/WI6, 900 m de desnivell). Són els francesos F. Degoulet, B. Guigonnet, H. Millerioux i R. Revest. Les dues cordades ataquen la matinada del 16 de maig del 2014 i fan cim després de tres bivacs. Escalada de gran dificultat i marcadament precària, tant pels mixtos amb gel prim com per les poques possibilitats que dóna el terreny alhora de protegir-se. Un altre obstacle que ha d'afrontar és la progressió nocturna, ja que el sol i els despreniments impossibiliten l'activitat. Una darrera i curta nit en el tercer bivac i descens en ràpel durant les hores de fosca.

Recordem que aquesta paret va ser escalada per primera vegada pels catalans Corominas i Baró, el 2007 i en set dies.

ACCIDENT MORTAL DE SEAN LEARY

El passat més de març el nord-americà Sean Leary va perdre la vida practicant el salt BASE a les muntanyes d'Utha. Gran especialista d'aquesta activitat, Leary era també un escalador de notable talent. Destaca l'encadenament de **Nose + Salathé + Lurking** en el dia, junt amb A. Honnold, i el que va ser rècord de velocitat a ***The Nose***, amb Dean Potter. També recordem la primera ascensió de l'aresta nord-est de l'Ulvetanna (*Muntanya 904*), dins un equip internacional i junt a 5 altres components.

ALASTAIR LEE

JOHN FRIEH

L'aresta oest del West Witches Tit és la que es retalla a l'esquerra.

AMÈRICA DEL NORD

COAST MOUNTAINS

West Witches Tit

Nova via

Primera ascensió a l'evident i estètica aresta oest a càrrec dels alpinistes nord-americans John Frieh i Jess Roskelley. ***No rest for the wicked*** (AI6,M7/500 m de recorregut). Escalada mixta difícil assolida en 36 hores non stop i amb un estil ben curiós i tecnològic. Tot comença amb una previsió meteorològica favorable observada a internet. En un dia volen de casa fins a la glacera més propera a l'objectiu (que admet un aterratge d'avioneta). L'endemà fan l'aproximació en 8 hores i la via en 12. El tercer dia rapelen per l'itinerari de la primera ascensió al cim i tornen a la tenda de la glacera en 16 hores, just a temps per pujar a l'helicòpter que ha vingut a evacuar-los davant un brusc canvi de temps. Això d'Alaska ja no és el que era. Finals de maig del 2014.

Aprofitem per comentar que Jess Roskelley és fill de John Roskelley, de qui parlem en aquesta mateixa crònica amb motiu del guardó rebut a l'edició del Piolet d'Or d'enguany.

ALASKA RANGE

Denali (6.194 m)

Rècord

El corredor de muntanya Kilian Jornet torna a sorprendre amb una de les seves ascensions llampec, en aquesta ocasió la del cim més alt d'Amèrica del Nord. Només 11 hores i 40 minuts per fer i desfer els 4.000 m de desnivell i 27 km de recorregut que comporta ***West Buttress***, via normal de la muntanya i itinerari oficial per aquesta mena de proves. I de passada polvoritza l'anterior rècord, de Ed Warren (16 h i 46 min), que en la seva ascensió de l'any passat va invertir només en l'ascens 1 hora més del que el català ha trigat en pujar i baixar. Kilian surt del camp base clàssic, situat a cota 2.200, puja amb esquís i a peu i baixa esquiant. Condicions severes, amb vent i molt fred a la part alta. 7 de juny del 2014.

ALPS

ALPS PENINS

Mont Cervín (4.476 m)

Encadenament

H. Barmasse, guia UIAGM valldostà de qui ja vam parlar en motiu d'una primera a la cara sud (*Muntanya* 896), apareix de nou a l'escena alpina amb el primer encadenament hivernal en solitari de les quatre arestes. Comença per Furggen (primera hivernal solitària de la ***Via dels Desploms***), baixa per Hörnli, torna a pujar per Zmutt (després de travessar sota la cara nord), i finalment baixa pel Leone. 17 hores del bivac Bossi (3.345 m) al refugi Carrel (3.829 m). 13 de març del 2014.

L'autor, en una entrevista a Planetmountain, destaca com a principal dificultat la gran quantitat de neu inestable que cobreix la muntanya. Es dóna la circumstància que el seu pare, també guia UIAGM, l'estiu de 1985 va fer la mateixa activitat (primer encadenament absolut).

PIRINEUS

ARAN

Pala de Sarrahèra (2.499 m)

Esquí de grans pendents

Recuperem una activitat de l'abril del 2013, important i en el seu moment poc divulgada. Es tracta del primer descens amb esquís de la cara nord, realitzat per Suso Folgar, Marc Ginesta i Jordi Ricart. Cal destacar la seva dificultat i el poc moviment que registra aquesta especialitat entre alpinistes catalans. Els tres esquiadors extrems remunten el vessant, per l'itinerari que volen seguir de baixada i avaluant el terreny, fins a la marcada bretxa de l'aresta nord-oest (situada uns 70 m sota del cim), on comença la part difícil del projecte. Descens d'uns 400 m de desnivell, amb inclinacions no inferiors a 45º, passatges sostinguts a 50º i un ressalt a 55º. Segons els autors les condicions van ser òptimes, amb bona innivació i una crosta de superfície prou dura i granulosa, però això no treu el grau d'exposició que comporta un descens per pendents tan dretes i on una caiguda seria fatal.

Tuc de Montoliet (2.478 m)

Nova via

Faust Punsola i Fiona Pujol obren ***Chloe*** a la cara nord, un corredor evident situat a la dreta del ***Sentinella*** (que es coneix pel gendarme situat sobre la bretxa on desemboca l'itinerari). Dificultats en conjunt moderades, en glaç i mixt, però amb un llarg de 80º/M5 i 300 m de recorregut. Es recomana dur friends petits, els tascons i algun pitó. Accés des de la boca nord del túnel, per la vall del riu Nere. 18 de març del 2014.

PIOLETS D'OR 2014

Els Piolets d'Or d'enguany han estat per al suís Ueli Steck, per l'ascensió en solitari a la sud de l'Annapurna (*Muntanya 907*), i en els canadencs Ian Welsted i Raphael Slawinski, per la primera ascensió a la cara nord-oest del K6.

Mereixen una menció especial, l'Annapurna dels francesos Benoist-Graziani i l'esperit de cordada que va impregnar aquesta realització (*Muntanya 907*). El premi a la trajectòria se l'ha endut el nord-americà John Roskelley, que va marcar època a l'Himàlaia durant vora de dues dècades: primeres al Nanda Devi, Trango, K2, Uli Biaho, Gaurishankar, etc., o repetició del pilar oest del Makalu.

De l'escalada de consum a la filigrana vertical

Un cop més insistim en tres indrets prou significatius, on els actuals oberturistes fixen les seves mirades i realitzen els seus somnis. Si bé l'escola de Riglos és una de les més saturades, almenys a la façana que dóna al poble, al vessant nord s'hi sumen itineraris malgrat que posseeix una reputació més que dubtosa que li atorga l'orientació i un terreny més discret. També es tractava de discreta la roca de la Peña Rueba, i en pocs anys sorprenentment s'han triplicat les línies per tots els seus vessants gràcies a un concepte d'equipament ben rebut pel col·lectiu d'escaladors en general. Podríem estendre'ns molta estona per reflexionar sobre aquest nou concepte, quan de fons trontollen els fonaments principals de l'escalada de tota la vida. Per sort, encara existeix un altre col·lectiu molt més discret, però més valent, del qual depèn l'evolució d'aquest esport seguint un camí ben diferent, tal com queda reflectit en indrets com la Peña Montañesa o en moltes raconades de la vall d'Ordesa. Una cosa no treu l'altra, però a l'engròs apareix un nivell tècnicament empobrit, per un tipus d'ascensions més predestinades al consum, que tan sols aporten freqüència i futures restriccions.

RIGLOS

Sens dubte Riglos és una de les escoles més visitades del país on un dia rere l'altre, i encara que plovisquegi, tenim cordades abrillantant constantment un escenari prodigiós farcit de bons còdols i verticalitat. Però no sempre el rocam ha estat ben valorat als mallos. En un principi tothom el maleïa, però amb el temps s'ha girat la truita i ara és d'allò més sol·licitat. De totes maneres encara existeixen racons dubtosos on cal acostar-s'hi i homologar-los personalment defugint els comentaris de rigor. Un d'aquests és el *Circo de Verano*, a l'ombra del famós Mallo Pisón. Serà per gaudir de l'obaga o per la disponibilitat d'espai, en els últims anys s'ha amortitzat seriosament la cara nord del Mallo Pisón amb itineraris de tots els estils bàsicament oberts per baix. Aquest passat estiu, l'Edu González, ha equipat tot sol des de dalt la via ***Boloterapia*** (2014), resultant nou llargs força mantinguts per murs més que verticals, i segons l'autor, de bona qualitat, exceptuant la primera tirada. La via arrenca en comú amb la *Misión cumplida* fins la meitat del L1, i al terç superior la creua a nivell de la R6. Dur 14 cintes més aviat llargues. 6b$^+$ obligat. També al circ nord, entre les vies *Ursi* i *Chimenea N-W*, el grup liderat per Fernando Cobo, Felipe Guinda, Pedro González, M. A. Serrano i L. M. Fernández, enllesteixen la via ***Los Pastores*** (21-9-14) dedicada a Gabriel Abizanda i Miguel Samitier, els dos últims pastors de Riglos. Aprofitant l'esdeveniment, els autors han batejat aquest cim oblidat com el Mallo Aragón, en deferència al Mallo Castilla, situat tot just al cos-

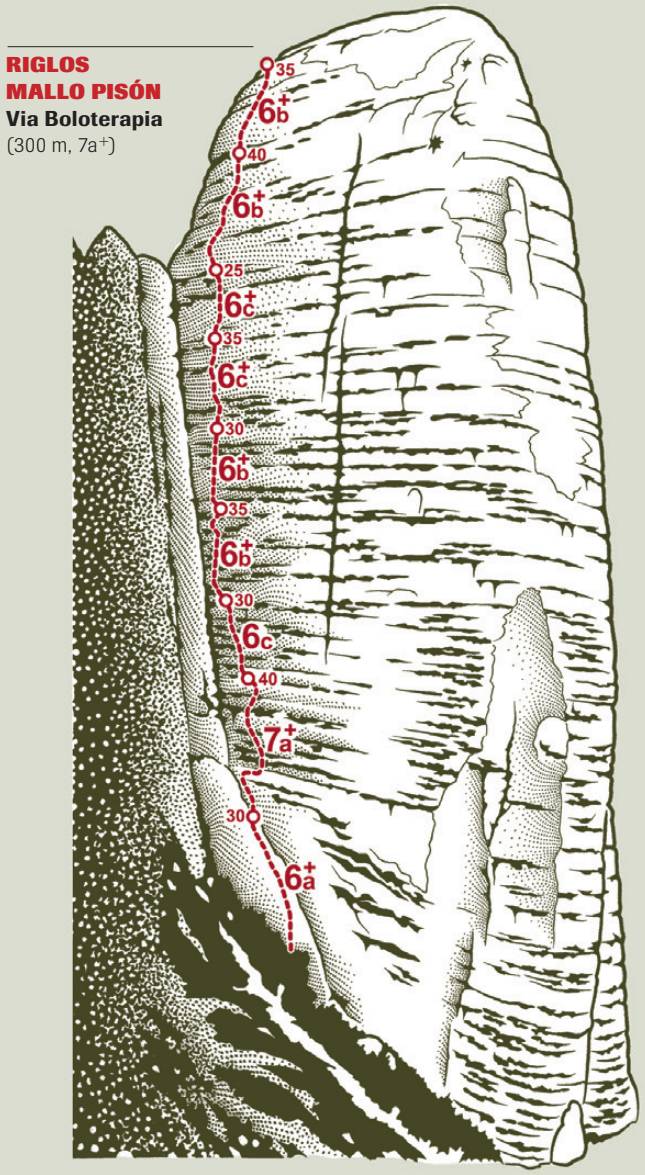

tat i batejat en el seu dia per escaladors madrilenys. La nova ruta, que ha costat nou intenses jornades de feina, ha quedat totalment equipada des de baix amb parabolts (cal portar 16 cintes) per realitzar-la en lliure o com bonament pugem. Ofereix tres primers llargs força explosius, sobretot el L1, on s'han col·locat, a més, parabolts de 8 m/m intercalats per facilitar la jugada (obligat: 6b/A0). La resta de l'itinerari és més afable, encara que amb algun tram delicat com passa al darrer llarg. Cal anotar l'existència d'un cable per atansar la R6 a causa del terreny herbós i trencat. La baixada des del cim consisteix en davallar direcció S-E, fins a localitzar una cadena a mà esquerra sobre el mur de la canal de la Rosaleda, que cal remuntar i prosseguir la marxa fins a guanyar la baixada habitual de la Visera.

PEÑA RUEBA. CARA E
Via Tierra de los Dragones
(375 m, 6b)

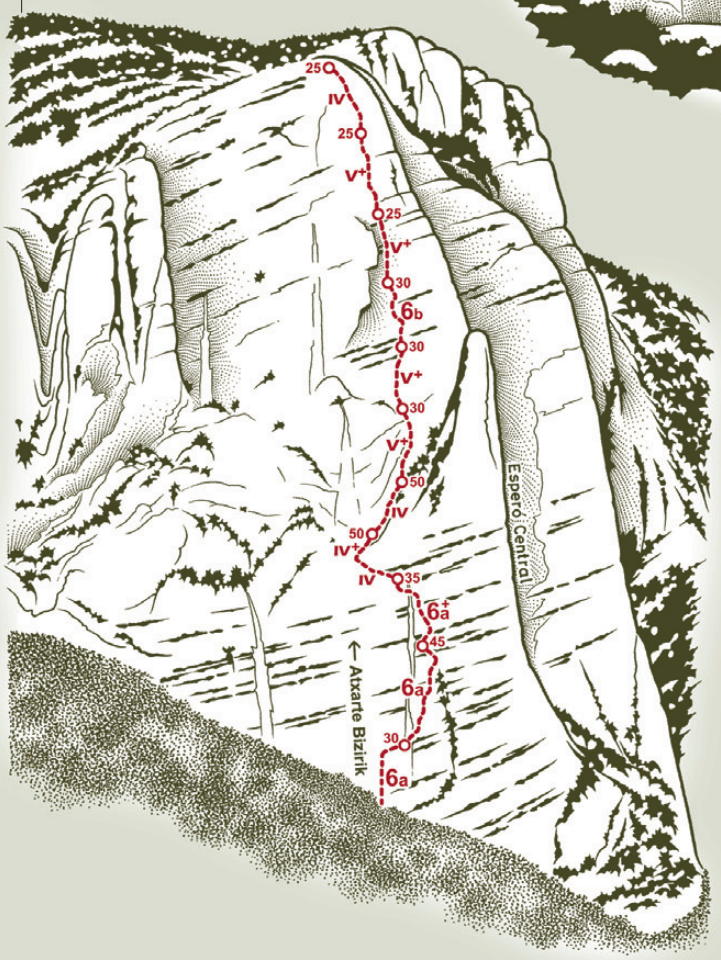

RIGLOS MALLO ARAGÓN
Via Los Pastores
(240 m, 6c/A0)

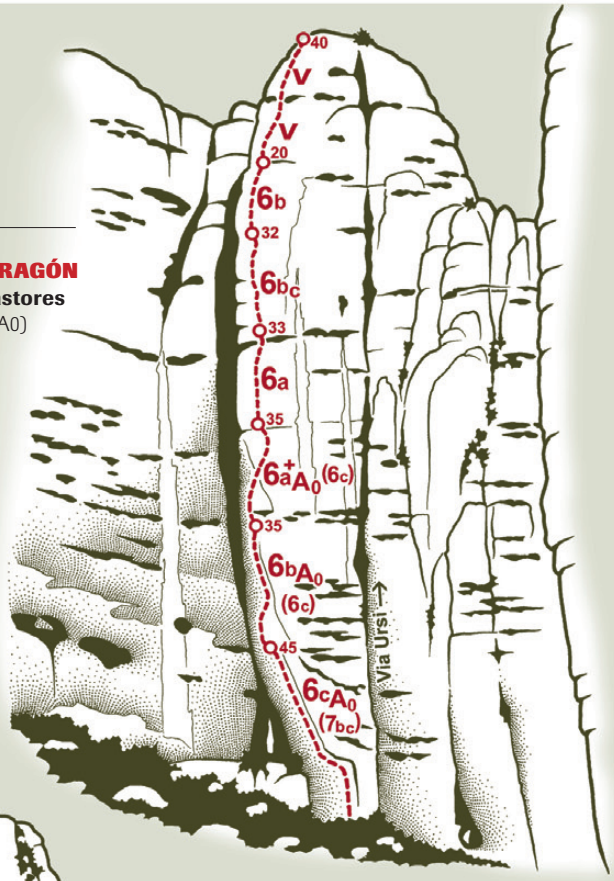

PEÑA RUEBA

La mala fama del vessant E de la Peña Rueba ha quedat totalment desterrada després de les dues darreres vies obertes i equipades a l'esquerra de l'Esperó Central. Primer va ser l'Espolón del Gállego fins a la punta *La Ralla* (*Muntanya* 903), i fa poc ***La Tierra de Dragones*** (abril, 2014) a càrrec de Jesús Sánchez, Kike Royo, Toño Nogues, Luis Albero i A. Antoñanzas, la nova alternativa per assaborir només amb les cintes exprés els més de 300 m d'aquesta paret veïna dels famosos mallos. Una escalada totalment muntada amb parabolts i amb anelles a les reunions, que possibilita el descens en qualsevol moment, i des de dalt mitjançant 8 ràpels amb cordes de 60 m fent servir les anelles pintades de color verd. Cal dur 19 cintes (algunes de llargues) i calcular entre 4 i 5 h d'escalada, amb un grau màxim obligat de V+. En cas de baixar caminant cal continuar per la cresta

seguint unes marques verdes fins a la pista d'accés (1 h). Recordem que a l'entrada aquesta pista se situa quasi al final de la recta de la carretera sortint de Murillo en direcció nord, uns 100 m abans del primer revolt marcat.

Al vessant sud de la Peña Rueba, dues noves escalades omplen un repertori cada cop més generós en itineraris i equipament. Seguint amb el tarannà de la zona, la mateixa colla d'aragonesos citada anteriorment ens ofereixen la via ***Lorenzo Ortas*** (febrer, 2014), dedicada a aquest entranyable escalador d'Osca i promotor indiscutible de l'himalaisme aragonès. Es tracta d'una escalada totalment equipada amb parabolts on gaudirem d'uns llargs prou difícils a primer cop d'ull, però que en realitat no ultrapassa el 6a obligat. Possiblement una de les rutes més atractives de la zona per la seva considerable llargada i continuïtat, on sols caldran 22 cintes (8 de llargues) i ganes de quedar saturats de bon conglomerat. Tanmateix, ressenyem la via ***Sendero Límite*** (2011) situada tot just al costat, oberta i equipada amb parabolts per Luis Royo, Carlos Roy i Julio Benedé, que representa un llarg recorregut especialment indicat per dur a escaladors novicis, atesa la seva moderada dificultat en 10 llargs de corda (màxim: IV⁺ obligat). Cal destacar que totes les tirades tenen 30 m a propòsit (cal dur 12 cintes), per poder anar amb una sola corda de 60 m i rapelar còmodament si escau. De totes maneres, el més habitual des de l'última reunió o des del cim, serà travessar per la feixa de la dreta direcció E per anar a buscar la còmoda via ferrada que condueix novament al peu de paret. Accés per la pista que surt de la part alta del poble de Murillo de Gállego, passant per unes grans basses, i que en poca estona porta a l'inici d'un camí ben trillat que duu al peu del vessant sud en poc més de 20 minuts.

PEÑA RUEBA. CARA S
1. Via Lorenzo Orlas
(335 m, 6c)
2. Via Sendero Límite
(300 m, Vº)

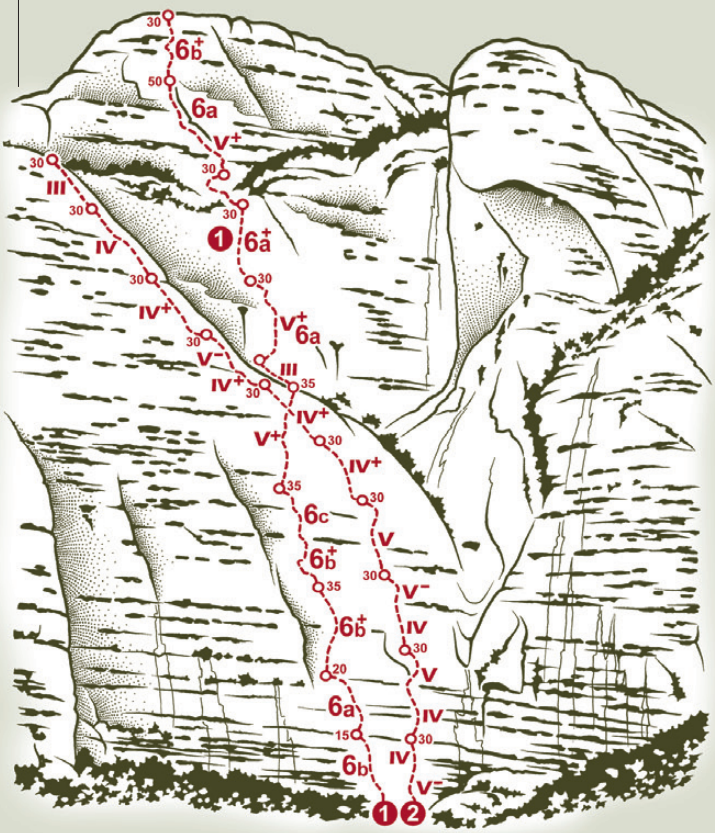

ARMAND BALLART

Paret del Pilar del Sobrarbe, a la Peña Montañesa

PEÑA MONTAÑESA

Quan s'ajunten uns cracs com Manu Córdova, Edu González, Javier Bueno i Jonathan Larrañaga només pot sorgir una ***Grande Course*** (maig, 2012) com la que ressenyem al marge occidental del Pilar del Sobrarbe. Superba escalada semiequipada amb 33 parabolts i 23 pitons (reunions muntades), on cal dominar un 7è grau no esportiu i protegir-se acuradament amb l'ajuda del joc d'aliens, els tascons (petits i mitjans) i els friends fins al nº3 (repetir mitjans i nº4 opcional per L4). La via, malgrat que ressegueix les debilitats de la paret, s'enfronta en lliure per uns considerables desploms i plaques molt dretes (6c⁺ obligat), amb un rocam de primera qualitat i de tots els colors. Cal anotar que el 7c⁺ del L10 està per confirmar, i que de la primera xapa del L14 s'ha de baixar per continuar flanquejant a la dreta (7b). Sens dubte un dels itineraris

més exigents i cobejats del Sobrarbe, però amb un compromís rebaixat per l'existència d'una estratègica vira d'escàpol a mitja paret, que trenca la màgia de l'ascensió.

Al pic de Pempenús, situat al marge oriental de l'extensa muralla sud de la Peña Montañesa (dibuix panoràmic a *Muntanya* 897), la fruitosa cordada francesa formada por Jean Pierre Rio i F. Six ressegueix la diagonal més marcada amb la via ***Un Pempenús pour les minus*** (novembre, 2013). L'itinerari arrenca per la via *La Piedra Piramidal*, i a l'alçada del segon espit es desvia en diagonal a la dreta per cercar la fissura principal, de la qual n'aprofita ben poc, ja que la lògica apareix sovint per l'exterior on la roca és més superba. Cal anotar que el L2 resta un xic brut, i que en la tercera tirada s'ha d'efectuar un curt ràpel o desgrimpada per atansar la R3. Escalada semiequipada amb alguns espits, on seran necessaris els microfriends, un joc de camalots

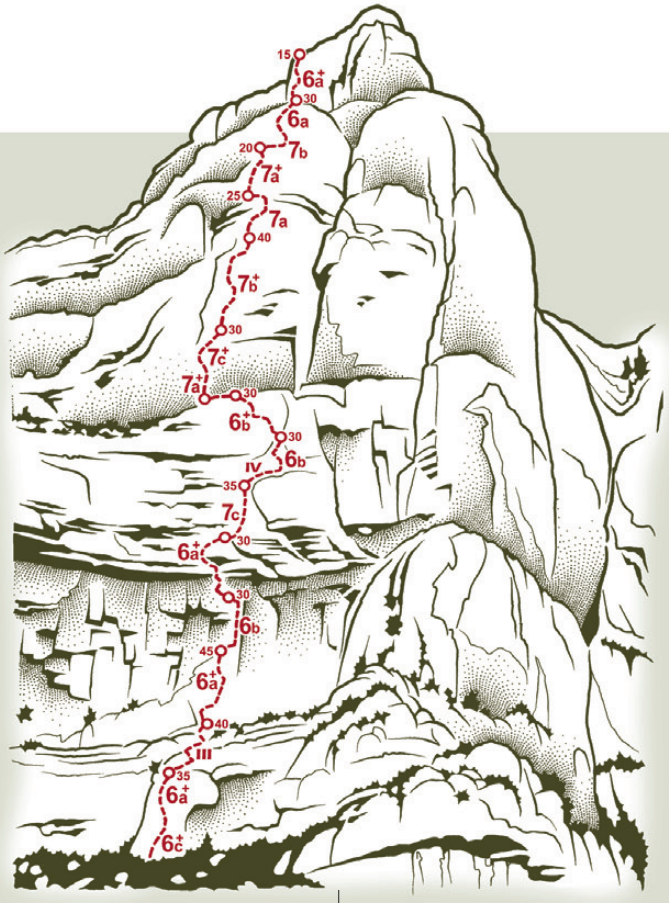

PEÑA MONTAÑESA
PILAR DEL SOBRARBE
Via Grande Course
(450 m, 7c+)

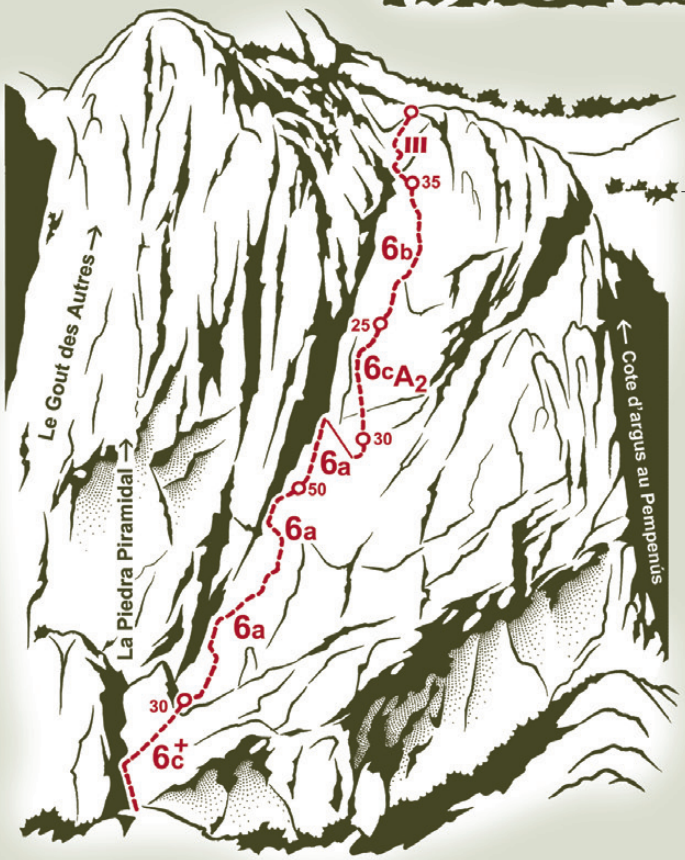

PEÑA MONTAÑESA
PICO PEMPENÚS
Via Un Pempenús pour les minus
(190 m, 6c+/A2)

fins al nº4 i un ganxo per l'artificial del L4. És possible el descens per la mateixa via mitjançant 5 ràpels. Cal citar que a la dreta d'aquesta i al darrera de l'esperó (ocult al dibuix), existeix un altre itinerari de J. P. Rio i O. Puyo anomenat ***Cote d'argus au Pempenús*** (maig, 2012), que segurament resulta, si més no, el més assequible per assolir aquesta paret tant monolítica. Consta de tres tirades de 45 m (6a, 6a+ i 6c) i comença per un diedre molt evident que condueix a una zona d'excel·lents plaques, salvat un tram de roca menys bona a l'entrada de la R2. Cal portar un joc de microfriends (o aliens) i un de camalots.

Els llacs del torrent del Llop

Castellar del Vallès

Castellar del Vallès és l'últim dels noms amb què és coneguda aquesta població del Vallès Occidental. A l'edat mitjana va ser *Castrum Kastellare*, més tard va anomenar-se Sant Esteve de Castellar, en honor al seu patró.

Al marge del nucli central, Castellar del Vallès compta amb una població disseminada. Cases, masies i urbanitzacions complementen el paisatge urbà d'aquest terme municipal, on el 30% de la seva extensió es troba dins del parc natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac.

Entre Castellar del Vallès i Matadepera, per sota de la carretera C-1415a, se situa la urbanització Can Font. És el punt d'inici i final d'aquest itinerari que permet, al marge de pujar al turó del Llop, visitar uns petits embassaments construïts durant la dècada de 1970, amb la intenció d'aixecar una nova urbanització. Segons sembla, la finalitat d'aquest embassament era la de proveir d'aigua una sèrie de canals que havien de permetre la navegació d'embarcacions entre les diverses cases de l'entorn.

ALFRED MONTSERRAT

El llac de la Pepa.

Itinerari

- **Urbanització Can Font**
- **Llac de la Pepa**
- **Llac de la Lola**
- **Pantà de la Mixeta**
- **Coll de Miralles**
- **Turó del Llop**

0:00 h Comencem a caminar a l'entrada de la urbanització Can Font. Només creuar la carretera que uneix Matadepera amb Castellar del Vallès, cal seguir una àmplia pista en pujada. Aviat es bifurca. A l'esquerra, la pista segueix amunt. En aquest punt, cal buscar un corriol que s'endinsa al bosc i passa per sota dels dipòsits d'aigua de Can Font. Aquest camí, més o menys planer, va paral·lel a la carretera, però una mica aixecat, i després de creuar una petita torrentera desemboca en un altre corriol que ve de la dreta. Seguim endavant el camí, que es va convertint en una pista poc transitada fins a un encreuament de camins.

0:30 h Si continuem recte, la ruta penetra a la vall del torrent del Llop, i en suau pujada arriba a un eixamplament del camí on, a l'esquerra, es pot veure un estret sender que baixa cap al fons del torrent. Aviat notem que arribem a l'altre costat del torrent sense passar pel seu fons. S'ha estat

caminant sobre una acumulació de terra posada artificialment per tal d'amansir les aigües del torrent que en aquest lloc formen el llac més inferior dels que veurem.

0:45 h Llac de la Pepa. Aquest és el nom que rep aquesta acumulació d'aigua. Des de l'altre costat del torrent del Llop, un desdibuixat corriol permet avançar torrent amunt fins a anar a parar a l'interior d'un tàlveg d'un curs d'aigua tributari que ve de la dreta hidrogràfica. Cal seguir el sentit de l'aigua durant una vintena de metres per observar un estret sender que s'enfila a l'esquerra. Comencem a pujar i de seguida veurem una sendera molt tapada que porta fins al següent del llacs.

1:00 h Llac de la Lola. És el més gran de tots. Com en d'altres es poden observar fortes variacions del seu nivell en funció del règim de pluges. Com al llac de la Pepa, el que empresona l'aigua és una acumulació de terra i no un dic d'obra artificial. Només arribar es veuen unes barres metàl·liques clavades a terra que, segons sembla, servien d'amarres per lligar-hi barques, ja que fa anys hi havia gent que hi anava a pescar. Més amunt del llac de la Lola hi ha el llac Escarransit. Com el seu nom indica és el més petit de tots, però en l'actualitat no hi ha camí per arribar-hi. S'ha de retornar al camí més trillat que puja del fons del torrent i anar guanyant alçada fins que se surt a una vella pista que cal continuar cap a la dreta.

1:20 h La ruta va planejant pel vessant dret de la vall fins a la seva capçalera. Poc abans de creuar el torrent, a l'esquerra, es pot veure una petita paret d'obra artificial. És la presa –en aquest cas no és una acumulació de terra- que reclou l'aigua que forma el tercer dels llacs per on passa aquest itinerari. Es tracta del pantà de la Mixeta.

1:30 h Deixant endarrere aquest últim llac, creuem el torrent i iniciem una curta pujada sobre una àmplia pista, fins al coll de Miralles, divisòria de les aigües que van al torrent del Llop i les que van al torrent de Miralles, on hi ha un altre llac, el d'en Miquel; però que en aquesta ocasió no cal passar-hi. Des del coll de Miralles, una pista que segueix la carena, permet accedir al turó del Llop (468 m), un dels punts més elevats del municipi de Castellar del Vallès i des d'on s'obté una bona panoràmica sobre la depressió del Vallès. Aquesta pista, que va en direcció sud, cal seguir-la fins a un revolt, a l'esquerra, que hi ha sota mateix del turó. Un corriol surt recte i permet arribar a la part més alta.

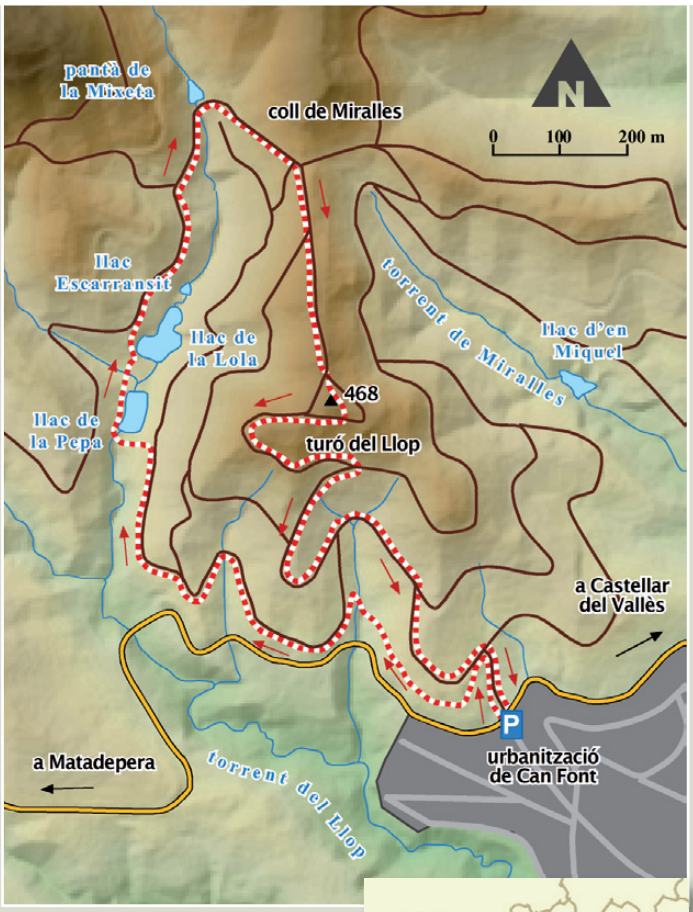

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICGC)

1:50 h Seguint el mateix corriol en direcció sud arribem de nou a la pista per la qual caminàvem abans de pujar al turó. A la dreta, mentre perdem alçada, anem cap a una bifurcació. De nou a la dreta, i sense fer cas dels camins que surten de la pista principal, arribem al punt de sortida.

2:20 Urbanització Can Font.

Temps de camí
2 h 20 min
Desnivell
160 m
Dificultat
Fàcil
Cartografia
Mapa dels Parcs Naturals de Catalunya. Montserrat-Sant Llorenç del Munt i l'Obac.
Institut Cartogràfic de Catalunya.
Escala 1:30.000

Sílvia Vidal

Viure a les grans parets

Quan Sílvia Vidal escala grans parets en artificial extrem i en solitari ho fa de veritat. Sense ningú al camp base, sense cap tipus de comunicació amb l'exterior. En el seu primer any d'escalada ja es va decantar ràpidament per aquesta modalitat. El segon any (1996) afronta l'ascensió en solitari de *Principado de Asturias* (A4) al Picu Urriellu, amb 4 bivacs. Cal destacar que aquesta via només s'havia escalat un cop en solitari. Ho va aconseguir i va ser premiada amb el Piolet de Oro (guardó de la FEDME) el 1998. A partir d'aquí no ha parat d'escalar grans parets en artificial extrem i en solitari o en cordada. Al mateix Picu Urriellu va obrir *Tramuntana* (300 m, A4$^+$/7a$^+$) amb Pep Masip, a l'hivern i amb 11 bivacs a paret. El mateix any va realitzar la primera ascensió al Brakk Zang (Karakoram, Pakistan), on va obrir *Ganyips* (540 m, A3/6a), també amb Pep Masip. Després tornen a la mateixa serralada, acompanyats per Miquel Puigdomènech, i obren *Sol Solet* (1.650 m, A5$^-$A5$^+$/6c$^+$/60º) a l'Amin Brakk (5.850 m), després de 32 dies a la paret. Entre les vies escalades en solitari al mateix continent cal destacar *Naufragi* (1.050 m, A4/6a$^+$), situada a una paret aleshores verge del Kinnaur Valley (Himàlaia indi), oberta l'any 2010 després de 24 bivacs. El 2012, a la Patagònia xilena (Serranía Avalancha) va obrir, tota sola, *Espiadimonis* (1.300 m, A4/6b). També ha obert vies en cordada a les grans parets de la Cordillera Blanca (Perú) i de l'illa de Baffin (Canadà). Respecte als projectes de futur, no els explica mai. Haureu d'esperar que siguin una realitat i els publiqui al seu lloc: *www.vidalsilvia.com.*

VALENTÍ ZAPATER

Explica'ns els teus inicis en l'escalada, i en particular l'escalada artificial en solitari.

Vaig començar a escalar quan estava estudiant a l'INEFC de Barcelona, perquè va sorgir l'oportunitat de participar en el Raiverd i una de les proves era l'escalada. Aquest va ser el meu primer contacte, molt breu. Fins dos anys més tard (1994) no vaig començar realment a anar a escalar. L'artificial, ja el primer any d'escalar em va cridar l'atenció. En aquella època es portava molt el martell i els claus, i sobretot es veia gent fent bivac d'hamaques a les parets de per aquí: Montserrat, Roca Regina, Vilanova Meià... El primer any d'escalar també vaig fer alguna via en solitari. I en un any estava fent *El mirall impenetrable* a la paret de l'Aeri a Montserrat, amb Pep Masip, i *Zodiac* a El Capitan, a Yosemite Valley, en solitari. Després es van anar succeint ràpidament un munt de vies d'aquí i de fora. Anar aprenent dels companys de cordada, també allò de l'assaig-error, i sempre amb la motivació com a base i el «¿Per què no?» com a lema.

Quan estàs preparant una expedició, ¿com és un dia habitual a Barcelona?

Vaig de bòlit amunt i avall preparant l'expedició: informació, bitllets, material, tràmits de visats, si calen; fer i desfer motxilles perquè quadrin els quilos permesos a l'avió; quedar amb els amics, anar a escalar... Com que darrerament he anat sola d'expedició, tot aquests tràmits els he de fer jo i les setmanes prèvies a la marxa són una mica estressants. Però menys que les tornades, perquè aterrar és més dur que enlairar-se.

¿I un dia habitual a una gran paret, tota sola?

Depèn de si fa bon temps o no. Si fa bo, doncs molta feina. Llevar-se molt d'hora, sovint abans que surti el sol, esmorzar, preparar el material, escalar, fer moltes maniobres, pensar per on pujar, rapelar, recuperar material, seguir escalant fins que es fa de nit i baixes a l'hamaca a sopar i dormir. Molt físic i fins i tot rutinari, fins que la meteo trenca aquest ritme i tot canvia de sobte. Aleshores si no fa bo, tens un munt d'hores, que sovint

són dies, d'immobilitat en un espai molt reduït i penjant de la vertical (hamaca), on no pots fer gaire més que cultivar la paciència i esperar. Llegir, escriure, descansar, de tot menys moure't i menjar, que sempre va tot racionat, per qüestions de pes a carregar.

¿I quan acaba l'expedició? ¿Quina feina queda per fer?
Cal tornar al dia a dia. Després de tant de temps sola, costa acostumar-se a un altre ritme. Cal pair el que has fet, i això requereix de cert temps. Abans de marxar no dic on vaig. Per a mi és important mantenir la llibertat. La llibertat per decidir on anar, i si un cop allà vull o no vull posar-m'hi. A la tornada és quan puc explicar-ho, independentment de l'èxit o fracàs de l'expedició. Però això només ho puc fer quan ja fa uns quants dies que he aterrat. Això implica molta feina d'escriure, fotos, projeccions, que és del que visc.

¿Què és el que t'atrau d'una gran paret per decidir-te a escalar-la?
La primera sensació que tinc quan la veig per primer cop.

¿Com vius els moments de perill? ¿Com els gestiones?
Fins ara els visc amb por, però no amb pànic. La por la pots gestionar, el pànic no ho sé. Tots tenim les nostres pors i cadascú les gestiona com pot. Depèn de la situació, del teu moment, del perillós que realment sigui. Però davant una situació límit, i més anant sola, no tens més remei que reaccionar, encarant-la. Penso que davant d'una situació que provoca por, cadascú individualment és qui l'ha d'encarar, sol. És cert que parlar del que et fa por ajuda a descarregar una mica de tensió, però al final és la teva por. És personal. Anant sol, té l'inconvenient que no la pots compartir, però xerrar sempre pots xerrar.

¿Què expliques en les teves projeccions, xerrades i conferències? ¿Quin és el teu públic?
El públic és molt variat i depèn molt de l'entitat que ho organitza i del motiu pel qual em contracten. Em sap greu dir que majoritàriament el públic és a l'estranger, perquè faig més xerrades a fora que aquí. Les projeccions són de les expedicions i activitats que he realitzat, sobretot de les ascensions en solitari. Xerrades temàtiques (risc, esforç...). I també faig xerrades de motivació per a empreses o per a esdeveniments. Sigui quina sigui la xerrada, sempre està basada en la part vivencial, però abordada des de diferents perspectives.

VALENTÍ ZAPATER

Explican's un dels moments més feliços que recordis vivint a la paret.
Hi ha dos moments, en anys i vies diferents, però que són molt similars. Estava rapelant la paret (1.000 m), després de setmanes allà sola penjada i tenia previst aquell dia arribar a terra. Però en cap dels dos casos vaig poder arribar-hi per complicacions amb els ràpels i vaig haver de fer nit improvisada, en un cas en una petitíssima vira inclinada i en l'altre, en un gran replà. Havia fet molt mal temps fins aleshores i s'afegia que després de tants dies, vas molt cansada, estàs dèbil, i era en altitud. El fet de no arribar a terra, a priori, em va provocar angoixa, per la precarietat de la situació, i m'esperava passar la nit del lloro. Però ni va ploure i ni va fer massa fred. I el que primer em va semblar un drama, va acabar sent un regal, una nit extra a paret. Un record molt especial que sempre em provoca un somriure.

ROGER ROVIRA

CURSES DE MUNTANYA

14 de desembre del 2014: XXIV Cursa CEC-Collserola

El Centre Excursionista de Catalunya, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Barcelona, la Diputació de Barcelona i el parc natural de Collserola, organitza la 24a edició de la tradicional Cursa CEC-Collserola, que tindrà lloc el proper diumenge 14 de desembre a la serra de Collserola. En aquesta ocasió s'hi aplegaran fins a 1.000 participants en dues competicions: la cursa llarga i la cursa curta. En l'edició d'enguany, un total de 150 voluntaris donaran suport a l'organització.

La sortida i arribada es farà des de les instal·lacions esportives de l'Escola de Sant Gregori (Carles Riba, 11-15), del barri de Sant Gervasi, i futura porta d'accés al parc natural de Collserola, anomenada de *Belles-guard*. Així s'eliminen tots els trams d'asfalt d'edicions anteriors. La sortida és a les 9:00 per a la cursa Llarga i a les 9:30 per a la cursa Curta.

El recorregut de la cursa Llarga (22 km) varia una mica, però segueix mantenint com a punts culminants els cims de Sant Pere Màrtir i el turó de Can Castellví, i també el descens al pantà de Vallvidrera, amb un desnivell acumulat de 780 m que satisfarà els més exigents.

En la cursa Curta (13 km) es podrà participar individualment o per equips de 3 a 5 corredors, amb una component femenina com a mínim. El recorregut recorrerà els vessants nord i sud del parc, amb un desnivell molt assequible de 350 m, que permetrà realitzar-la a un bon ritme.

El parc natural de Collserola, per la seva situació, envoltat de molts nuclis de població i pels valors ecològics i mediambientals que conté, és obligació dels organitzadors i corredors ferne un ús responsable i sostenible amb la cursa de muntanya. Per això cal seguir les recomanacions i directrius que estableixin els serveis tècnics del parc i el reglament de la cursa.

ALPINISME

Dos grans aniversaris de l'alpinisme català: 40 anys de l'expedició a l'Annapurna Est i 50 anys de la conquesta de la cara nord de l'Eiger

El 29 d'abril de 1974 l'expedició formada per Josep M. Anglada, Marià Anglada (†), Enric Benavente (†), Eduardo Blanchard (†), Emili Civís, Manel Martín, Xavi Pérez Gil, Jordi Pons i Antoni Villena assolia el primer vuit mil de l'Estat espanyol. Una fita aconseguida gràcies a l'esforç de tot un equip conscient de les dificultats que representava fer aquesta cota, i encara més en un cim verge com el de l'Annapurna Est, de 8.026 m, ja que era la primera vegada que l'alpinisme estatal superava els vuit mil metres.

ARXIU JORDI PONS

L'equip de l'expedició a l'Annapurna Est (1974). La cordada formada per J. M. Anglada, E. Civís i J. Pons va fer el cim.

Annapurna és el nom d'un massís que té sis cims principals que superen els set mil mestres, situat a la serralada de l'Himàlaia, al Nepal. L'Annapurna Est el més elevat de tots i l'únic que supera els vuit mil metres, catalogat com el desè cim més alt de la Terra. També va ser el primer vuit mil en ser conquerit, per Maurice Herzon i Louis Lachenal el 3 de juny de 1950.

L'agost de 1964, després d'un intent sense èxit l'any 1962, Josep Manel Anglada i Jordi Pons van escalar la cara nord de l'Eiger, una de les parets d'escalada més difícils del món, i es van convertir en els primers catalans en superar-la (també els primers de l'Estat espanyol).

L'Eiger és una gran muntanya de 3.970 m dels Alps Bernesos de Suïssa, el cim més oriental de la cadena que inclou també el Mönch i la Jungfrau. És una enorme mola calcària, de la qual destaca l'espectacular cara nord, una paret vertical de 1.800 m d'altura des de la vall de Grindelwald, entre l'aresta nord i la Mittelegi. Des de 1935, 66 escaladors han mort mentre intentaven pujar la cara nord, i actualment continua considerant-se un repte formidable.

IN MEMORIAM

Kildo Carreté

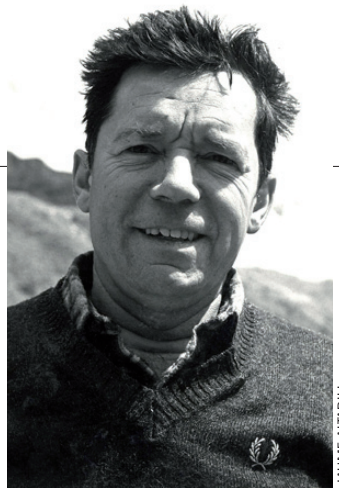

JAUME ALTADILL

Ens ha deixat l'Ermenegild Carreté Bisbal «Kildo» a la edat de 88 anys, el passat 19 de setembre, a casa de la seva filla Carme, a Horta de Sant Joan, molt a prop de la seva casa pairal d'Arnes.

Nascut al barri de Sant Andreu de Barcelona, va viure al Poblenou, on tenia amb la seva germana Adelina, una herboristeria. Allà va tenir ocasió d'adquirir un coneixement ampli de les plantes remeieres. Al Poblenou es va fer soci de l'Agrupació Excursionista Icària, on va iniciar-se en l'excursionisme i també en l'escalada. Ell mateix es fabricava els pitons, les escarpes i els estreps. L'any 1956 es fa soci al Centre Excursionista de Catalunya, on arrossega un bon grup de joves de l'Icària, «Els Bèlits», aficionats a l'escalada i a l'excursionisme. Amb l'impuls d'aquesta nova generació, el CADE del CEC es va injectar de sang nova amb ganes de menjar-se el món i donar una nova empenta a l'alpinisme.

En Kildo tenia una gran afició per la fotografia, va arribar a formar una extensa col·lecció de documents de paisatges, d'escalades i de diferents racons de la nostra geografia. Es pot dir que era un explorador consumat, i és per això que va donar a conèixer indrets com Siurana, el Cadí, la serra de Sant Gervàs o la vall de Sarradell, vies noves d'escalada que es van obrir a l'agulla Verda del Cadí, la Picorra del Racó o la Taula d'en Serola, entre d'altres.

ARXIU K. CARRETÉ

sobretot als Ports de Tortosa, dels quals era un gran coneixedor.

El 1993 va ser guardonat amb la medalla de Forjador de l'Esport. El 1981 és nomenat president de la Secció de Muntanya del CEC, i fou membre de la Junta Directiva amb els presidents Josep Ventosa i Lluís Puntís.

El centre neuràlgic de les seves escalades era sens dubte el massís de Montserrat. El seu enamorament

EXPEDICIÓ HIRCA-76

En Kildo, amb els membres de l'expedició Hirca-76 a l'Artesonraju, als Andes del Perú.
A sota: En Kildo amb un grup d'amics del CADE a dalt de la Bitlla, a Montserrat.

De 1963 a 1967 va ser president del CADE. Durant aquest període va col·laborar en la celebració a Montserrat de la Primera Convenció d'Escaladors Catalans; l'estada de vacances a la Renclusa; el campament d'alta muntanya a la vall de Conangles; l'assistència al campament d'alta muntanya a Picos d'Europa o l'organització d'una expedició multidisciplinar al Gran Atles. També organitzà escalades col·lectives al Cavall Bernat i a la regió d'Agulles. Va formar part del grup que assisteix al curs de perfeccionament de l'ENSA a Chamonix. Va assistir com a representant del CEC al Congrés d'Escaladors Europeus al país de Gales. Col·laborà amb Francesc Beato en diferents indrets de Catalunya, per aquesta muntanya el va dur a casar-s'hi amb la Teresa Busquets, on els seus amics escaladors van pujar al Cavall Bernat per fer ofrena a la maredeéu del ram de la núvia.

Cap a l'any 1995 es va jubilar i se'n va anar a viure a Arnes, des d'on organitzava sortides per donar a conèixer el massís dels Ports. Aleshores es va fer soci del Centre Excursionista de Lleida, des d'on organitzava sortides pel Montsec. Va treballar en la confecció del *Butlletí del Centre d'Estudis de la Terra Alta*, entitat de la qual en va ser president.

A l'amic Kildo: tots el que t'hem conegut et trobarem a faltar. Descansa en pau als cims eterns.

Andreu Rafa

VALENTÍ ZAPATER

Un raig de sol

Aquell raig de llum que s'escola entre els núvols. Una imatge que veiem sovint a la muntanya, que convida a prémer el botó de la càmera. ¿Quan succeeix? ¿Com podem fotografiar-lo?

Els anomenats raigs crepusculars són visibles quan la llum del sol troba un obstacle que la deixa passar parcialment, com si fos una escumadora amb els seus forats, o una paella de fer castanyes. Això succeeix habitualment amb els núvols després d'una tempesta, però també pot succeir amb muntanyes que estan a molta distància o amb els arbres més propers. La llum del sol i l'obstacle creen zones il·luminades i d'ombra que contrasten entre aquestes i fan més visible el fenomen.

És fàcil veure-ho i entendre-ho volant en avió i observant les ombres que projecta el sol amb els núvols. Si l'atmosfera està carregada de partícules en suspensió, com pugui ser l'aigua, els raigs encara es veuen millor. Per això són bons moments les tardes després d'una tempesta, quan està escampant i el sol comença a filtrar-se, baix, entre els núvols esquinçats. O ben de matí, dins d'un bosc, quan el sol surt entre la boirina i s'escola entre les branques dels arbres.

Cal tenir en compte aquestes situacions i estar a l'aguait, ja que, de vegades, no hi ha gaire temps de reacció. Els núvols i la boira poden moure's ràpidament i canviar el paisatge en segons. De vegades el raig de llum no es queda només al cel sinó que arriba al terra. Pot ser un moment interessant de fotografiar, especialment si la llum il·lumina una part destacable del paisatge, com pot ser un arbre o una casa. Són elements que poden ajudar a aconseguir una composició més interessant.

El mateix fenomen també pot succeir dins d'una església quan el sol penetra a través dels finestrals i il·lumina l'aire carregat de partícules en suspensió, com ara la pols o les cendres.

Alberg Pic de l'Àliga il·luminat pels raigs crepusculars. Al fons la vall de Núria (Ripollès).
***Càmera:* Zenza Bronica ETRSi.**
***Pel·lícula:* Fujichrome Velvia 50.**

Recordeu de mirar sempre al costat oposat del sol, ja sigui a la matinada o al vespre. Amb molta sort es poden aconseguir veure els raigs anticrepusculars, ben poc comuns. Són els mateixos raigs que creuen el cel d'una banda a l'altra. S'ha de tenir paciència. ¡Fins i tot hi ha qui ha capturat, en una mateixa fotografia, els raigs anticrepusculars, l'arc de Sant Martí i un llampec!

EL TRUC DE L'EXPERT

Intenta aconseguir una fotografia un pèl fosca i contrastada. En molts casos això farà que es vegin millor els raigs. Si treballes amb arxius jpeg, hauràs de trobar l'opció de modificar el contrast al menú de la teva càmera abans de fer la fotografia.

Flora alpina d'Ulldeter (2012) / Blurb.com
[http://www.blurb.es/books/3229030-flora-alpina-d-ulldeter]

DIBUIXO, ERGO SUM

Un bon excursionista es lleva d'hora, té un objectiu definit, és autosuficient, prepara a consciència la sortida, consulta la previsió meteorològica, el recorregut sobre el mapa i anticipa els possibles contratemps. També minimitza el pes de la motxilla, sense que li falti de res, per fer cada gambada més eficaç. Malgrat tanta determinació, sempre hi ha un racó per al romanticisme i els detalls. Es permeten algun luxe, com un bon fuet en comptes de barretes energètiques o, fins i tot, la bota de vi que, dalt dels cims, és més bo. Entre aquests capricis jo hi afegeixo un quadern, un llapis i una petita capsa d'aquarel·les, tot ben lleuger.

Tresquem cap al cim a ritme constant tot fent les parades reglamentàries per admirar el paisatge, fotografiar-lo i recuperar forces. Deixeu-me dir que sóc de les que no entén aquesta fal·lera de córrer a la muntanya. Amb el trofeu a la butxaca, la baixada és relaxada i ens permetem aturar-nos aquí i allà, fet que aprofito per dibuixar el que ens envolta. Així és com vaig començar a descobrir una de les petites joies que amaga la muntanya: la flora alpina i les qualitats, fins i tot terapèutiques, de fixar els records amb el dibuix.

Tot i que amb les aquarel·les me'n sortia força bé volia saber què estava dibuixant, i aquí és on entra el Grup d'Estudis Botànics Ramon Pujol i Alsina del CEC. L'estiu del 2011 el Centre Excursionista de Catalunya va programar el primer Curs de flora alpina al refugi d'Ulldeter. No em volia perdre res del que s'explicava ni deixar que el temps ho esborrés, així que el meu llapis treia fum i només el deixava reposar per donar quatre tocs de color amb les aquarel·les. Allò va marcar un abans i un després en la meva manera de veure la natura. D'aquella experiència en sortí un llibre i també una manera diferent d'anar a la muntanya.

907 / MARÇ

8 La travessa dels Refugis del Torb. Petjar els camins de la història
Albert Torres Marsal

20 Dietari de la Transpirinenca. IV part: les serres encantades
Ton Barnils Carrera

32 Peña Foratata. Via Encantaclásicos
Antonio García Picazo

38 No oblidem les Dolomites
Dani Brugarolas

48 Almenweg. La ruta alpina més saludable de Salzburg
Ferran Alexandri

60 Expedició últim grau al pol nord
Jordi Canal-Soler

908 / JUNY

8 Fent camí pels cingles del sot de Balà
Ernest Gutiérrez Pagès

16 L'aresta de Gaube. La Magic Line del Vinhamala
Mario Chueca i **Iñaki Vidaurre**

24 El mont Aiguille. L'inici de l'alpinisme
David Mengual i Padrós

34 En BTT pel Park an Arvorig.
David Guiu i **Olga Rovira**

46 Ladakh, el Petit Tibet. Tresc del Gongmaru La i la vall del riu Markha
Ferran Alexandri

60 La Vasaloppet, la reina de l'esquí de fons
Joaquim Sardà Alsina

909 / SETEMBRE

8 Dietari de la Transpirinenca. V part: pels camins dels pastors
Ton Barnils Carrera

20 El descobriment de l'avenc de Sant Marçal i les obsidianes falses
Jordi Rodríguez Vicent

28 Las Bardenas, un museu a l'aire lliure
Toni Salas

36 Rafael Patxot, entre les dues ànimes de l'excursionisme català
Joquim M. Puigvert i Solà

44 L'Olimp, el refugi dels déus
Txema Castiella

54 Indonèsia: volcans de Bali. Viatge al centre de l'univers
Glòria Pallarès

910 / DESEMBRE

8 El pic de Tomaset a l'hivern.
Circuit amb esquís pel port de Banyell i el port de Siguer
Francesc Xavier Gregori

16 Orgues de pedra. Una excursió màgica per la serra dels Bufadors
David Fajula

26 Temps era temps: de l'Oberland al Valais amb esquís
Josep M. Sala Albareda

36 D'una cova del Montseny a les ruïnes de Palmira
Carles Albesa i Riba

54 1964: Eiger, l'«Ogre». Primera ascensió estatal a la cara nord
Jordi Pons Sanjinés

58 Tres barrancs dels cingles de Gresolet
Mari Nivera i **Damià Pérez**

RESSEGUEIX ELS ITINERARIS DE LA HISTÒRIA AMB LA RUTA 1714

Reviu la nostra història amb els cinc sentits

La Ruta 1714 recupera els principals escenaris de la Guerra de Successió, l'espina dorsal de la nostra memòria: la Seu Vella de Lleida, la Universitat de Cervera, els castells de Cardona i de Talamanca, la torre de la Manresana als Prats de Rei, la fortificació de Castellciutat de la Seu d'Urgell, l'ermita de Sant Sebastià de Vic, les cases de Rafael Casanova a Moià i Sant Boi de Llobregat i les ruïnes del Born.

Més de 50 viles i ciutats catalanes connectades en una proposta cultural i turística única: paisatge, monuments i gastronomia.
Informa-te'n a ruta1714.cat

Commemorem el tricentenari

tricentenari.cat

1714 2014 Érem. Som. Serem

Generalitat de Catalunya

ara lleida 25 anys

Diputació de Lleida
Patronat de Turisme

On la neu és més que neu...

NATURA I PAISATGE

Baqueira Beret
Boí Taüll Resort
Port del Comte
Espot Esquí
Port Ainé
Tavascan
Tuixent-La Vansa
Virós-VallFerrera
Aransa
Lles de Cerdanya
Sant Joan de l'Erm

NOVA APP
aralleida365
–
aralleida.cat
–
Participa al concurs
#neu1415
aralleida.cat/concursneu

Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici / Oriol Clavera